

ስናት ክፍሰ (ቀረታ)

በኛ በኩል የተኩስ አቁሙ ስምምነት ይፈርሳል የሚል ሥጋት አልነበረም። ምክንያቱም የሶማሊያ ሬፐብሊክ የወሰን ግጭቱን የጀመረችው በተሳሳተ መረጃ ላይ ተመርኩዛ እንደሆነ የሚገልፁ ሰነዶችን የቶጎውጫሌ ፖሊስ ጣቢያ ውስጥ አግኝተናል። ሰነዶቹ በወቅቱ ለ3ኛ ክፍለ ጦር መምሪያ ልከናል። ሰነዶቹ እንደሚጠቁሙት ሶማሊያ በመልሶ ማጥቃት ጉዳት የደረሰባት ከዚህ ቀደም ወደ አገር ውስጥ አስርጋ ባስገባቸው ተቃዋሚዎችና ሰርጎ ገቦች የተሳሳተ ሪፖርት የተነሳ ነው። ይኸውም አንድ መኪና አቃጥለው ከሆነ አሥር፣ አንድ ሰው ገድለው ከሆነ ሰማንያ መቶ ስለሚሉ የተሳሳተ ውሳኔ ላይ ደርሰዋል። በውጊብድና የተሰማሩት ይህን ያህል ጉዳት ካደረሱ በመደበኛ ጦር ብናጠቃሚ አዋሽን አልፈን አዲስ አበባም እንገባለን በሚል የወሰን ግጭቱን ጀምሯል። በቶጎውጫሌም ሆነ በሌሎች ውጊያዎች አቅሟን ስላወቀች የተኩስ አቁሙን ስምምነት ከኛ በላይ ትፈልገው ነበርና በአፍሪካ አንድነት ድርጅት አማካኝነት ወይም አስታራቂነት ተኩሱ ቆሟል። በዚህም ዕርቅ ከወረደ በኋላ ወሰን ላይ አንድ ሃምንት ቆይተን ወደ ጂጂጋ እንድንዛወር ከ3ኛ ክፍለ ጦር ትዕዛዝ ደረስን።

ጅጅጋ የቆየነው ለሦስት ቀን ያህል ብቻ ነው። በአይሻና ደወሌ አካባቢ አንዳንድ እንቅስቃሴዎች በመታየታቸው በአስቸኳይ ድሬዳዋ ገብታችሁ እንድታድሩ ተባልን። እምብዛም ጓዝ ስላልነበርን እንደተባለው በቅልጥፍና ድሬዳዋ ገብተን አየር ኃይል ግቢ ውስጥ ድንኳን ጥለን አደርን። እዚያ ለአስራ ስምስት ቀን ያህል ነበር የቆየነው። በዚያ ወቅት ጄኔራል ወልደሥላሴ በረካ 3ኛ ክፍለ ጦር አዛዥ ሆነው ስለመጡ ጦሩን አየተዘዋወሩ በመጎብኘት ላይ ናቸው። እኛጋ ሲመጡ እንዳጋጣሚ ኃይለኛ ዝናብ ጥሉ ጓዛችንን አመሰቃቃሉብን ይደርሳሉ። ጄኔራሉ በሁኔታው ካዘኑ በኋላ “የተኩስ አቁም ውል ስለተፈረመ ወደ እናት ክፍላችሁ ብትመለሱም ግድ የለም” አሉን። ሳይዘገይ በማግስቱ አንድ ቴሌግራም ደረሰን። ቴሌግራሙ ወደ እናት ክፍላችን እንድንመለስና የክፍለ ጦሩ የድርጅት መኮንንም የባቡር ማንጓዣ እንዲያዘጋጅ የሚገልፅ ነበር። ዝግጅታችንን አጠናቀን በአምስተኛው ቀን ላይ ወደ ደብረዘይት ተመለስን።

አጋደን መልክ ብ/ጂ ጌታቸው ናደው በጦሩ ስም የእግዚአብሔር ደህና መጣችሁ አጠባ ስተላል

ደብረዘይት ሕዝብ ተመሳሳይ የአየር ወላድ ሆኑል ባላገቡት ዘለቱ እድገቱ ሃይል እድ የእግዚአብሔር ደህና መጣችሁ አጠባ በጦሩ ስም ስተላል

ደብረዘይት የጠበቀችን አሸብርቃ ነበር። የአየር ወላድ አዛዥና ቀሪው ክፍል፣ የደብረዘይት ነዋሪ ህዝብ፣ የመንግሥት ሠራተኞች ዝግጅቱን አላምረው ጉንጉን አበባ በማበርከት ተቀበሉን። የጦሩና የህዝቡ አቀባበል ከሠራው በላይ መሥራት እንዳለብን ኃላፊነት የሚጥል ነበር። ግን ጥቂት ቆይቶ በቶጎውጫሌ የወሰን ጦርነት ላይ የተካፈልነው የአየር ወላድ አባሎችን ያስከፋ ነገር ተፈፀመ።

ቅሬታችን 3ኛ ክፍለ ጦር የፈፀመውን ስህተት የተከተለ ነበር። ክፍለ ጦሩ በጦርነት ላይ የተካፈሉትን የክፍሉን አባሎች ሲያሸምና ሚዳሊያ ሲያሸልም የአየር ወላድ ጦርን ዘነጋው። በችግር ወቅት በተደራቢነት በዕዙ ሥር ሲንቀሳቀስ የነበረውን ኃይል እንዲት ሊዘነጋው እንደቻለ ግልፅ አልነበረም። በእርግጥ ጥሩ የጀግንነት ሙያ የፈፀሙት ይፃፍላቸው ተብለን ተጠይቀን ነበር። በጥያቄው መሠረትም በየደረጃው ደብዳቤ የፈፀሙ መኮንኖች፣ ባለሌላ ማዕረጎችና ወታደሮች ሥማቸውን ጠቅሰን ደብዳቤውን ላከን። ነገር ግን ክፍለ ጦሩ ክፍሉን ፈፅሞ ረሳው። እኔ ለመስከርኩላቸው የክፍሉ አባሎችን ግን አሸልሟል።

ቅሬታው ወዲያው ተግ ብሎ የሚጠፋ አልነበረም። ለእስከ ወዲያኛው ሞራል የሚነካ እንደሆነም መዘንጋት የለበትም። ከሦስት አመታት በኋላ በ1959 ዓ.ም. የአየር ወላድ ጦር አዛዥ ብ/ጂ ጌታቸው

ናደው ጉዳዩን ከተቀበረበት አወጡት። “ለምን እንዲህ ተደረገ? የጦሩን መንፈስ ነክታችኋል” በማለት ከ3ኛ ክፍለ ጦር ጋር ብዙ ተከራክሩ። የብ/ጁ ጌታቸው ሐሳብ ትክክል እንደሆነ ስለተወሰደ ስምምነት ላይ ተደረሰ። ነገር ግን እኛ ለ3ኛ ክፍለ ጦር የላከነው የማሽለሚያ ደብዳቤ ሊገኝ አልቻለም። የውጊያ ግዳጅ አፈፃፀሙ ከተረጎመ በኋላ እንደገና እንዲታይ ተደረገ። የታሠበውን ያህል ባይሆንም ትልቅ ዝግጅትና ገለጻ ተደርጎ ጥቂቶች ከንጉሠ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ እጅ የተፈቀደላቸውን ሚዳሊያ ተሸልመዋል።

ከዳር 1986 ዓ.ም. ከሚዳሊያ ፈጽሞ ለጋራ ጋር በተደረገ ግጭት የገርማቱ ቀጋሥ የቅዱስ ሆርኒስ ጻህፊድ ዘንብ ሚዳሊያ በሰራ ሆኖ በጣል

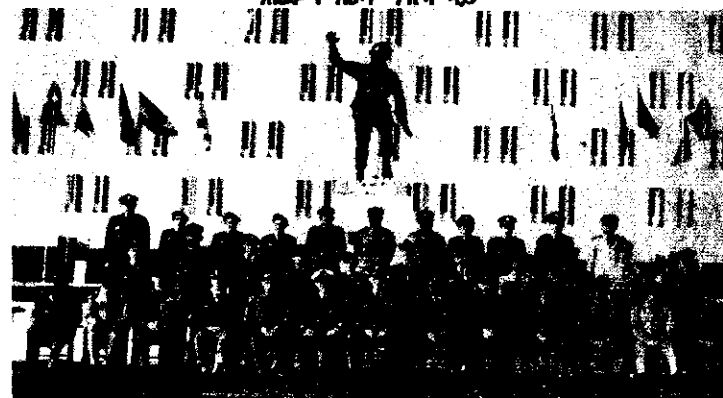
እኔ በመሪነቴ ባለ አንድ ዘንባባ የቅዱስ ሆርኒስ የጽብዱ ሚዳሊያ ተሸልምኩ። ከእኔ የተሻለ ሥራ የሠሩ አያሉ እኔ በመሸለሚያ ከጊዜአዊ ደስታ በስተቀር ዘላቂ አርካታ አልነበረኝም። የአቅማችን ያህል ለመራር ሰጥኜ ይሆናል። ደግንነቱንና ደብዳቤውን የሰሩት መኮንኖችና ባለሌላ ማዕረጎች ናቸው። እኔ የጽብዱ ሚዳሊያን ልተበለው እንጂ በእነሱ መስዋዕትነትና ደም የተገኘ በመሆኑ በዚያ ውጊያ ለተካፈሉ ሁሉ መታሠቢያ የተሰጠ ነው። እኔ የዚያ መታሰቢያ አደራ ጠባቂ ነኝ።

የባሴ ተቃዋሚዎች

ከውጊያው በኋላ የትምህርት ዕድል ተራቶ ደረሰ። ለከፍተኛ መኮንኖች የሚሰጠውን ይሄንን “አድቫንስ ኮርስ” ለመከታተል ወደ ፎርቶ ቤኒንግ ጆርጂያ ሰሜን አሜሪካ ተላከሁ።

ፎርቶ ቤኒንግ ጆርጂያ ለከፍተኛ መኮንኖች ኮርስ በሚሰጠው ጊዜ የጆርጂያ ገበሬዎች አፈት ግብዣ ላይ

ፎርቶ ቤኒንግ ጆርጂያ ለድንበዝ ኮርስ የተሸረረው የአገልግሎት አገር መኮንኖች ከሥራ በኋላ

ኮርሱ የሚፈጀው ዘጠኝ ወር ብቻ በመሆኑ ትምህርቱን አጠናቅቄ እንደተመለሰኩና ጥቂት እንደሠራሁ ነበር በባሌ በኩል ተቃዋሚዎች መነሳታቸው የተሰማው። ይሄ የባሌ ተቃዋሚዎች እንቅስቃሴ በሶማሊያ ሬፐብሊክ መንግሥት የተጠነሰሰና በእነሱው የሚደገፍ ነበር። እንቅስቃሴውን ለመግታት የአየር ወለድ ጦር ታዞ ስለነበር እኔ ይገፍ እንድሄድ ተነገረኝ። ከአየር ኃይል አውሮፕላን ታዞልኝ የተባለውንም ቦታ ቃኝሁ። እጅግ አዳጋች የሆነ ጥቅጥቅ ደን የበዛበት ቦታ ነው።

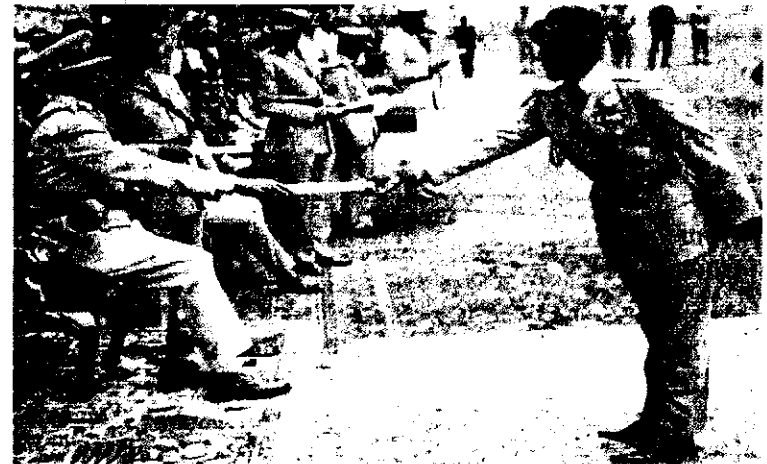
በግዳጁ መሠረት ወደ ባሌ ለመዝመት ዝግጅቱን እንዳጠናቀቅሁ ሌላ ከፍተኛ ወታደራዊ ትምህርት መጣልኝ። ኮርሱ እዚሁ አገር ውስጥ ሆለታ ገነት ጦር ትምህርት ቤት በአዛዥነትና የመምሪያ መኮንንነት ኮሌጅ ነው የሚሰጠው። በእስራኤላውያንና በኢትዮጵያውያን ቅንጅት የሚሰጠውን ይሄን ኮርስ ለመከታተል ስሄድ፤ ወደ ባሌ የሚንቀሳቀሰውን ጦር የረጅም ጊዜ ጓደኛዬ ሻምበል (ሜ/ጂ) ደምሴ ቡልቶ ይዞ ዘመተ። እኔ ግን ከነበረኝ ወታደራዊ ዕውቀት በተጨማሪ አዲስ ግንዛቤ ያስጨበጠኝን ትምህርት ተከታትዬ ከዘጠኝ ወር በኋላ የአስተማሪዎቼን ልምድ ቀስሜ ወደ እናት ክፍሌ ተመለስኩ።

ገት ጦር ትከት በአዛዥነትና መምሪያ መኮንንነት ልምድ ላይ

በትምህርት ላይ የነበርኩው የአዛዥነት የመምሪያ መኮንንነት ተማሪ መኮንኖች ደብረዚደት እንደኛውን የአየር መደብ በመጉባት ላይ

ከአዛዥነትና የመምሪያ መኮንንነት ውድድር ፍጥጫ በላ ከገርማዊ ተረጎሞ እጅ ዲገሎም በተባለ

በሻምበል ደምሴ ቡልቶ የሚመራው የአየር ወለድ ጦር በመኪና ባሌ ጎባ ድረስ ከተጓጓዘ በኋላ ከባሌ ጎባ ደግሞ በአውሮፕላን ወደ መሰሉ (ዶሎመና) ተጓዘ። ከዚያም ወደ አበርሶ ለመነቃነቅ ዝግጅቱን ጀመረ።

አበርሶ በካርታ ላይ የሌለ ቦታ ስለነበር መንገድ መሪዎች ማግኘት የግድ ነው። መንገድ መሪው ሲገኝ ደግሞ በአካባቢው አዳጋችነት የተነሣ ሌሎች መሟላት ያለባቸው ነገሮች ተገኙ። መንገድ ስለሌለና መኪና ስለማይገባው የጭነት ከብት፣ ቁጥጭጦ የሚበዛበት ጫካ በመሆኑ መመንጠሪያ ቆንጮራ ተዘጋጀ።

ጉዞው አዳጋችና ጥንቃቄ የበዛበት አዝጋሚ ነበር። ይሁንና ከሻምበል አዛዥ ከሻምበል (ሚ/ጆ) ደምሴ ቡልቶ በተጨማሪ የአየር ወለድ ጦር አዛዥ ሌ/ኮ (ብ/ጆ) ጓታቸው ናደው ከጦሩ ጋር አብረው ስለነበሩ ለጦሩ ከፍተኛ የመንፈስ ጥንካሬ ሰጥቶት ነበር። የሚወዳቸውን የጦር መሪውን አጅቦ አዳጋቹን ጉዞ ተያያዘው። ጫካው ጥቅጥቅ ብሎ ለእይታ አስቸጋሪ፤ ለጦሩም አደገኝነት ነበረው። በያዙት ቆንጨራ ፊታቸውን የሚጋረጠውን ችፍርግና የቆንጥር ቅርንጫፍ እየመነጠሩ ሲጓዙ ተቃዋሚዎች ዛፍ ላይ ሆነው በመተኮስ እንቅስቃሴውን ለመግታት ይጣጣሩ ነበር። በእንዲህ ያለ የተቃዋሚዎች ሽምቅ መ/አለቃ ፍቅሩ ከበደ እግሩ ላይ በጥይት ይመታል። ጦሩም በፍጥነት ምላሽ በመስጠት ተኳሾቹን ከዛፍ ላይ ያወርዳቸዋል።

ጥሩ ስፖርተኛና ጥሩ የውጊያ መሪም የሆነው መ/አለቃ ፍቅሩ ከበደ በጥይት የተመታ እግሩ አፋጣኝ ህክምና ማግኘት ነበረበት። ነገር ግን አካባቢው ጥቅጥቅ ያለ ጫካ በመሆኑ ለሄሊክፕተር ማረፊያ የሚሆን እንኳ ትንሽ ገላጣ ቦታ ማግኘት ሳይቻል ቀረ። ስድስት ቀን ያህል በሽከም ተጓጉዞ አበርሶ መድረስ ግድ ሆነበት። በዚህ የተነሳ ወዲያው ህክምና ያላገኘው የመ/አለቃ ፍቅሩ እግር ቁስል ተመርዞ ወደ ጋንግሪን በመለወጡ ሊቆረጥ ችሏል።

እየር ወለድ ጦር አበርሶ ደርሶ የሚያርፍበትን አካባቢ መመንጦርና መደልደል ይጀምራል። ከዚህ በተጨማሪ ለዲ.ሲ.3 (ዳኩታ) አውሮፕላን ማረፊያ ይሆን ዘንድ ረዘም ያለ ጫካ መመንጦር ነበረበት። በዚህ ሥራ ተጠምዶ ሳለ አንድ አደገኛ ስህተት ይፈጠራል። ስህተቱ የተፈጠረው በመረጃ ልውውጥ ነበር። አራተኛ ክፍለ ጦር - በጢድራ አካባቢ ያለውን አንድ ሻለቃ ጦር ሊያጠቃ የተዘጋጀ የተቃዋሚዎች ቡድን መሰባሰብን ይደርስበታል። ይሄንን ሁኔታ ለአየር ኃይል ገልጾ የካርታ ጥቅስ በመስጠት ተቃዋሚዎቹ አንዲመቱ ያዘዛል። አየር ኃይልም ሁለት ኤፍ 86 ጄቶችን ይልካል። ከካርታው በተጨማሪ ክፍለ ጦሩ ከሻለቃው ጦር ቦታውን ለማመልከት “የጭስ ምልክት ታያላችሁ” የሚል መረጃ ለአብራሪዎቹ ይሰጣል።

በዘርፍ ወቅዱስ በአቡነ ቴዎድሎስ እና በዘቡአን ጳጳሳት በፑ15 ተኩ ለአየር ወላድ ለሚሰጠው ሐይማኖታዊ ትምህርት እቅድ ስለሚገኝ

እየር ኃይል በተሰጠው የካርታ ጥቅስ መሠረት ቃኝቱ ምንም ነገር በማጣቱ ሲመለስ እየር ወለድ ያረፈበት አካባቢ ይደርሳል። የተመነጠረው እየተቃጠለ ስለነበር ጭስም አለ። አብራሪዎቹ የተባለውን የተቃዋሚ ኃይል አገኘን በሚል በሁለት አውሮፕላን እየተመለሱ ይደበድባሉ። ጥይት እስኪጨርሱ ድብደባውን አከናውነው ይመለሳሉ። የእየር ወለድ ጦር በሁኔታው ተደናግጦ ጫካ ገብቶ ሲደበቅ ስንቅና ትጥቅ የጫካቸው ግመሶችን እንዳሉ ይረፈርፏቸዋል። አንድ ደምለው የተባለ ወታደር ከመቁሰሉ ሌላ በህይወት ላይ አይጋ አልደረሰም ነበር።

አጋጣሚው እጅግ የሚገርም ነበር። በመቀጠልም ሂሊትተር ተልኮ የቆሰለውን ወታደር ይዞ ጫካውን እያቆራረጠ ሲበር በሩ ተገንጥሎ ወደ መሬት ይወድቃል። አካባቢው ጥቅጥቅ ያለ ደን በመሆኑ በሩን አርፎ ለማንሳት በወንበዴውና በጫካው ምክንያት የማይታሰብ ሆነባቸው። ስለዚህ እንዳለ ክፍቱን ለማብረር ይገደዳሉ። ቁስለኛው የተመታው ደረቱ ላይ በመሆኑ በጋይለኛ ንፋስ ብርድ ያገኘውና ለእርዳታ ከመድረሱ በፊት ይሞታል።

አየር ኃይል አየር ወለድን የመምታቱን ስህተት ከ/ል (ብ/ጆ) ጌታቸው ናደው እዛው ሆነው ስለተመለከቱ ጉዳዩን የበላዮች እንዲያውቁት ያደርጋሉ። ሁኔታውን ለማየት ከ4ኛ ክፍለ ጦር አዛዥ ሜ/ጆ ጃጋማ ኬሉ፣ የአየር ኃይል አዛዥ ሜ/ጆ አሰፋ አየንና የ4ኛ ክ/ጦር የመገናኛ መኮንን የነበሩት ሻለቃ ከበደ ይመጣሉ። ውይይቱ ተጀመረ የውይይቱ ጭብጥ ከመነሻው አንስቶ ስህተቱ እንዴት ሊፈጠር እንደቻለ መፈተሽ ነበር። ስህተቱ ባልተሟላ ካርታ፣ ጭስን ምልክት አድርገው እንዲመቱ መታዘዛቸው እንደሆነ ተነገረ።

ላጆ ጃጋማ ኬሉ ከሌጁ ጠቅላይ ግዛት ባላቶች ጋር

እዚህ ላይ ሻለቃ ከበደ አንድ መከራከሪያ ያነሳሉ። “በመጀመሪያ ደረጃ የከባድ መሣሪያና የእንጨት ጭስ አንድ አይደለም። የከባድ መሣሪያ ጭስ ደማቅ ነው” በዚህ ተስማማን። ነገሩን እያከረሩ እንደሆነ ስለገባቸው ይመስለኛል መለስ አድርገው በቀልድ መልክ “የጭስ የጭስማ

ከሆነ መጀመር የነበረባቸው ከሞጆ ነበር” አሉ። ሁሉም ሳቀ። በዚህ ስሜት ውስጥ ሆነው ነገሩን አቅልለው ለመመልከት ቻሉ።

የመ/አለቃ ሠይፋ ወልዴ “ሁኔታው በስህተት የተፈፀመ እንጂ አውቆ የተደረገ አይደለም” አሉ። አየር ወለድም በአድራጎቱ ያልተቀየመ መሆኑን ለመግለፅ “እድሜ ለባሌ ዛፍ ግንድ! ጉዳቱ ተቀንሷል” በማለት የካርቱን ሥዕል ሰርተው ለፓይለቶቹ ላኩ። በዚህም አዝነውና ደንግጠው የነበሩት ፓይለቶች ተፅዕኖታል።

ከዚህ በኋላ በስህተቱ መግባባት ላይ ተደርሶ ሁሉም ወደ ቀጣዩ ግዳጅ ፊታቸውን አዞሩ። የአየር ወለድ ጦር በአበርሶና በአገንቱ አካባቢ በሻምበል (ሜ/ጆ) ደምሌ በሳል አመራር ወንበዴውን እያሰለ መምታት ጀመረ። አካባቢው ከወንበዴ ከፀዳ በኋላ ሌላኛው ተልዕኳቸው ሀዝቡን ማረጋገጥ ነበር። የባሌ ሀዝብ ከወንበዴ መገላገሉ ብቻ ሳይሆን መረጋገጡ ሲነሳ የሌ/ጆ ጃጋማ ኬሉ ስም አይዘነጋም። ጄኔራል ጃጋማ የጦር ሰው ብቻ አልነበሩም። በሙያው ባይሰለጥኑም በተፈጥሮ የፖለቲካ ሠው ነበሩ። የባሌ ጦርነት ሲቆም የቻለው በጦሩ ኃይል ብቻ አልነበረም። በጄኔራል ጃጋማ ኬሉ በሳል አስተሳሰብ፣ መልካም አስተዳደርና አመራር ጭምር ነበር። እንዲያ ባይሆን ኖሮ የባሌ ውጊያ ቶሎ ባልተገታ ነበር። ጄኔራል ጃጋማ፣ እንደ ጄኔራል ዋቆ ጉቱ ያሉ ተቃዋሚዎች እጅ እንዲሰጡና ከመንግስት ጋርም እንዲታረቁ ያደረጉ ታላቅ ጄኔራል ናቸው። በወቅቱ በውጊያ ብቻ የሚያምኑ ሳይሆን በብዙ አቅጣጫ እያስተዋሉ አመራር የሚሰጡ በሳል ጄኔራሎች ነበሩን።

የደቡብ አፍሪካና የናሚቢያ የነፃነት ታጋዮች ወታደራዊ ሥልጠና

ኢትዮጵያ በቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ዘመነ-መንግሥት መላው የአፍሪካ ሕዝብ ነፃ ሆኖ ለማየት ካደረገት ጉጉትና ፍላጎት የተነሳ በተቻላት አቅም ሁሉ ከመርዳት ተቆጥባ አታውቅም። እንደ ትልቅና ዋና ማስረጃም ኔልሰን ማንዴላ ኢትዮጵያ መጥተው የውጊያ አመራር ትምህርት በኩል ፖሊስ ማሰልጠኛ ማግኘታቸው ነው። ይህንን እውነታ ራሳቸው ማንዴላ ሎንግ ሞክ ቱ ፍሪደም (Long Walk to Freedom) በሚል ርዕስ በፃፉት መጽሐፍ በግልጽ ተቀምጧል።

ኢትዮጵያ ከዚህም ሌላ በተለያዩ ጊዜያቶች በኬንያ መንግሥት በኩል የመጡትን የደቡብ አፍሪካ የነፃነት ታጋዮችና በታንዛኒያ በኩል የመጡትን የናሚቢያ የነፃነት ታጋዮችን ተቀብላ በእገር መከላከያ በኩል

እንዲሰለጥኑ በመወሰኑ ወደ አየር ወለድ ጦር ተልከው እጅግ ከባድ የሆነውን የኮማንዶ ትምህርትና የሽምቅ ተዋጊና መሪም ለመሆን የሚያበቃቸው ስልጠና ሰጥታቸዋለች። በወቅቱ እነዚህን ታጋዮች ከኬንያና ከታንዛኒያ ያመጣቸው የኢትዮጵያ አየር ኃይል ትራንስፖርት እስኪደርግ ነበር።

እናም የኢትዮጵያ መንግሥት በወቅቱ ወታደራዊ አመራር ዘዴዎችንና የነፃነት ታጋዮችን እንዴት መምረጥ እንዳለባቸው ሥልጠና ሰጥቶ ካስመረቀ በኋላ በመጡበት መንገድ ወደ አገራቸው ከመልካም ዕድልና ምቹት ጋር መልሶ ልኳቸዋል። ለዚህ ሁሉ ውጤት የግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ጥረት ታክሎበት ነው።

ከዚህም በተጨማሪ ዚምባብዌን ነፃ ለማውጣት በተደረገው ትግል የዛጉንና የዛፑን ፓርቲ ታጋዮች ኢትዮጵያ በታጠቅ ጦር ሠፈር በማሰልጠን አጋርነቷን አሳይታለች።

ይህንን የጠቀስኩት በውትድርና ሙያ ኢትዮጵያ ለአፍሪካ ነፃነት ምን ያህል እንደታገለች ለመጠቀም እንጂ በሌሎች የፖለቲካ መስኮች የአፍሪካ አገሮች ከቅኝ አገዛዝ ነፃ እንዲወጡ ያደረገችው ትግል ብዙና ትልቅ እንደሆነ ይነገራል።

ሲ.ዲ.ሲ.

ደብረዘይትና የሰማት ስንቅስቃሴዋ

የደብረዘይት ነዋሪ ደማት አቀባበል ጦሩ ካስመዘገበው ድል ጋር ብቻ የተያያዘ እንዳልሆነ እንገነዘባለን። በእርግጥ አየር ወለድም ሆነ አየር ኃይል ከደብረዘይት ተነስቶ ለአገሩ ደማት ድል አስመዝግቦ መመለሱ፣ የከተማው ነዋሪ በነቂስ ወጥቶ ደስታውን እንዲገልፅ ዋነኛ ምክንያት መሆኑ አይጠረጠርም። ከዚያ ባሻገር ግን ጦሩና የከተማው ነዋሪ የነበራቸው መተሳሰብ አሁን የታየውን አቀባበል እጅግ አድርጎ አድምቅታል።

ከ1953 ዓ.ም ጀምሮ የመንግሥት ለውጥ አስከተደረገበት እስከ 1966 ዓ.ም ድረስ ጦሩ ከሌሎች ሲቪል መስሪያ ቤቶችና ከደብረዘይት

ነዋሪ ጋር በመሆን አንድ የልማት ማህበር አቋቁሞ ብዙ ሥራዎችን አከናውኖ ነበር። በቀድሞው ሥሙጥሩውና ጀግናው የአየር ኃይል ከፍተኛ መኮንኖች አሳሳቢነት የተቋቋመው ማህበር “የአደአ ወረዳ ልማትና እድገት ማህበር ይሰኝ ነበር።

“የአደአ ወረዳ ልማት እድገት ማህበር” ከአየር ኃይል፣ ከአየር ወለድ፣ ከደብረዘይት የእርሻ ምርምር ጣቢያ፣ ከደብረዘይት ሆስፒታልና ነዋሪውን በማሳተፍ የተቋቋመ ነበር። አላማውም ለደብረዘይትና ለአካባቢው ነዋሪዎች የትምህርት፣ የጤናና የእርሻ ግልጋሎት እንዲደርሳቸው መጣር ነው። በዚህም በአድአ ወረዳ ገጠራማ ቦታዎች ትምህርት ቤቶችን አስፋፍቷል፤ ከሊኒኮችን በማቋቋም ነዋሪው ህዝብ የጤና አገልግሎት እንዲያገኝ አስችሏል፤ ገበሬው የአስተራረስ አይነትና የአመራረት ዘዴውን አሻሽሎ ምርቱ ከፍ የሚልበትን መንገድ እንዲከተል የሙያ ድጋፍ እንዲያገኝ ተደርጓል።

በትምህርት ረገድ የአየር ኃይልና የአየር ወለድ አባሎች ገንዘብ በማዋጣት በተለያዩ የወረዳዋ ገጠር አካባቢዎች ከታ ሉዴና ደሎ አነስተኛ ትምህርት ቤቶችን ገንብተዋል። በዚሁ ሳይቆጠቡ የአካባቢው ተወላጅ ተማሪዎችን በማስተባበር በትርፍ ጊዜያቸው ቅዳሜንና አሁኑን እንዲያስተምሩ ድልድል አውጥተዋል። በተጨማሪም እራሳቸው የአየር ኃይልና የአየር ወለድ አባሎች በእረፍት ጊዜያቸው ከመዝናናት ይልቅ ወደ እነዚህ የገጠር ትምህርት ቤቶች ሄደው እንዲያስተምሩና እንዲረዱ አድርገዋል።

ከጤና ተቋማት ግንባታና ግልጋሎት እንዳርም ብዙ ተግባሮች ተከናውነዋል። በከታ፣ በሉዴ፣ በደሎና በሌሎችም የወረዳዋ ገጠር አካባቢዎች በመዝለቅ ት/ቤቶችንና ከሊኒኮችን (በባህር ዛፍ እንጨትና በጭቃ ግርግዳ የተሰሩ ባለ ቆርቆሮ ጣራ ከሊኒኮችን) እንዲገነቡ ተደርጓል። በእነዚህ ከሊኒኮች ውስጥም የደብረ ዘይት ሆስፒታል ሠራተኞች ተራ ተደልድለው የህክምና አገልግሎትና የጤና አጠባበቅ ትምህርት ሲሰጡ ቆይተዋል።

በእርሻ ምርምሩም በኩል ገበሬው ከማህበሩ ብዙ ግልጋሎቶችን እንዲያገኝ ተደርጓል። ማህበሩ ከደብረዘይት እርሻ ምርምር ጣቢያ ጋር ባደረገው የሥራ ግንኙነት ገበሬው ምርቱን እንዴት ማሳደግ እንደሚችል ትምህርት ተሰጥቶታል። ከትምህርቱ ባሻገር የማሣ ሳይ የማማከር ሥራም ሲካሄድ ነበር። በከብት እርባታ፣ በእንስሳት ጤና አጠባበቅና

ምርትም ላይ የትምህርትና የክትትል ግልጋሎት ለእነዚህ ገበሬዎች እንዲሰጥ ተደርጓል።

ንፁህ የመጠጥ ውኃ ለማዳረስ በተደረገው ጥረትም ማህበሩ ብዙ የውሃ ጉድጓዶችን አስቆፍሮ በነፋስ ኃይል የሚሰሩ ሞተሮችን አስገጥሞ ሥራ ላይ እንዲውሉ አድርጓል። ዶዘሮችን ከምድር ጦር መሐንዲስ በማስፈቀድ እነስተኛ ኩሬዎችን በማስቆፈር ለከብቶች መጠጥ ውሃ እዘጋጅቷል። በዚህም ከብቶችን ውሃ ለማጠጣት ነዋሪው ይጓዝ የነበረውን ሩቅ የእግር መንገድ ለማስቀረት ተችሏል።

ደብረዘይት ከተማ፣ የቢሾፍቱ ኃይቅ አፋፍ ላይ አንድ የህዝብ ቤተ-መፃህፍትም ለማቋቋም ተችሎ ነበር። በማህበሩ ተሰርቶ ለነዋሪው ያስረከብነው ይሄ ቤተ-መፃህፍት የተገነባው ሻምበል ለማ ጉያ በቀና መንፈስ በሰጡት የግል ቦታ ላይ ነበር።

የአየር ኃይል መሥሪያ ቤት በኮ/ል አሥራት ተሰማ አስተባባሪነት ያስገነባው ሞዴል ትምህርት ቤት እዚህ ላይ ተጠቃሽ ነው። የአየር ኃይልና የአየር ወለድ አባሎች ከእነስተኛ ደሞዛቸው ላይ ከፍተኛውን ወጪ በመመደብ ያስፋፉት ይሄ ትምህርት ቤት ከመዋለ ሕፃናት እስከ 8ኛ ብሉም እስከ 12ኛ ክፍል እንዲደርስ የታቀደ ነበር። መፃህፍትንና የላቦራቶሪ መሣሪያዎችን ከህንድ አገር ድረስ በማስመጣት ብቁ አስተማሪዎችን በመመደብና የውስጥ ድርጅቱን በማሟላት በጥራት በወቅቱ ከነበሩት ከነቅዱስ ዮሴፍ ትምህርት ቤቶች ያልተናነሰ ሞዴል ትምህርት ቤት ማቋቋም ተችሎ ነበር።

በተመሳሳይ የዱክምን ትምህርት ቤት በማስፋፋት በኩል የማህበሩ አባሎች በዛ ያለ ገንዘብ አዋጥተዋል። የማስፋፋቱ ሥራ ላይ የቅርብ ክትትል በማድረግ ፍጥነቱንና ጥራቱን ተቆጣጥረዋል።

ከደብረዘይት እስከ ዱክም ባለው ቀጥ ያለ አውራ መንገድ ግራ ቀኝ ዛፎችን በመትከል አካባቢው እንዲያገኝ አስችለናል። በወቅቱ የነበረን አላማ አካባቢውን ከማስገጥ ባሻገር በመንገዱ ላይ የሚከሰተውን የመኪና አደጋ መቀነስ ነበር። መንገዱ ቀጥ ያለ ከመሆኑም ባሻገር ገላጣ በመሆኑ ሾፌሮች በፍጥነት ለማለፍ ሊሉ አደጋ ይደርስ ነበር። ዛፎቹን ስንተክል ግን መንገዱ ላይ ጥላ እንዲያርፍ ከማድረጋችንም በላይ አካባቢው ባለው ውበት ሾፌሮች እንዲደመሙና ፍጥነታቸውን እንዲቀንሱ በማስቻል አደጋውን ለማስቀረትም ጭምር ነበር።

ደብረዘይት ላይ በማህበሩ የተከናወኑ የልማት ተግባሮች የመንግስትን አይንና ጀሮ መሳሉ አልቀረም። በመሆኑም የህዝባዊ ኑሮ እድገት ሚኒስቴር ለመጀመሪያ ጊዜ ቅርጫፍ መስሪያ ቤቱን ደብረዘይት

ከተማ ውስጥ ከፈተ። የአደአ ወረዳን ዕድገት የሚረዱ ባለሙያዎችን መደብ። ከዚህ ጋር ተያይዞ የአፀደ ህፃናት መምህራን የሚሰለጥኑበት ትምህርት ቤትም አቋቋመ። የልማቱ ሥራ ከዚህ በኋላ እየተጠናከረ ከመሄዱም በላይ ባለቤት በማግኘቱ ያልተቋረጠ ክትትል ይደረግበት ጀመር። የህዝባዊ ኑሮ እድገት የመደባቸው ባለሙያዎች አቶ ገበየሁ ደነቀው፣ አቶ ወልደአማኑኤል (በኋላ አውራጃ አስተዳዳሪ) አቶ ፀጋኦብ እና አቶ አበራ ሞልቶት (በኋላ የህዝባዊ ኑሮ ዕድገት ም/ሚኒስቴር) ከማህበራችን ጋር ተስማምተው ለመስራት ብዙ ጥረት አድርገዋል።

“የአደአ ወረዳ ልማትና እድገት ማህበር” ሲፀነስ አንስቶ ሐሳቡ የመነጨው ከአየር ኃይል ከፍተኛ መኮንኖች ነበር። ወደ ተግባር ከተገባ በኋላም ቢሆን መላው የአየር ኃይልና የአየር ወለድ አባሎች ከደሞዛቸው ላይ ተቆራጭ በማድረግ ልማቱን ይረዱ ነበር። ልማቱን ይመሩ የነበሩት፡-

1. አቶ ተስፋዬ መሸሻ (የደብረዘይት የእርሻ ምርምር ጣቢያ ኃላፊ)
 2. ብ/ጂ መርቆርዮስ ኃይሌ (የአየር ኃይል ም/አዛዥ)
 3. ብ/ጂ ዮሐንስ ወ/ማሪያም (በኋላ የአየር ኃይል ዋና አዛዥ)
 4. ኮ/ል ጥላዬ (የአየር ኃይል አስተዳደር መምሪያ ኃላፊ)
 5. ብ/ጂ ጌታቸው ናደው (የአየር ወለድ አዛዥ)
 6. እኔም ከላይ ለተጠቀሱት ሁሉ ም/ሰብሳቢ ሆኜ እንልግያለሁ።
- ልማቱን ተጨንቀው ይመሩ ከነበሩት ባሻገር ከልብ ያገለገሉ ግለሰቦችም አሉ። እነእነዚህ ውስጥ ጥቂቶቹን ብጠቅስ፡-

1. ኮ/ል ተሰማ አባደራሽ (የአየር ኃይል ት/ቤት ኃላፊ) በፀሐፊነት፣ ጥሩ ጥሩ ሐሳቦችን በማቅረብና ተግባር ላይ እንዲውሉ በማድረግ
2. ሻምበል ለማ ጉያ (የአየር ኃይል አባል) የነዋሪውን ችግር በቅርበት የሚያውቁ የአካባቢው ተወላጅ በመሆናቸው፣ የት ቦታ ምን መሠራት እንዳለበት ማህበሩን በመጠቀም፣ ሥራዎችንም በአባልነት በማከናወን ከፍተኛ ተግባር ፈፅመዋል። ለደብረዘይት ከተማ ቤተ መፃህፍት ማሰሪያ የግል ቦታቸውን ለግለዋል።
3. ሻለቃ ጌታሁን ጥሩነህ (ከአየር ኃይል) ደከመኝ ሰለቸኝ ሳይሉ የሚጥሩ ሁለገብ ሠራተኛ ነበሩ።
4. አቶ ታዬ ወ/አማኑኤል - በእርሻ ምርምር ሙያቸው ለልማቱ ብዙ የጣሩና የደከሙ ሰው ናቸው።

“የአደአ ወረዳ ልማትና ዕድገት ማህበር” ምክትል ሰብሳቢ በነበርኩበት ጊዜ የአንድ ትምህርት ቤት ጉዳይ በሻምበል ለማ ጉያ አማካኝነት ይደርሰናል። ቦታው ከደብረዘይት 17 ኪሎ ሜትር ርቆ ጎዴኖ

ከሚባል ሥፍራ ነው የሚገኘው። የአካባቢው ህዝብ ባቀረበው ጥያቄ መሠረት የማህበሩ ኮሚቴዎች ሁኔታውን ለማየት ቅዳሜ ቀን ቀጠሮ ይዘን ወደዚያው አቀናን። ከልባችን ለመርዳት ቆርጠን ቦታው ላይ ስንደርስ ሁኔታው ከጠበቅነው ውጭ ሆኗል። ት/ቤቱን ለማቃናት ብንሞክር ጭርሱን እምሽክሽክ ብሎ እንደሚወድቅ ተገነዘብን። ለጊዜው ለመርዳት የማንችል በመሆኑ አዝነን “ትንሽ ጠብቁን” ብለን እንመለሳለን። ትምህርት ቤቱ ባለበት ሁኔታ የሚታደስ ሳይሆን ፈርሶ የሚሠራ በመሆኑ በዛ ያለ ገንዘብ የሚጠይቅ በመሆኑም ነው። ስለዚህ ጥቂት ዘገዮን።

አንድ ቀን አሜሪካዊውን የዘመቻና የትምህርት አማካሪዬን ሻለቃ ግሬግን ስለ ሥራ ለመነጋገር በተቀጣጠርንበት ጊዜ ነው። እናም መነጋገር ያለብንን ዋና ሥራ ከጨረስን በኋላ እንደ ቀልድ አድርጌ የትምህርት ቤቱን ጉዳይ አነሳበታለሁ። “በአንተ በኩል ምን ትረዳናለህ?” አልኩት።

ሻለቃ ግሬግ ትንሽ አሰብ አድርጎ “ቦታው የት ነው?” ሲል ይጠይቀኛል።

“ከዚህ 17 ኪሎ ሜትር ላይ ነው”

“ለምን አሁን አንሄድም? አይተነው እንመለሳለን?”

“ጥሩ።” ምንም ባያግዘን እንኳን ለጉዳዩ ይሄን ያህል ትኩረት ሰጥቶ በፍጥነት ለማየት መሞከሩ በራሱ በቂ ነው ስል አሰብኩ። ቦታው ላይ ደርሰን ትምህርት ቤቱን ገና እንዳየው “ይሄማ ምኑ ይጠገናል?” አለ።

“እና?” አልኩት

“አፍርሰን በተሻሻለ ሁኔታ በአዲስ መልክ እንሰራዋለን።”

በጣም ደስ አለኝ። ይሄንንም አስደሳች ዜና ለማህበሩ ገለፅኩ። እንደኔ አባላቱ ሁሉ ፈነደቁ።

ሻለቃ ግሬግ ቃል በገባው መሠረት ለትምህርት ቤቱ ማሰሪያ የሚሆን በቂ ቆርቆሮ፣ ሲሚንቶና አርማታ ብረት፣ እንዲሁም እንጨት፣ ጠጠርና ምሥማሮችን አቀረበ። የሠራተኞችን ክፍያ በተመለከተም ገንዘብ አክለበት። በተጨማሪም ለአንዳንድ ወጪዎች እንዲረዱ ያገለገሉ ሰፋዎችና የቤት ዕቃዎችን እንድንሸጥ ከአሜሪካ አማካሪዎች ዘንድ ሰብስቦ አመጣልን።

የአየር ወለድ ደግሞ አሸዋና ድንጋዮችን ሲያቀርብ፣ አየር ኃይል በበኩሉ የቀረበለትን አሸዋና ሲሚንቶ በባለሙያዎች በማዋሃድ ወደ

በሉኬትነት ቀየረልን። በሉኬቱ ተሰርቶ ከተጠናቀቀ በኋላ ግንባታውን የሚያከናውኑ ባለሙያዎች ተቀጥረው የትምህርት ቤቱ ሥራ ተጀመረ።

እኔና ሻለቃ ግሬግ የአረፍት ጊዜአችንን ሁሉ የምናሳልፈው የትምህርት ቤቱን ግንባታ በመመልከት ነበር። አንዳንድ ለዎች ሰደሬና ላንጋኖ ለመዝናናት እንደሚሄዱ ሁሉ እኛም ድንኳናችንን ጠቅልለን በደስታ ጉዲኖ ገብተን እናድራለን፣ እንውላለን። የትምህርት ቤቱን ግንባታ በምንከታተልበት ጊዜ ሁሉ የምንመገበው የአሜሪካን “ሲ-ራሽን” (ደረቅ ምግብ) ብቻ ነበር።

የትምህርት ቤቱ ግንባታ እየተጠናቀቀ የማዕዳት ሥራ በመከናወን ላይ ሳለ ነበር አንድ ያልተጠበቀ ትዕዛዝ ለአየር ወለድ ጦር የመጣው። መጋቢት 1962 ዓ.ም ጦሩ ወደ ኤርትራ እንዲዘምት ስለታዘዘ የትምህርት ቤቱን ቀሪ ሥራ ለሻለቃ ግሬግ ትቼ ተንቀሳቀስኩ። ሻለቃ ግሬግ በጣም ጨዋ፣ ትጉህ፣ ጠንካራና ደከመኝ ሰለቸኝ የማያውቅ ሰው በመሆኑ ሥራውን ከፍፃሜ ላይ ሳያደርስ እንደማያርፍ አውቅ ነበር። ሻለቃው ቃል የገባልንም ይሄንኑ ነው። በእርግጥም በአጥጋቢ ሁኔታ ትምህርት ቤቱ ተገንብቶ አለቀ።

ቱጭ ያሉት

አሜሪካዊው አማካሪ ሻለቃ ግሬግ፣ ሻማላ ለማ ጉያ፣ ሻለቃ (ሳል) አኪጠፋክ ገ/መስቀል፣ ሌሎችም የኑዲናን ትምህርት ቤት የጸገ አተማመጥ በቦታው ላይ ሲመሰክሩ

ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ለአረፍት ደብረዘይት ሲመጡ በአየር ኃይል መሥሪያ ቤት በኩል ትምህርት ቤቱን እንዲመርቁልን

ይጠይቃሉ። እሳቸውም ፍቃደኛነታቸውን ካላወቁ በኋላ የምረቃው ቀን ይወሰናል።

የአድአ ወረዳ እድገት ማህበር ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ለትምህርት ቤቱ ግንባታ ያደረጉትን ጥረት በመመልከት ለጦሩ አንድ ጥያቄ ያቀርባል። ጥያቄው ለትምህርት ቤቱ ምረቃ እኔ ደብረዘይት እንድመጣ ነበር። ጦሩ ተከታታይ ሥራ ገጥሞት ስለነበረና እኔም የዘመቻ መኮንን በመሆኔ ልመጣ እንደማልችል ምላሽ ይሰጣል። በዚያ ፈንታ ግን የወቅቱ የአየር ወለድና የ6ኛ ብርጌድ አዛዥ የነበሩትን ኮ/ል (ብ/ደ) ጌታቸው ናደው ወደ ደብረዘይት መጥተው በምረቃው በዓል ላይ እንዲገኙና ንግግር እንዲያደርጉ ይጋብዛሉ። እንደ ዕቅዱ መሠረት በምረቃው ቀን ኮ/ል ጌታቸው ናደው ስለ አደአ ወረዳ እድገት ማህበር እንቅስቃሴና ስለሻለቃ ግሬግ አስተዋፅኦ በሰፊው አውስተው ንግግር ያደርጋሉ። በመቀጠልም ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ የተሰራውን ት/ቤት ከገበኙ በኋላ ለማህበሩና ለሻለቃ ግሬግ ምስጋና ያለበት ንግግር ያደርጋሉ። በመጨረሻም በሻምበል ለማ ጉያ የተዘጋጀውን ስጦታ ለሻለቃ ግሬግ አበርክተው ትምህርት ቤቱ ተመርቆ ይከፈታል።

ሻለቃ ግሬግም ቀደም ሲል በቬትናም፣ በኋላም በኢትዮጵያ ለፈፀመው አኩሪና አስመስጋኝ ሥራ የቅድሚያ ሹመት አግኝቶ ለከፍተኛ ሥራ በመታጨቱ በ15 ቀን ውስጥ ወደ አገሩ አሜሪካ ይሄዳል። ጥሪው እንደደረሰው ሁኔታዎቹን ሁሉ ገልጾ በመጻፍ በማስታወሻ ይሰናበተኛል። የደብረዘይት የልማት ተሳትፎዬ በዚሁ ይደምደም እንጂ በወቅቱ ያገኘሁት ያ ሁሉ እርካታ ለዘልአለሙ አብሮኝ የሚኖር ነው።

የጅቡቲ የነፃነት ጥያቄና ሰፊ ግንዛቤ

1959 ዓ.ም፣ ወሩ የጅቡቲ ንግድ የሚጀምርበት፣ ኢትዮጵያ ውስጥ ደግሞ የበልግ ዝናብ የገባበትና ዓቢይ ያም የተያዘበት መጋቢት ወር ነበር።

ስለ ጅቡቲና ስለ ባቡር ሐዲዱ መዘርጋት የተደረገውን ውል በተመለከተ፣ ታሪክ ፀሐፊው ተክለጻድቅ መኩሪያ “ከአዲስ ቴምድሮስ እስከ ቀዳማዊ ኃ/ሥላሴ” በተሰኘው በ2000 ዓ.ም ለ2ኛ ጊዜ በታተመው መጽሐፋቸው ከገፅ 141-145 ድረስ በዝርዝር ገልጸውታል።

በአጭሩ ለመግለፅ ያህል ዳግማዊ አዲስ ምኒሊክ ከኢጣሊያ መንግስትና ከመልዕክተኞቹ ጋር የነበራቸውን ግንኙነት ካቋረጡ በኋላ ከፈረንሳይ መንግስት ጋር ግንኙነት ይጀምራሉ። ለፈረንሳይና ለኢትዮጵያ ወዳጅነት ምክንያት የሆኑት የጅቡቲ አገረ ገዢ የነበሩት ሙሴ ላጋርድ፣ የሰዊስ አገር ተወላጅ መሐንዲሱ ሙሴ ኢልግ፣ ፈረንሳይ ሙሴ ሸፍኔ እና የመስኮብ (ሩሲያ) ተወላጅ ሌዎንቴፍ ነበሩ። እነዚህ ሰዎች ምንም እንኳን የተለያዩ ሀገር ዜጎች ቢሆኑም፣ በፈረንሳይ መንግስት ጥላ ስር ሆነው ከኢጣሊያና ከእንግሊዝ መንግስት ይልቅ የፈረንሳይ መንግስት በኢትዮጵያ ጥቅም እንዲያገኝ ይጥሩ ነበር። በምክርም ሆነ በመሣሪያ ዳግማዊ አዲስ ምኒልክም ይረዱ ነበር።

እናም በ1886 ዓ.ም ለአድዋ ዘመቻ ሁለት ዓመት ሲቀረው በአንዱ የመጋቢት ወር ቀን ላይ ዳግማዊ ምኒሊክ ከጅቡቲ እስከ ሐረር፣ ከሐረር እስከ እንጦጦ፣ ከእንጦጦ እስከ ከፋ፣ ከዚያም እስከ ነጭ አባይ ድረስ የሐዲድ መንገድ እንዲዘረጋ ለመሆንዲሱ ሙሴ ኢልግ በውል ፈቀዱለት። ውሉ እስከ ነጭ አባይ ቢሆንም፣ ንጉሱ ለጊዜው እንዲሰራ የፈቀዱለት ግን ከጅቡቲ እስከ ሐረርና አዲስ አበባ ነበር።

በሶስተኛው አንቀጽ እንደሰፈረው የውሉ ጊዜ የሚቆየው እስከ 99 ዓመት ድረስ ነው። ከዚያ በኋላ ግን ማህበሩ ለሰራው ያወጣውን ወጪ ሳይጠይቅ የሀዲዱን መንገድ ከሙሉ መሳሪያው ጋር ለኢትዮጵያ መንግስት ለቆ እንዲሄድ በ14ኛው አንቀጽ ላይ ተረጋግጧል።

መሀንዲሱ ከፈረንሳይ መንግስት በተሰጠው ገንዘብ ሀዲዱን በመዘርጋት ከብዙ ድካም በኋላ አዲስ አበባ ያደርሳል። በዚህ ጊዜ ዳግማዊ አዲስ ምኒልክ በግራኝ መሐመድ ጊዜ የተወሰደባቸውን መሬት አስመስለው፣ የአድዋንም ድል ተቀዳጅተው ዘመነ መንግስታቸው ፍፁም የሰላም መንግስት ሆኗል።

ይህ ከሆነ ከብዙ ዓመታት በኋላ በአጼ ኃ/ሥላሴ ዘመነ መንግስት በ1959 ዓ.ም የጅቡቲ ህዝብ እንደ ሌሎች የአፍሪካ አገሮች ነፃ ለመውጣት ለፈረንሳይ መንግስት ጥያቄ ያቀርባል። ከፈረንሳይ ጋር መቆየትን የመረጡት ጥቂቶች ብቻ ነበሩ። ስለዚህ በሁለቱ አቋሞች ላይ ሪፈረንደም እንዲካሄድ ፈረንሳይ ቀን ቆረጠ። ሪፈረንደሙ ነፃነት ወይም ከፈረንሳይ መንግስት ጋር መቆየት የሚል ነበር።

ጅቡቲ ከነበረው የኢትዮጵያ መንግስት ቆንሰላ የሪፈረንደሙ ሁኔታ እንደተሰማ፣ የግርማዊ ቋንቋዊ ኃ/ሥላሴ መንግስት ሁኔታው

አሳስበት ይመስላል ከፈረንሳይ መንግስት ጋር ንግግር ይጀምራል። በንግግራቸው ወቅት የጅቡቲ ህዝብ ነፃነት ቢመርጥ ኢትዮጵያ ጦሯን ልካ ጅቡቲን እንድትይዝ፣ ከፈረንሳይ ጋር መቆየትን ቢመርጥ ደግሞ ኢትዮጵያ ምንም ዓይነት ርምጃ እንዳትወሰድ የተስማሙ ይመስለኛል።

ፈረንሳይ ከኢትዮጵያ መንግስት ጋር ሳትስማማ ቀርታ ህዝቡ ነፃነቱን መርጦ ነፃነታቸውን ብትሰጥ ኖሮ፣ የኢትዮጵያ መንግስት ለተባበሩት መንግስታት ከመክሰስ በቀር በዚያ በረሃማ አካባቢ ከአንድ ኃይል መንግስት ጋር ለመዋጋት አቅሙም ችሎታውም አይፈቅድለትም ነበር።

የሆነው ሆኖ ሁለቱም መንግስታት በመስማማታቸው ይመስላል፤ የኢትዮጵያ መንግስት 1ኛ የክብር ዘበኛ የአየር ወለድ ሻለቃ ተደርቦለት እንዲዘምት ይደረጋል። የክብር ዘበኛ ክ/ጦር በኮ/ል ከበደ ወርቁ እየተመራ አይሻና ደወሌ ላይ እንዲሰፍር፣ የአየር ወለድ ሻለቃ ደግሞ በሌ/ኮ (ብ/ጀ) ጌታቸው ናደው እየተመራ ድሬዳዋ ላይ እንዲሰፍር ይደረጋል። የተሰጣቸውም ግዳጅ ምርጫው ተከናውኖ የጅቡቲ ህዝብ ነፃነት ቢመርጥ የአየር ወለድ ሻለቃ በአውሮፕላን ተጓዥ ድንገት በፓራሹት በመውረድ ጅቡቲን እንዲቆጣጠር፣ የክብር ዘበኛ ክ/ጦር ደግሞ በተቻለ መጠን ከደወሌ በባቡር ተጓዥ ጅቡቲ ከደረሰ በኋላ ከአየር ወለድ ጦር ጋር ግንኙነት ፈጥሮ ውጤቱን ለምድር ጦርና ለአገር መከላከያ በማሳወቅ፣ አንዳንድ ተቃውሞዎች እንዳይነሱ ጥንቃቄና ጥበቃ እያደረገ የማዕከላዊውን መንግስት ትዕዛዝ እንዲጠበቅ ነበር።

በዚህ መሠረት የተሰጠንን ግዳጅ በብቃት ለመወጣትና ተግባራዊ ለማድረግ በደወሌና በድሬዳዋ ሞቃታማ አካባቢዎች ከሙሉ ትጥቅ ጋር ከባድ ልምምድ ስናደርግ ቆየን። ሆኖም እንደ ሌሎቹ ዘመቻዎች ሁሉ ዝግጅታችን በፈረንሳዮች ወይም በሌሎች ጥቆማ ደርሶአቸው እንደሆነ አይታወቅም ነፃነት ይሉ የነበሩት ጅቡቲያውያን ሁሉ በሪፈረንደሙ ቀን ከፈረንሳይ ጋር መቆየትን ይመርጣሉ። የኢትዮጵያ መንግስትም ምርጫው በሚፈልገው መንገድ በመከናወኑ እኛም ወደየክፍላችን ተመለስን።

የኢትዮጵያ መንግስት ለምን ጅቡቲን ለመያዝ አሰበ? በእኔ ወታደራዊ ግምትና አስተሳሰብ ኸርነስት ቢሸን የኢጣሊያ ሶማሌላንድ ግዛትን፣ የእንግሊዝን ሶማሊላንድ፣ የኬንያን ሰሜን ክፍልን (N.F.D) እንዲሁም ኦጋዴንና ጅቡቲን አጠቃሉ ታላቋ ሶማሊያን የማድረግ ሃሳብ በጠቆመው መሰረት፣ የሞቃዲሾ መንግስትም አምስቱን አገሮች አጠቃሉ

የራሱ ለማድረግ በማሰብ ሰንደቅ ዓላማውን ባለ አምስት ኮከብ አድርጎ አውጥቶ ነበር። ይሄን ታላቋ ሶማሊያን የመመስረት ሀልሙን ለማሳካት ሲልም በኦጋዴንና በሰሜኑ የኬንያ ክፍል ተደጋጋሚ ግጭቶችን ፈጥሮ አልተሳካለትም ነበር።

ጅቡቲ ነፃ በምትወጣበት ጊዜም ኃይል እንደማይኖራት ከግምት ውስጥ አስገብቶ ለወራትና ከዚች በቅርበት ከምትገኘው የኢትዮጵያ ጎረቤት አገር ተነስቶ የፀጥታ ችግር ሊፈጥር እንዲሁም በጅቡቲ በኩል ወደ ኢትዮጵያ የሚገቡ ማናቸውም ነገሮች እንዲቋረጡ እንዳያደርግ በማሰብ እንጂ ጅቡቲን በመውረር የራስ ለማድረግ አይመስለኝም።

ከ1966 ዓ.ም የመንግስት ለውጥ በኋላ የጅቡቲ ህዝብ ዳግም ነፃነትን ጠየቀ። ፈረንሳይም ለጅቡቲ ነፃነቷን ሰጠቻት። ግን ካለው የፀጥታ ስጋት ይመስላል ጅቡቲ እስካሁን ድረስ የምትጠበቀው በፈረንሳይ ጦር ነው።

ኢትዮጵያም አሁን ከኤርትራ ጋር በተፈጠረው ያለመግባባት ችግር የተነሳ የአሰብን ወደብ ትታ የምትጠቀመው ሰላም የሰፈነበትን የጅቡቲን ወደብ ነው። ሆኖም ሁለቱ ወንድማማች ህዝቦች ተወያይተውና ተስማምተው በመሀላቸው የተፈጠረውን ቅሬታ አጥፍተው ተመልሰው አንድ የሚሆኑበት ጊዜ ይመጣ ይሆናል። ወደብም ፍለጋ ከመባዘን ድኑን የራሳችንን ወደብ እንደሚኖረን ተስፋ አለኝ።

ክፍል ሦስት

ሲርተቴ

ስለ ሲርተቴ⁴

በሚያዝያ 1962 ዓ.ም ላይ ነው። የአየር ወለድ ጦር ወደ ኤርትራ ተጓጉዞ 2ኛ ክፍለ ጦርን እንዲያጠናክር ትዕዛዝ ይሰጠዋል። በትዕዛዙ መሠረት ወደ ኤርትራ የተጓዘው የአየር ወለድ ጦር የተሰማራባቸውን ቦታዎች፣ ያከናወናቸውን ግዳጆችና ውጤቶች በዝርዝር ከማየታችን አስቀድሞ የኤርትራ ጠቅላይ ግዛትን ቀደምት ሁኔታና ታሪካዊ ዳራ መዳሰሱ ተገቢ ይመስለኛል።

የኤርትራ ጠቅላይ ግዛት ከአድዋ ጦርነት አራት አመት አስቀድሞ በኢጣሊያ ቅኝ ግዛት ሥር ወድቃ ነበር። አንዳንድ የታሪክ ምሁራን ኤርትራ በኢጣሊያ ቅኝ ግዛት ሥር ከመግባቷ ከ1885 ዓ.ም በፊት በግብፅ አስተዳዳሪ ሥር ለሃያ አመታት ቆይታለች ይላሉ። አብዛኛዎቹ የታሪክ ጥናቶች ግን ኤርትራ በኢጣሊያ ቅኝ ከመያዝ በፊት የኢትዮጵያ አንድ አካል ሆና እንደቆየች ይመሰክራሉ። ቴርኮች እንግሊዝና ግብጾች ምጽዋ ላይ በየተራ ይዘው እንደነበረ እንጂ ወደ መሐል ኤርትራ አልገቡም። ለዚህም ኤርትራ የኢትዮጵያ ግዛት ለመሆንም ራስ አሉላ አባነጋ ደግሞ ላይ ከአንዴም ሁለቴ የጣሊያኖችን ጦር ድል መምታታቸው ዓይነተኛ ምስክር ነው።

ያም ሆነ ይህ ኤርትራ ለ48 ዓመታት (ከ1885 - 1933) ዓ.ም በኢጣሊያ ቅኝ ግዛትነት ቆይታ ከሁለተኛ ዓለም ጦርነት ጋር ተያይዞ ወደ እንግሊዝ አስተዳደር ተላልፋለች።

⁴ የኤርትራ የፀጥታ ጉዳይና አካላት በተመለከተ የተሻለ ግንዛቤ ለመጨበጥ ካስፈለገ በስራ ምክንያት በክ/ሃ/ጉ ውስጥ ለረጅም ጊዜ በቆዩና ከሙያም እንግር ጠለቅ ያለ ጥናት ባካሂዱ ዓለም ሰገድ ቦጋስ አዳል በግሩም ሁኔታ ተፅፎ በ1985 ዓ.ም ለህትመት የበቃውን «የኤርትራው እንቅስቃሴ» የተሰኘውን መጽሀፍ ማንበብ ጠቅሟል ነው።

የእንግሊዝ አስተዳደር በኤርትራ ላይ የቆየው ለአሥር አመታት ነበር። በዚህ ወቅት ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋር ተዋህዳ የቀድሞ አንድነቷን ታገኘ ዘንድ የሚያቀነቅን አንድ ማህበር ተቋቁሞ ነበር። “ማህበር ፍቅሪ ሀገር” የተሰኘው ይሄ ማህበር በእንግሊዞች አስተዳደር መጀመሪያ ላይ አስመራ ውስጥ ተቋቁሟል። የዚህ ማህበር የመጀመሪያው ፕሬዝዳንት ፊታውራሪ ገብረመስቀል ወልዱ ሲሆኑ ፀሐፊው ደግሞ አቶ (በኋላ ደጃዝማች) ተድላ ባይሩ ነበሩ።

“ማህበር ፍቅሪ ሀገር” ሙሉ በሙሉ የተመሠረተው በኤርትራ ተወላጆች ሲሆን ኤርትራ ያለምንም ቅድመ ሁኔታ ከአናት ሀገሯ ጋር እንድትቀላቀል በመጠየቅ የእንግሊዝን መንግሥት በሰላማዊ ሠልፍና በመሳሰሉት ተቃውሞዎች ሲያስጨንቅ ለስድስት አመታት ቆይቷል። በ1939 ዓ.ም አራቱን ኃያላን መንግስታት የኤርትራን የወደፊት ዕጣ ፈንታ ለመወለን ወደ አስመራ መርማሪ ቡድን ለመላክ ይገደዳሉ። ከዚህ ጋር ተያይዞ ቀድሞ ትኩረት ያልተሰጠው አንዳንድ ልዩነት በማህበሩ ውስጥ ማንሰራራት ይጀምራል። በማህበሩ ውስጥ በትጋት ይላተፉ የነበሩ በተለይ የአስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ዘንድ ሥጋትና ፍራቻ ይፈጠራል። አሉም “ክርስቲያኖች በነገሡበት አገር ውስጥ ገብተን ተፅዕኖና አፈና እንዳይደረግብን መተማመኛ ውል ይኑር” የሚል ነበር።

አንዳንድ ግለሰቦች ደግሞ እንደ አቶ ወልደአብ ወልደማርያምና ደጃዝማች አብርሃ ተሰማ ያሉ “ውህደቱ ለ15 ዓመት ዘግይቶ በእንግሊዝ ሞግዚትነት ውስጥ አንዳንድ ቅድመ ሁኔታዎችን እናሟላ። ከዚያም እንቀላቀል” የሚል የአቋም ማሻሻያ አደረጉ። የፍፁም ውህደት ደጋፊዎች በፊናቸው የሙስሊሞቹንም የነአቶ ወልደአብንም አቋም ተፃረሩ። “በውጭ መንግሥታት የተገዙ ኃይሎች ጥያቄ ነው!” ሲሉ ጥያቄውን አጣጣሉት። “ወደ እናታችን ስንመለስ እንደ እንጀራ ልጅ ውል መጠየቅ ኢትዮጵያዊነታችንን እንደ መጠራጠር ይቆጠራል” በማለት ተቃውሟቸውን አጠናክሩ።

በዚህ ክርክር ማጠቃለያ ላይ እንደ ብላታ መሐመድ ዑመር ቃዲ ያሉ ግለሰቦች ጥያቄያቸው ምላሽ በማጣቱ ወደ መገንጠል አቋም ማምራት ጀመሩ። “ራቢጣ አል ኢስላሚያ” (moisem League) የተባለ ከኢትዮጵያ ጋር ማዋህድን የሚቃወምና የእንግሊዝን ግዛታዊ አስተዳደር እንዲቀጥል የሚጠይቅ፣ የፖለቲካ ድርጅት ተቋቁመ።

እንግዲህ ኤርትራ ውስጥ የመገንጠል ንቅናቄ ተጀመረ የሚባለው “ራቢጣ አል ኢስላሚያ” የተቋቋመበት 1939 ዓ.ም ማብቂያ ነው።

ይሁንና የትጥቅ ትግሉ ከምሥራቁ ቆላማ ክፍል የአስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ወጥቶ መላው የኤርትራን ጠቅላይ ግዛት ማጣቀስ የጀመረው የፌዴሬሽኑ አስተዳደር ፈርሶ አጠቃላይ ውህደት ሲታወጅ በ1953 ዓ.ም ነው። የኢትዮጵያ የዘውድ መንግስት ፌዴሬሽኑን እንደ ውጭ ተፅዕኖ በመፈጠሩ ጊዜ ጠብቆ ለማፍረስ አድፍጦ ነበር ማለት ይቻላል። የተባበሩት መንግሥታት ጠቅላላ ጉባኤ ለኤርትራ ዕጣ-ፈንታ ይበጃል ብሎ ያሳለፈው የፌዴሬሽን አስተዳደር ሁሉንም ወገን አላረካም ነበር። የአንድነት ኃይሎችም ሆኑ ተቃዋሚዎቻቸው በየበኩላቸው እንደ ሽንፈት ቆጥረውት ነበር። ውህደቱ ሲከናወን የአንድነት ኃይሎች እንደ ውጥን ማላካት ሲቆጥሩት ተቃዋሚዎቻቸው ወደ ትጥቅ ትግል ለመግባት ሰበብ ሆናቸው።

በኤርትራ ከ/ሀገር ውስጥ ተቋቁመው የነበሩ የተለያዩ ፓርቲዎች የሚከተሉት ናቸው፡-

1. ከአናት አገራቸው ጋር በቅድሚያ ለመቀላቀል ከነበራቸው ጽኑ እምነት የተነሳ ማሕበር ፍቅሪ ሀገር (የሀገር ፍቅር ማሕበር) ኢትዮጵያ ወይም ሞት የሚለው ፓርቲ ተቋቋመ። የወቅቱ አስተዳዳሪዎች እንግሊዞች ከላይ በተጠቀሰው ማሕበር ፍቅሪ አገር እየተደረገባቸው በነበረው ግፊት ምክንያት ሌሎች ፓርቲዎች እንዲቋቋሙ ድጋፍ በመስጠት
2. የእስላም ወንድማማች ማሕበር (ረቢጣ አል-ኢስላሚያ) ከግብጽ የእስላም ወንድማማች ጋር ይመሳሰላል።
3. ኤርትራ ለኤርትራውያን ወይም ሊበራል ፕሮግራሲቭ ፓርቲ (ነፃ ለማውጣት የሚፈልጉ)
4. ፕሮ ኢታልያ (የኢጣልያ ደጋፊዎች ሲሆኑ አብረው በመሥራታቸው የጡረታ መብታቸውን ለማስጠበቅ)
5. የእንግሊዝ ደጋፊዎች (ከእንግሊዝ ጋር በመቆየት የተሻለ ጥቅም ለማግኘት) ከሁሉም ግን የሐገር ፍቅር ማሕበር ወይም ኢትዮጵያ ወይም ሞት የሚለው ከፍተኛ የሕዝብ ድጋፍ ነበረው። ፌዴሬሽኑ ከፈረሰ በኋላ ግን ቅሬታ የገባው ይመስላል። ለፌዴሬሽኑ መፍረስም ከፍተኛ አስተዋጽኦ እና ተጋድሎ ያደረገው ይህ ፓርቲ ነው። ኤርትራ ለኤርትራውያን (ፕሮግራሲቭ ፓርቲ) የሚባለው ፓርቲ ግን በአብዛኛው ተጠቃሚ ነበር።

የኢርትራ ተቃዋሚዎች

የአየር ወለድ ጦር ወደ ኢርትራ ተዘዋውሮ 2ኛ ክፍለ ጦርን እንዲጠናከር ሲታዘዝ፤ የጠቅላይ ግዛቱ ግጭት ዘጠኝ አመታት አስቆጥሮ ነበር። በወቅቱ ጠንካራ ተቃዋሚ የነበረው “ጀብሃ” (ኢ.ኤል.ኤፍ) ነው። የግንባሩ መሪ ኢድሪስ መሐመድ አደም ሲሆን፤ ምክትሉ የቀድሞው የኢርትራ አስተዳዳሪ፤ በኋላም የስዊድን አምባሳደር የነበሩት ደጃዝማች ተድላ ባይሩ ነበሩ። (ኋላ ላይ የጀብሃ መሪነቱን የደጃዝማቹ ልጅ ሕሩይ ተድላ ተረክቧል።)

እናም ይህ ጀብሃ የተባለው ተቃዋሚ ከመንግሥት ወታደሮች ጋር ሲችል ፊት ለፊት፤ ካልቻለም በሽምቅ በመዋጋት ትልቅ ስም ፈጥሮ ነበር። ይሁንና ጀብሃ ከአጠቃላይ አላማው ውጭ በውስጡ እንዳንድ ችግሮች እንደተፈጠሩ መውራት ጀምሮ ነበር። እሱም የተቀላቀሉትን ጥቂት የክርስትና እና የእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች በጅምላ እየጠረጠረ ማሰርና እርምጃ መውሰድ መጀመሩ ነው። ጀብሃ ለአባሉቹ ቅሬታ ጆሮ አለመስጠቱና ተቀናቃኝ እንዳይኖርበት በከፍተኛ ሁኔታ በመስጋቱ የሚወስደው እርምጃ እየከፋ መጥቷል። በዚህም ጀብሃ እውስጡ የተፈጠረው ቅሬታ እየገነፈለ መጥቶ “ሻዕቢያ”ን ወይም ሕዝባዊ ግንባርን (ኢ.ፒ.ኤል.ኤፍ) ያህል ጠላት ፈጥሮበታል።

የሻዕቢያ የመጀመሪያ መሪ የሕርጊጎ ትምህርት ቤት ዳይሬክተር እንዲሁም የጀብሃ ዋና ፀሐፊ የነበረው ዑስማን ሳልሕ ሳቤ ሆነ። ሻዕቢያ ከጀብሃ ማህፀን ተወልዶ በተፃራሪነት በተደራጀበት በዚህ ወቅት የኋለኛው የድርጅቱ መሪ ኢሳያስ አፈወርቂ የራሱ በቂ ኃይልና መሣሪያ ስላልነበረው ከማንም ሳይወግን ዳር ቆሞ መመልከትን መርጦ ነበር። ገለልተኛነቱ የሁኔታዎችን አዝማሚያ ለመገምገም ጊዜ ሰጥቶት ነበርና በስተመጨረሻ ወደ ዑስማን ሳልሕ ሳቤ አድልቶ ይቀላቀላል። ምክንያቱም የዑስማን ሳልሕ ሳቤ ሻዕቢያ ከጀብሃ ሲገነጠል በቂ መሣሪያና ገንዘብ መውሰዱን በማረጋገጡ ነበር። ያም ሆኖ ጀብሃ ከሻዕቢያ የተሻለ የተደራጀ ኃይል ስለነበረው የሻዕቢያን አባላት በተናጠል እያፈነ በግዞት ወደ ሱዳን መላክ ጀመረ።

ይሄ የጀብሃ የድፍረት ድርጊት ሻዕቢያን እጅግ አድርጎ አበላላው። በከፍተኛ የቃላት ምልልስ የተጀመረው ጠላትነት እስከ አጠቃላይ ጦርነት

ተሸጋገረ። በሳህል፤ በክረን፤ በቀይ ባህር፤ በሐማሴንና በቃሮራ አካባቢ ውጊያ በማድረግ ጠላትነታቸው ሥር መስደዱን አረጋገጡ።

የአየር ወለድ ጦር ኢርትራ ውስጥ በነበረበት ወቅት የኢሣያስ አፈወርቂ ቡድን ከ20 እስከ 30 የሚደርሱ ሰዎችን ይዞ የሚንቀሳቀስ ነበር። የምሥራቅ ሐማሴን አውራጃዎችን ተገን አድርጎ ጀብሃ የሚያደርሰውን ጥፋት ይቃወም ነበር። አልፎ አልፎም ከተቃውሞ ባሻገር በጀብሃ ላይ አደጋ ይጥል ነበር።

ኢሣያስ አፈወርቂ በወቅቱ ለመንግሥት ቅርበት እንዳለው ሲወራ የነበረ ከመሆኑም በላይ እንድም ቀን በአካባቢው ጦር ላይ አደጋ ጥሎ አያውቅም ነበር። ደጃዝማች ሰለሞን አብርሃ የኢሣያስ አገጥሞ መሆናቸው ሲታወቅ ከኢርትራው እንደራሴ ከነበሩት ክልዑል አሥራተ ካሣ ጋር የድብቅ ግንኙነት ነበረው ይባላል። ኢሣያስ አፈወርቂ እስመራ ከተማ ድረስ በመምጣት አሜሪካ ጦር ሰፈር ውስጥ በምስጢር ከእንደራሴው ጋር ይነጋገር እንደነበር መሠማቱ ከላይ የተጠቀሰውን ጥርጣሬ አጠናክሮታል። እንዲያውም በአንድ ወቅት የኢሣያስ ቡድን በወገን ጦር ተከሶ መፈናፈኛ ባጣበት ጊዜ፤ ከበላይ አንድ መልዕክት ይደርሳል። መልዕክቱም “እኛን ይሰጣልና አትንኩት” የሚል ነበር። ኢሣያስ እንዳይነካ-ከመደረጉም በላይ እንዲያመልጥና በእንቅስቃሴው እንዲቀጥል ነገሮች ተመቻችተውለታል።

ሻዕቢያ እንደተዳከመ በቡድንነት አልቀረም። ኢሣያስ አፈወርቂ ከሉስማን ሳልህ ሳቤ ጋር ተቀላቅሎ የጀብሃን ጥቃት መከላከል ብሎም ማጥቃት ጀመረ። በየጦርነቱ ከጀብሃ የሚማረከው ጦር መሣሪያ ሻዕቢያን እያጠረቃና ጉልበት እንዲሰማው አያደረገው መጣ። ከጦር መሣሪያው ባሻገር ጀብሃ ውስጥ ያሉ ክርስቲያኖች እየከበለሉ ሻዕቢያን ተቀላቀሉ። የደጋው ሥራ አጦችም እየከበለሉ ወደ በረሃ በመግባት በውጊያ ጥሩ ውጤት እያስመዘገበ ያለውን ሻዕቢያን ተቀላቀሉ።

ሻዕቢያ ኃይል እየተሰማው መምጣቱ እንዳለ ሆኖ ከትግራይ ተቃዋሚዎች ጋር ስምምነት ፈጥሮ በእነሱም በመረዳት ጀብሃን ከላሕል፤ ከቃሮራና ከአብዛኛው ከሐማሴን አውራጃዎች ለማስወጣት ቻለ። ጀብሃ ምዕራባዊ ቆላንና ጥቂት የሐማሴንን ደቡብ ምዕራብ አካባቢዎችን እና ሠራዬ አውራጃን ብቻ ተቆጣጥሮ ቆየ። ከውጊያው በኋላ ከሁለቱም ወገን በርካታ ተቃዋሚ የነበሩ አባላት ለኢትዮጵያ መንግሥት እጃቸውን ሰጥተዋል።

በእንዲህ አይነት ሁኔታ ጉልበት የተሰማው ሻዕቢያ ቀደም ሲል ሲያደርግ እንደነበረው ጀብሃን ብቻ በማጥቃት አልተወሰነም። በተለይ የአየር ወለድ ኤርትራን ከለቀቀ ከሐምሌ 1964 ዓ.ም በኋላ በየአካባቢው የመንግሥት ጦር ላይ ጉዳት ማድረስ ጀመረ። እንደውም ሻዕቢያና ጀብሃ በጠላትነት ላይ ሆነውም ከመንግሥት ጋር በሚዋጉበት ጊዜ በመካከላቸው ያለውን አለመግባባት ለጊዜው ወደ ጉን ብለው ትክሻ ለትክሻ ገጥመው በጋራ መዋጋት ጀመሩ። ከውጊያ በኋላ ግን እርስ በርሳቸው መቆራቆዝን ቀጥለዋል።

አየር ወለድ በኤርትራ

የአየር ወለድ ጦር ወደ ኤርትራ የዘመተው በ1954 ዓ.ም የካቲት ወር ላይ ነበር። ከኤርትራ ፌዴሬሽን መፍረስ ጋር ተያይዞ ይሁን በሌላ ምክንያት አይታወቅም፤ የኤርትራው ፖሊስ ኮሚሽነር ብ/ጄነራል ተድላ ዕቅቤት ለአመፅ ተነሱ ተባለ። እኚህ ጄነራል ኤርትራ በእንግሊዞች አስተዳደር ሥር በነበረችበት ወቅት የፀጥታ አስከባሪው አስትራይክ ፎርስ (STRIKE FORCE) ጦር አዛዥ ነበሩ። ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋር ስትቀላቀልና የኢትዮጵያም መንግስት ይህን ኃይል በፈጥኛ ደራሽ ፖሊስነት በተረከበው ጊዜ እርሳቸውን የኤርትራ ፖሊስ ኮሚሽነር አርጎ ሾማቸው።

ለአመፅ በተነሱበት ጊዜ ኤርትራ ውስጥ ሰፍሮ የነበረው 12ኛ ብርጌድ ብቻ ነበር። አሉም ቢሆን በየአቅጣጫው ለአሰላ ወጥቶ ነበር። ስለዚህ በዕዛቸው ስር የነበሩት የሚያውቁቸው ፈጥኛ ደራሾች ምናልባት ይከተሏቸው ይሆናል በሚል ስጋት የአየር ወለድ ጦር በአስቸኳይ በአውሮፕላን ተጓጉዞ አስመራ እንዲገባ ተደረገ።

ሌላው ስጋቱን ያጠናከረው ደግሞ የፌዴሬሽኑ ፓርላማ መፍረስን ተከትሎ የኤርትራ ፓርላማ ፕሬዚዳንት እድሪስ መሐመድ አደም ከሰልጣናቸው ወርደው በደጃዝማች ሀሚድ ፈረጅ በተተኩ ጊዜ መንግስት የሰጣቸውን መኪናና ቤት በወቅቱ እንደራሴ በራስ እንዳርጋቸው መሳይ ትዕዛዝ እንዲያስረክቡ ተደርጎ ነበር። እሳቸውም ከመንግስት የተሰጣቸውን ኒሻንና ሜዳሊያ ጨምረው በማስረከብ አኩርፈው መጀመሪያ ወደ ትውልድ መንደራቸው ይሄዳሉ። ከዚያም ወሰን

ተሻግረው በሱዳን በኩል አቋርጠው ግብፅ በመግባት ጥገኝነት ይጠይቃሉ። በግብፅ በተደረገላቸውና እርዳታም ወደ መንደራቸው ተመልሰው በምዕራባዊ ቆላ ውስጥ ጀብሃን (E.L.F) ያቋቁማሉ። ብጂ ተድላ ዕቅቤት ለአመፅ ሲነሱ ታዲያ ምናልባት ከዚህ ከጀብሃ ጋር ግንኙነት ይኖራቸው ይሆን የሚል ስጋት ተፈጥሮ ነበር።

ለማንኛውም እንደተሰጋው ፈጥኛ ደራሾች (STRIKE FORCE) አልተከተላቸውም። እሳቸውም ለማመፅ ሞክረው ስላልተሳካላቸው ራሳቸውን ገደሉ ተባለ። በዚህም ስጋቱ ስለተቀረፈ አስመራ ውስጥ ጥቂት ቀናት ቆይተን ወደ ደብረዘይት ተመለስን።

የአየር ወለድ ጦር በ1955 ዓ.ም ግንቦት ወር ላይ እንደገና ወደ ኤርትራ የሄድንበት ምክንያት ደግሞ በወቅቱ የኤርትራ ክ/ሀገር እንደራሴ ለ/ጄነራል አቢይ አበበና የክ/ሀገሩ አስተዳዳሪ ደጃዝማች አስፍሃ ወ/ሚካኤል አቆርዳትን በመጎብኘትና ህዝቡንም በማነጋገር ላይ እያሉ የፈንጂ ፍንዳታ ይደርሳል። ሲጣራም ጥቃቱን ያደረሱት ጀብሃና በወልደ አብ ወ/ማርያም የሚመራ ሌላ ተቃዋሚ ቡድን መሆናቸው በመጠርጠሩም ደጃዝማች አስፍሃ በወቅቱ ለተሰበሰበው ህዝብ «በራ ለሰራው! አሾህ ላጣራው» የሚል ምሳሌአዊ አነጋገር አስተላልፈው ነበር።

በፍንዳታው ምክንያት እንደ እርምጃ ይወሰድ ተባለና የአየር ወለድ ጦር ከ2ኛ ክ/ጦርና ከ2ኛው የአየር መደብ ጋር በሀብረት የሰነ-ልቦና ውጊያ እንዲደረግ ይወሰናል። በዚህም መሰረት አየር ወለድ ጦር በአውሮፕላን ተጓጉዞ አስመራ ይገባል። በማግስቱ ልምምዱን የሚመሩት ወደ አቆርዳት ተጓጉዘው ስለ ልምምዱ ቦታ ገለገ ተደረገላቸው። በሶስተኛው ቀን የሰነ-ልቦና ውጊያው ልምምድ ወቅት በክ/ጦሩ ዘመቻ መኮንን ለማካይነት የውጊያ ትእዛዝ ይሰጣል።

የ2ኛ ክ/ጦር አንድ ሻለቃ በታጋክና በመድፍ የተጠናከረ ጥቃት አደረሰ። የ2ኛው አየር መደብም በሁለት ኤፍ 86 ጀት አውሮፕላኖች በተመረጡ ኢላማዎች ላይ ደበደበ። የአየር ወለድ አንድ ሻምበል ጦር ደግሞ ከአውሮፕላን በፓራሾት በመውረድ በተመረጠው ግብ ላይ ማጥቃት ሰነዘረ። በዚህም መሰረት የሰነ-ልቦናው ውጊያ ከተፈፀመ በኋላ አየር ወለድ አስመራ ላይ ጥቂት ቆይታ አደረገና ወደ ጠቅላይ ሰፈሩ ተመለሰ።

የአየር ወለድ ጦር ዳግም ተመልሶ አስመራ የገባው ከደብረዘይት ሚያዝያ 13 ተነስቶ ሚያዝያ 17 ቀን 1962 ዓ.ም ነበር። በሁለተኛው

አየር መደብ ግቢ ውስጥ ሠፍሮ በማግስቱ በ2ኛ ክፍለ ጦር ዘመቻና መረጃ መመሪያዎች አንዳንድ ገለባ ተደረገልን። ገለባው በኤርትራና በተቃዋሚዎቹ አጠቃላይ ሁኔታ ላይ ያተኮረ ነበር። ገለባው እንደተጠናቀቀ ጦሩ ለስድስት ቀን ያህል እረፍት እንዲያደርግ ተፈቀደለት።

ለአንድ ጦር የገለባውን ያህል እረፍት ማድረግ ከአካባቢው ጋር መጠነኛ ዕውቀት እንዲኖረው ይፈጻሃል። አስመራ ሞት ደመቅ ያለች ዘመናዊ ከተማ መሆኗን ለመገንዘብ ችለናል። ህዝቡም ከመሐል አገር ለመጣ እንግዳ የተለየ አካባቢና አቀባበል ያደርጋል። ጦሩ ከህዝቡ ጋር ተቀላቅሎ ከተገኘ በአማርኛና በጣም ጥቂት ከሚሆኑት ጋር ደግሞ በአስተርጓሚ እየተግባባ መጠነኛ ትውውቅ ለማድረግ ሞክሯል።

የስድስት ቀኑ እረፍት እንዳበቃ ጠቅላይ ሠፈሩን ደንጉሱ ላይ በማድረግ አካባቢውን ከተቃዋሚዎች እንዲያፀዳ ትዕዛዝ ተሰጠው። እዚህ ላይ አንዳች ስህተት መፈፀሙ ግልፅ ነው። ምክንያቱም ጠቅላይ ሠፈሩ ደንጉሱ እንዲሆን ተወስኖ ንቅናቄ ከመደረጉ አስቀድሞ አካባቢውን ማጥናት፣ የግንኙነት መሳሪያዎችም ማቋቋም ነበረበት። ነገር ግን ይህ ሳይደረግ ጠቅላይ ሠፈሩን ለመረከብ፣ ይዞታውን ለማቋቋም፣ በሻምበሎች ደረጃ አካባቢውን ለማሰስ ሁሉም ጦር ለግዳጅ በአንድነት ንቅናቄ ጀመረ።

ግዳጁ በሁሉም ረገድ የተሟላ አልነበረም። ሌላው ቀርቶ የግዳጅ ቦታዎችን በትክክል የሚያመለክቱ ጥሩ ካርታዎች አልነበሩም። ስለዚህ ጦሩ ለአሰሳ የተሰማራው አካባቢውን ጠንቅቀው በማያውቁ ከሰል አክላዮች መሪነት ነበር። በሚያዝያ 24 ቀን 1962 ዓ.ም የተሰጠው ይሄ የዘመቻ ትዕዛዝ በተለያዩ ሁለት አቅጣጫዎች የሚከናወን ነበር። አንደኛው ሻምበል ከአስመራ ተነስቶ በድርፎ በኩል በእምባቲካላ ምዕራብ አድርጎ ሰለምናይን በማሰስ ፍልፍል ላይ ከሁለተኛው ሻምበል ጋር ይገናኛል። ሁለቱ ሻምበሎች ከተቀላቀሉ በኋላ ሞግኦ፣ ምራራ፣ ፍሼንና ተክሰጋይማኖትን አስሰው፣ አካባቢውን ከተቃዋሚዎች ካፀዱ በኋላ ደንጉሱ ጠቅላይ ሠፈራቸው እንዲመለሱ።

ሁለተኛው ሻምበል ከሌላኛው ሻምበል ጋር ከመቀላቀሉ አስቀድሞ ከደንጉሱ እንዲነሳ፣ ከደንጎሉ ምሥራቅ በታህታይ ደንጎሉና በገሃቴላይ በኩል ማይውኢንና አይለትን አጣቅሶ ስለምናይን በማሰስ ፍልፍል ሞግኦ ፍቼ ምራራና ተ/ሃይማኖትን እንዲደርስ የዘመቻ ትዕዛዝ ተሰጥቶታል። ሁለቱ ሻምበሎች ፍልፍል ላይ ከተቀላቀሉ በኋላ በአየር ወለድ ም/አዛዥ

በሻለቃ (ሊ/ኮ) ለማ ወርቁ አስተባባሪነት ነበር የጥምረት አሰላውን ያደረጉት።

ይህ የዘመቻ ትዕዛዝ ሲሰጥ ካርታዎች ካለመኖራቸውም በላይ የቦታው አቀማመጥና የአየር ጠባዩ ከግምት አልገባም ነበር። ጦሩ ከዚህ በፊት አካባቢውን የማያውቅ፣ ለጠቅላይ ግዛቱም ዕንግዳና ለግዳጁ የመጀመሪያ ነበር። ውሃ በሌለበት ደረቅ አካባቢ፣ ሙቀቱ ከአትም በላይ በሆነበት ሁኔታና ተራራማነት በሚበዛው የመሬት አቀማመጥ አየር ወለድ ለአሰሳ የተነሣው እነዚህን ሳያገናዝብ ነበር። የብረት ባርኔጣ አድርጓል፣ ከድንኳንና ከብርድ ልብስ በተጨማሪ ሁለት መደበኛ ይዘት ጥይትና ለአምስት ቀን የሚሆኑ የታሽጉ ምግቦችን ተሽክሟል። ቀደም ሲል የአካባቢውን ሁኔታ የሚያውቁት መኮንኖች ይሄን እያዩ እንዴት ዝም ሊሉ እንደቻሉ ግልፅ አይደለም። አንድም አየር ወለድ የሚወራለትን በመስማት እንደ ልዩ ፍጡር የቆጠሩት ይመስላል።

በተቃራኒው የአካባቢው ተቃዋሚዎች አንድ ሽርጥ አገልጽመው መሣሪያቸውን ብቻ በመያዝ ነው የሚንቀሳቀሱት። አየር ወለድ ያንን ያህል ሽክም እንዲያበዛ መደረግ አልነበረበትም። ቢበዛ በሚሲናዳው ሊይዘው የሚችለው ምግብ፣ ጥይቱና አንድ ስስ ጨርቅ ወይም ነጠላ ድንኳን እንዲይዝ ቢደረግ ጥሩ ነበር።

ከሽክሙ በላይ ትክክለኛ መረጃ ማግኘት ችግር ሆኖ ነበር። በድርፎ በኩል የተንቀሳቀሰው ሻምበል ጦር በመሬት ላይ አንድ ታዋቂ ነጥብ አሳይተውት “ከዚህ በኋላ ያለው ተቃዋሚ ነው” ይባላል። ጦሩ ይሄንን መረጃ አድርጎ ሲንቀሳቀስ አዝማሚያው ያላማረው የአካባቢው ሰላማዊ ህዝብ ተደናግጦ መሸሽ ይጀምራል። ጦሩ ይሄን ሽሽት ሲመለከት ተቃዋሚ ስለመሰለው መተኮስ ይጀምራል። ጥቂቶች ተመቱ፣ ብዙዎች እጃቸውን ሰጡ። እጃቸውን የሰጡት አካባቢው ላይ ሰላማዊ ነዋሪ እንጂ ተቃዋሚ አለመኖሩን በማስረዳታቸው ይቅርታ ተጠይቀውና እንዲረጋጉ ተደርጎ አሰላው ወደፊት እንዲቀጥል ሆኗል። እንዲህ ያለው የተሳሳተ መረጃ በይቅርታ መጠየቅና በማረጋጋት ብቻ ወደቀድሞው ሁኔታ እንደማይመለስ እሙን ነው። በህዝብና በመንግሥት መካከል የማይፈታ ቅሬታ እንደፈጠረም ተሰምቷል። ለዚህ ሻምበል የተሰጠው መንገድ መሪ አካባቢውን ደህና አድርጎ የማያውቅ ከሰል አክላይ ነበር።

ትክክለኛ መረጃ በማጣት ስህተት ከፈፀመው የሻምበል ጦር በተጨማሪ ሌላኛው አሳሽ እንዲሁ አመላካች ካርታ ባለመኖሩ ጉዳት ደርሶበታል። ከደንጉሉ ተነስቶ በቧባር ጉማ አድርጎ በጋህቴላይ በኩል

የተጓዘው ጦር ቦታውን በትክክል ባለማውቁ በመገንድ መሪ ነበር የተንቀሳቀሰው። ይሁንና መገንድ መሪውም እካባቢውን ጠንቅቆ የማያውቅ ከሰል አካላይ ነበርና ሲገዝን ቆይቷል። በዚህ ላይ ቦታው በጣም ሞቃታማ በመሆኑ ውሃ መጨረሱን በማስታወቁ በመኪና ውሃ ተልኮታል። ሦስት መቶ ሜትር ርቆ ሳይሄድ አይለት ማይውኢ የተባለ ቦታ ላይ ሲደርስ ነዋሪው እካባቢውን ጥሎ መሸሹን ይረዳል። ጣሊያን የገነባው እንደ ሶደሬ ያለ መቅና ተዝቃዛ ውሃ ያለው ዘመናዊ መዝናኛና ማረፊያ ቤት በማግኘቱም እዚያ ጥቂት ዕረፍት አድርጎ ተንቀሳቅሷል። የአየር ወለድ የዘመቻ መኮንን በመሆኔ ውሃ ይገድ በሄድኩበት ጊዜ ቦታውን አይቼዋለሁ።

ትክክለኛ መሪ በማጣት መባዘን የሁለቱም ሻምበሎች እጣ ፈንታ ነበር ማለት ይቻላል። እንደኛው ሻምበል በውሃ ጥም ሊፈታ የነበረው መሪው እካባቢውን ጠንቅቆ ባለማውቁ እንጂ አጠገቡ ውሃ እያለ ነበር። ሌላኛው ሻምበል ደግሞ በመሪው ስህተት ከአቅጣጫው በመውጣት ከእንደኛው ሻምበል ጋር ለመገናኘት የሚገባውን ቦታ ይስታል። ይሁንና የአጋጣሚ ነገር ሆኖ ሁለቱ ሻምበሎች ያልተቀጣጠሩበት ማይውኢ የተባለ ቦታ ላይ ይገናኛሉ። እንዲህ አይነት ስህተት እንደ ቀላል የሚታይ አይደለም። ሁለቱም ሻምበሎች የጠላት ጋይል ያገኙ መስጋቸው እርስ በእርስ ሊታኮሱና ጉዳት ሊደርስ ይችላል ነበር። ያም ሆነ ይህ ሁለቱም ሻምበሎች የማያስፈልጓቸውን ዕቃዎች ውሃ ይዞ የመጣው መኪና ላይ ጭነው ከላይ ወደተጠቀሱት ቦታዎች በመሄድ የአሰላ ግዳጃቸውን ተወጥተው እካባቢውን ከተቃዋሚዎች ካፀዱ በኋላ ወደ ጠቅላይ ሠፈራቸው ተመልሰዋል። ይሄ ግዳጅ አየር ወለድ ትልቅ ትምህርት የቀሰመበት ባለውለታ ዘመቻው ነበር ለማለት ይቻላል።

ከዚህ በኋላ አየር ወለድ ለአሰላና እካባቢውን ከተቃዋሚ ለማፅዳት ግዳጅ ሲወጣ እንደ ቀድሞው ከነዋሪዎች መሪ መያዙን ተወ። አገሩን በደንብ ከሚያውቁት ከኢርትራና ከትግራይ ተወላጆች የተውጣጡ ፈጥኖ ደራሾች መሪዎችን በመጠየቅና ይዞ በመሄድ ጥሩ ጥሩ ውጤቶቹን ማስመዝገብ ጀመረ። መሪዎቹ እንከን የማይወጣላቸው ጠንካራ ተዋጊዎች እንደነበሩ የዐይን ምስክር ነኝ። በዚህም ያለ አንዳች እንከን ዘመቻውን ማከናወን ተችሏል። አየር ወለድም ለእካባቢው ጦር ሁሉ እንደ ምሳሌ የሚታይ ተመስጋኝ ለመሆን በቅቷል። ከመጀመሪያ ልምዱ በመነሳት ግዳጅ ከተሰጠው እካባቢው ጋር ራሱን እስማምቶ ያለምንም እንከን የዘመቻ ትዕዛዙን ይፈፅም ነበር። በመሪት አቀማመጡ አዳጋችነትና አስፈሪነት እንዲሁም ሰበርባራ የሆነውን የቀይ ባህርን!

የአካለ ጉዛይን! የሐማሴንን! የሰራዩን! የሳህልንና የከረንን እካባቢዎች ያለአንዳች ችግር እያለሰ ጥሩ ውጤት ለማስመዝገብ ችሏል። አየር ወለድ በካሄዳቸው በዛ ያሉ አሰላዎችና ወጊያዎች የደረሰበት ጉዳት ካስመዘገበው ውጤት አንፃር ሲታይ እዚህ ግባ የሚባል አይደለም።

ግንቦት 7 ቀን 1962 ዓ.ም ነው። ለአምስት ቀን ያህል የአይለት! የፍልፍል! የሰለሞናይ! የመራራን! የፍሼንና የተክለ ጋይማኖትን እካባቢ ከተቃዋሚዎች የማፅዳት ዘመቻ ትዕዛዝ ይደርሰዋል። በዚህ ግዳጅ ዕቅዱን ሳያዛንፍ በሄደበት አኳኋን ተቃዋሚዎችን አሳድዶ በመምታት ተጨማሪ አራት ቀን ቆይቶ ወደ ጦር ሰፈሩ ተመልሷል። ልክ በውሩ ለተመሳሳይ ግዳጅ አጋሚታ (ሚዳ) በመሄድ ወጊያ ገጥሞ በዛ ያሉ ተቃዋሚዎችን ደምስሷል። ከኛ ወገን የአስር አለቃ አበበ ዘውዴና ወታደር ግዛቸው አደራ ተሰውተውብናል።

የአጋሚታ ወጊያ በዚሁ አልተጠናቀቀም። የመጀመሪያው ወጊያ በተካሄደ ልክ በውሩ በሐምሌ 7 - 1962 ተጨማሪ ማጥቃት ሰንዝረን ተመሳሳይ ጉዳት አድርስን በርካታ ተቃዋሚዎችን ደምስሰናል። በዚህ ወጊያ ወገን ላይ እንድም ጉዳት ሳይደርስ የአየርና የዳማስ እካባቢን እያሰለን ሐምሌ 10 ወደ ጦር ሠፈራችን ወደ ደንጉል ተመልሰናል።

አጋሚታ የተቃዋሚዎች መናሽሪያ በመሆኗ ተደጋጋሚ ወጊያዎችን አቅደን ለማስፈፀም ተገደናል። ከሐምሌ 19 እስከ 25 በቆየ አሰላ አድርገን ጀብሃም ሆነ ሻፊያ የተደበቁበት ድረስ ሄደን አጥቅተናል። እካባቢው የመጠጥ ውሃ ያለበት በመሆኑ ተቃዋሚዎች ከአጋሚታ አይጠፉም ነበር። ተደምስሰውና ተባረው ድጋሚ እዚያው ይሰባሰባሉ።

አየር ወለድ በተናጠል ሆነ ከሌሎች የሠራዊት ክፍሎች ጋር በቅንጅት በብዙ እካባቢዎች የአሰላ ዘመቻ አድርጓል። ከሐምሌ 29 እስከ ነሐሴ 8 - 1962 ዓ.ም በመጉለት! ድርግት! በአብዕንና ደብረቢዝን! ከፍተኛ አሰላ አድርጓል። የደብረቢዝን መዝላትንም አረጋግቷል። አላ! አባ የሐገስ! ሽኢብ! ላባወንዝ! ገደገድና አዲተክለዛን ከዘመተባቸው እካባቢዎች ጥቂቶቹ ናቸው።

በቀጣዩ ለመት ማለትም መስከረም 4 ቀን 1963 ዓ.ም 2ኛ ሻምበል በሰንደቲ በኩል ተንቀሳቅሶ ማይ አላ ከደረሰ በኋላ አባ የሐገስ ወደተባለው ከፍተኛ ተራራ ተንቀሳቅሶ ከተቃዋሚዎች ጋር ከፍተኛ ወጊያ አድርጎ በመደምሰስ ሰሃያ ቀን እየተዋጋና እያሰሰ ከቆየ በኋላ ከጥሩ ውጤት ጋር ወደ ደንጉሉ ተመልሷል። በዚህ ወጊያ የመ/አለቃ ስምዒ ሰውነቱ ቆሷል።

- በ25/1/63 ዓ.ም. ከደንበኑ በመነሳት ለሦስተኛ ጊዜ ወደ አጋሚታ በመንቀሳቀስ አጋሚታ ከደረሰ በኋላ ከተቃዋሚዎች ጋር ውጊያ ገጥሞ ስምንት ተቃዋሚዎችን ገድሎ ከአጋሚታ ደንበኑ ጠቅላይ ሰፈሩ ገብቷል።
- በ6/2/1963 ዓ.ም. ከደንበኑ በመነሳት ሽሊብ ከደረሰ በኋላ ወደ ላባ ወንዝ በመነቃነቅ ላባ ላይ ከተቃዋሚዎች ጋር ባደረገው ውጊያ ስድስት ተቃዋሚዎችን ገድሎ ወደ ሽሊብ ተመልሶ ለሰባት ቀን ያህል የሽሊብንና የገደገድን አካባቢ ሲዳስስ ቆይቶ በ13/2/1963 ዓ.ም. ደንበኑ ተመልሷል።
- በ2/3/1963 ዓ.ም. በአዲተከለዛን ከተማ የወረዳ አስተዳዳሪውንና አምስት ነጭ ሰባሾችን የደብሃ ተቃዋሚዎች በመገደላቸው አንድ የመቶ ጦር ተልኮ በቦታው ከደረሰ በኋላ አካባቢውን በማሰስ የከተማውን ሕዝብ በማረጋጋት 5/3/1963 ዓ.ም. የሚቻቹን የቀበረ ሥነ-ሥርዓት አስፈጽሞ ወደ ጦር ሠፈሩ ተመልሷል።

በ12/3/1963 ዓ.ም. ወደ ጦር ሠፈራችን አንድ አሳዛኝ ዜና ደረሰ። ሚ/ጄኔራል ተሾመ እርገቱ በተቃዋሚዎች የመገደላቸው አሳዛኝ ዜና ሲደርስን እጅግ አድርጎ ያላዘነ የአየር ወለድ አባል አልነበረም። የአገዳደላቸው ሁኔታ እንዲህ ነበር፡-

ሚ/ጄኔራል ተሾመ እርገቱ የሰሜን ጦር አዛዥ ነበሩ። ከአሳቸውም ጎን ለጎን ለንጉሱ ቅርበት ያላቸው መኳንንት የኤርትራ አስተዳደር ሆነው ተሾመዋል። አሳቸውም የመንገስ ፍላጎት እንዳላቸው ይነገርላቸው የነበሩ ልዑል ራስ አስራተ ካሳ ናቸው። ሆኖም አባታቸው እስከ ህይወታቸው ፍፃሜ ከንጉሱ ጋር በፍቅርና በመተላለብ እንደኖሩ እንጂ በንግስናው ጉዳይ ተቃውሞ እንዳላቸው ተሰምቶ አይታወቅም። ስለዚህ ልጃቸው ልዑል አስራተ ካሳም «የዘውዱ ወራሽ እኔ ነኝ» በሚል በንጉሱ ላይ ያሴሩ ነበር ለማለት የተጨበጠ ማስረጃ የለም።

በእርግጥ አልፎ አልፎ ያለ አጃቢ ወደ ከረገና ምፅዋ ይንቀሳቀሱ እና ከኢሳያስ አፈወርቂም ጋር ጨለማን ተገን እያደረጉ በየጊዜው በቃኝው ሽለቃ ጦር ሰፈር ውስጥ ተገናኝተው ይነጋገሩ እንደነበር እርግጥ ነው። ይህም ጀብሃን ለመቃወም ይሁን ጦሩን ለማስወጋት አይታወቅም። ምክንያቱም ኢሳያስ አፈወርቂ ሻዕቢያን እስከተቀላቀሉበት ጊዜ ድረስ ከጦሩ ጋር የተዋጉበት ጊዜ የለም። አየር ወለድ ደንበኑ ላይ ሠፍሮ በነበረበት ጊዜ፣ ኢሳያስ አፈወርቂ በአካባቢው የነበሩ ቢሆንም አንድም ቀን ከእኛ ጋር ሳይዋጉ ነበር ኤርትራን የለቀቅነው። ጀብሃ

በኤርትራ ሕዝብ ንብረትና በባቡር ሐዲዱ ላይ በሚያደርሰው ጥፋት ግን እየተከታተለ ይበቀለው ነበር።

በልዑል አስራተ ካሳና በኢሳያስ አፈወርቂ የነበረው ግንኙነትም እስከ መጨረሻው አልዘለቀም። በሁለቱም መሀል ያለመግባባት ተፈጥሮ ንግግራቸው ተቋርጦ ነበር።

ለማንኛውም ልዑል ራስ አስራተ ካሳ እንደ ተለመደው «ለእረፍት» ከቆዩበት ከረን እንደተመለሱ ለስራ ጉዳይ ደግሞ ወደ አዲስ አበባ ያቀናሉ። አዲስ አበባ በሄዱ በአምስተኛው ቀን ወደ አስመራ ደውለው ሚ/ጄኔራል ተሾመ ዕርገቱን አነጋግሯቸዋል። ንግግራቸው ምን እንደሆነ ባይታወቅም ጄኔራሉ በእቅዳቸው መሰረት ወደ ምዕራባዊ ቆላ ለመሄድ ይነሳሉ። ጉዞው እንደ ወትሮው በሄሌኮፕተር አልነበረም። በየመንገዱ የሰፈሩትን የጦሩን አባላት ለማነጋገርና ችግርም ካለ መፍትሄ ለመፈለግ በማለብ በመኪና ለመሄድ ነበር የወሰኑት። ይሄን የሰሙት የመረጃ መኮንኖቸውና ልዩ ረዳታቸው በመኪና መሄድ አደጋ ስላለው በሄሌኮፕተር እንዲንቀሳቀሱ አበክረው ይመክሯቸዋል። እሺ አላሉም። ጥቂት አጃቢዎችንና የመምሪያ መኮንኖችቸውን ይዘው ጉዞ ይጀምራሉ።

ሚ/ጄኔራል ተሾመ ዕርገቱ

የጄኔራሉ ጉዞ አጋማሽ ላይ አብረንቃቃ ከሚባል ጠመዝማዛ ቦታ ይደርሳሉ። ይሄ ቦታ ለደፈጣ አመቺ የሆነ አደገኛ ሥፍራ እንደሆነ ይታወቃል። ተቃዋሚዎቹ ስለጉዞው የተሟላ መረጃ እንደነበራቸው የሚታወቀው በደፈጣ ጠብቀው ቅድሚያ የተከሰቱት ጄኔራሉ ያሉበት

መኪና ላይ በመሆኑ ነው። በሌላ መኪና ይከተሉ የነበሩት የመምሪያ መኮንኖች አጃቢዎች በፍጥነት የመልስ ተኩስ በመስጠት የተቃዋሚዎቹንም ተልዕኮ ለማክሸፍ ሞክረዋል። ሌላ ረዳት ጦር እስኪደርሰላቸው ተከላክለዋል። ነገር ግን ቀደም ሲል የታለመውን ተልዕኳቸውን ደኒራል ተሾመ ዕርገቱን በመገደል አሳክተው ነበር።

የክፍለ ጦሩ መረጃ መኮንን ከላ ፀጋዬ ወንድማገኘሁና ልዩ ረዳታቸው ሻለቃ ግዛው አንድ አስፈላጊ ወታደራዊ ተልዕኮ ፈፅመው ነበር። እሱም ተቃዋሚዎቹ የአጃቢዎቹን ተኩስ ተቋቁመው እስከራን እስከ መማረክ ቢደርሱ ደኒራሉን እንዳያውቁ ማዕረጋቸውንና ምልክታቸውን በሙሉ አውልተው ያዙ። እንደተፈራው አልሆነም። ረዳት ጦር እስኪደርሰላቸው ድረስ ተከላክለዋል።

የተጨበጠ መረጃ ባይኖርም ልዑል አስራተ ካሣ በደኒራሉ መገደል ውስጥ እጃቸው እንዳለበት ሐሜት አለ። ደኒራል ተሾመ ዕርገቱ ከመንቀሳቀሳቸው በፊት በእርግጥ ለልዑሉ የጉዞ ቀናቸውንና ሰዓታቸውን ገልፀውላቸዋል። አንድ የጦር አዛዥ ጠቅላይ ሠፈሩን ለቆ ወደ ሌላ ቦታ ሲንቀሳቀስ ለበላይ አለቃው ማሳወቅ ገዴታ ነውና።

ሜደኒራል ተሾመ ዕርገቱን እኒም በቅርብ አውቃቸዋለሁ። ከ1953 ዓ.ም በፊት በክብር ዘበኛ ክፍለ ጦር ውስጥ በነበርኩበት ጊዜ በአንደኛ ሻለቃ ውስጥ የሻለቃ አዛዥ ነበር። በሻለቃው ውስጥ የመቶ መሪ ሆኜ ከእሳቸው ጋር በሠራሁበት ወቅት አለቃዬም ነበር። ወደ ቆለም አውራጃ እስተዳዳሪ ሆነው ሲሄዱ ለሥራዬ ምስክር የሚሆን የምሥጋና ደብዳቤ ሰጥተውኛል። ደኒራሉ እጅግ የተረጋጉ፤ በዕዛቸው ሥር ያለውን ሁሉ እንደ ማዕረጉ እከብርት የሚሰጡ፤ ሠርተው የሚያሰሩ፤ ብልህና አስተዋይ አዛዥ እንደነበሩ እመሰክራለሁ። ደኒራሉ በዚህ ዓይነቱ አሳዛኝ የውስጥ ደባ ለተቃዋሚዎች ኢሳማ ተጋልጠው ከልደነት እስከ ዕውቀት ሳገለገሏት ውድ አገራቸው መስዋዕት ሆነዋል።

ይህን ኮላይ የገለፅኩትን በዝርዝር ያስረዳኝ የመረጃ መኮንን ከላ ፀጋዬ ወንድማገኘሁ ሲሆን፤ እርሱም ለገንዛሩ የታለመችው ጥይት መስዋዕት በስታ እንዳለፈች አሳይቶኛል።

ሜደኒራል ተሾመ ዕርገቱ ከተሰጠ በኋላ የአየር ወለድ የአሰሳ ዘመቻ ተጠያክሮ ነበር የተጠለው። የአየር ወለዱ ጦር ከ2ኛ ክ/ጦር በደረሰው ትዕዛዝ መሠረት ከአዲ ተከለዋን ጀምሮ አላ በረድን፤ ሰሜን ደብረሲናን፤ ገሰብንና ከረንን እስከ መስሐሊት በማሰስ ተቃዋሚዎችን ደምስሷል።

በተመሳሳይ ክላንድ ወር በኋላ በ10/04/63 ዓ.ም ከአስመራ 86 ኪ.ሜ ርቀት ማይአጣል ላይ አንድ ጓድ የአየር ወለድ ጦር ደፈጣ አድርጎ ከተቃዋሚዎች ጋር ተኩስ በመለዋወጥ ውጤት አስመዝግቧል። እንደ ቺቺና ዲሞተፈር ያሉ መሣሪያዎችን ከነብዙ ጥይቶቻቸው ከመማረኩም በላይ የሀክምና ዕቃዎች እጁ ገብቷል። በዚህ ውጊያ ለምስት ተቃዋሚዎችም ተደምስለዋል።

- ከ20/04/1963 - 23/04/1963 ዓ.ም. ድረስ ጸሎት ማርያም፤ አዲሐበሻ ሚካኤል፤ ዠማ ገበርኤል፤ ሞገት፤ ፅርዓትንና በአብዕን ሲዳስስ ሰንብቶ በ23/04/1963 ደንጎሉ ጠቅላይ ሰፈሩ ተመልሷል።

- በ3/5/1963 ዓ.ም. ከአሥመራ 86 ኪ.ሜ ላይ ተቃዋሚዎች አንድ የአሜሪካ ሃላቃ ገለው መኪናውንም ሊያቃጥሉ ሲሉ ደርሶ መኪናዋን ከመቃጠል አድኖ መኪናውንና እስከራኑን ለቃኘው ሻለቃ ጦር ሠፈር አስረክቧል።

- በ28/6/1963 ዓ.ም. ከደንጎሉ ተነስቶ እምባሶይራ ተራራ ከደረሰ በኋላ ከ10ኛ ሻለቃ ጋር በመሆን ከ29/6/1963 ዓ.ም. እስከ 8/7/1963 ዓ.ም. የአምባ ሶይራን ተራራ በአውሮፕላን በማስደሰደብ አጥቅቶ ከያዘ በኋላ አካባቢውን ሲዳስስ ሰንብቶ ወደ ጠቅላይ ሠፈሩ ተመልሷል።

በ28/7/1963 ዓ.ም. የአሜሪካኖች አውሮፕላን በምጽዋ አካባቢ ሲበር በመጥፋቱ ከደንጎሉ ከምሽቱ 2:30 ተነስቶ በ4:30 ምጽዋ በመድረስ በ29/7/1963 ዓ.ም. ከምጽዋ በጀልባ ወደ ገደብ ተራራ ተንቀሳቅሶ ከደረሰ በኋላ በእግር ወደ ተራራው ተንቀሳቅሶ በአውሮፕላን በመብረር ላይ እያሉ የጠፋትን ሁለት የአሜሪካን ፓይሎቶች በመፈለግ የአውሮፕላኑን ስብርባሪ አግኝቶ የፓይሎቶቹንም ቁርጥራጭ እስከራን ስብከብ ወደ አሥመራ ልኳል።

በሌ/ኮ (ብ/ደ) ጌታቸው ናደው በወቅቱ የ6ኛ ብርጌድና የአየር ወለድ ጦር አዛዥ የተመራው የ34ኛ ሻለቃ፤ የ10ኛ ሻለቃና የአየር ወለድ ጦር በ18/9/63 ዓ.ም. ሰንገይቲ ላይ ጠቅላይ ሰፈሩን በማድረግ ለሃያ ቀን ያህል በብርጌዱ የጥበቃ ይዞታ ማለት የእኩል ጉዛይ አስቸጋሪ መሬቶችን እንደሚከተለው ውጊያዎችን ሲፈጽሙ ቆይተው ወደ የጠቅላይ ሰፈራቸው ተመልሰዋል።

- በ19/09/1963 ዓ.ም. ከደንጎሉ ተነስቶ ሰንገይቲ ካደረ በኋላ በ20/09/1963 ከሰንገይቲ ተነስቶ ማይአላ ከደረሰ በኋላ ጉዛውን ወደ አባ ዮሐንስ ተራራ አድርጎ አባ ዮሐንስ ተራራ ሲደርስ ከተቃዋሚዎች ጋር እስከ 24/9/1963 ዓ.ም. ሲዋጋ ሰንብቶ ተቃዋሚዎችን በመደምሰስ አካባቢውን ካጸዳ በኋላ ከአባ ዮሐንስ ተራራ-ቱነስቶ ወደ ሐዳስ ወንዝ በመጎታኝ ላይ

እያለ ከተቃዋሚዎች ጋር ባደረገው ውጊያ በዛ ያሉ ተቃዋሚዎችን ደምስሶ ብዙ መሣሪያም ሲማርክ ከወገን ም/፤አለቃ አንጋሱ ገመቹና ም/፤ አለቃ ሰውነት ስንሻው ቆስለውበታል።

- አሁንም ጉዞውን በመቀጠል በ25/09/1963 ዓ.ም. ከምሽቱ ሁለት ሠዓት ከሐዳስ ወንዝ ተነስቶ በ27/09/1963 ከሌሊቱ በ11 ሠዓት ዲኦት ከደረሰ በኋላ ከወንዝደዎች ጋር ውጊያ ገጥሞ ቀኑን መላው ሲዋጋ ውሎ የዲኦት ተራራ ከፍተኛና ለውጊያ አመቺ ባለመሆኑ ለተቃዋሚው ኃይል ግን ምቹ በመሆኑ የአውሮፕላን እርዳታ ተጠይቆ ባለመምጣቱ የተለያዩ ዘዴዎችን በመጠቀም በገመድ በመውጣትና በመውረድ በጉን በኩል አጥቅቶ የተቃዋሚውን ይዞታ ከአስለቀቀና ተቃዋሚውን ከደመሰሰ ከሦስት ቀን በኋላ አውሮፕላን መጥቶ የወገንን ይዞታ ምልክት ቢሰጠውም ሳያቆም ጥይቱን ጨርሶ ሄዷል። ይህም የሆነበት ምክንያት በእለቱ ለወገን ይዞታ የተሰጠው ምልክት በመጣበት ቀን በመለወጡ ነው። በሁለተኛውም ዘግይቶ የመጣበት ምክንያት አውሮፕላን ሲጠየቅ የክፍለ ጦር አዛዦች እንደአሁኑ በቀጥታ አዘው ማስደብደብ ስለማይችሉና አውሮፕላኑም የሚመጣው ከደብረዘይት ስለሆነ፤ የጃንሆይ መንግሥትም እምነት ሕዝቡን ከመራቱ ጋር እንጂ መራቱን ስለአልሆነ በሆነ ባልሆነው ሕዝቡ እንዳይመታ ስለሚፈልጉ ነው። ይህም ውጊያ ከባድ በመሆኑ ከአየር ወለድ የቆሰሉት አባሎች፡- ም/ዶ/ሥ/አለቃ ከፍያለው ወ/መስቀል (ሻለቃ)፤ የፃ አለቃ አበበ ፍሬው፤ ተ/ወ አበባው ኃይሌ፤ የ፤ አለቃ መሣፍንት ወረደ፤ የ፤ አለቃ ከተማ ጉደታ፤ ም/፤ አለቃ በላይ ገሠሠ፤ ወ/ር ኢሻ ሲራጅ፤ ወ/ር በለጠ አበበ፤ ወ/ር ዘለቀ እምሩ፤ ወ/ር እሸቱ ወልደ ዮሐንስ ናቸው።

- ከ30/9/1963 ዓ.ም. እስከ 5/10/1963 ዓ.ም. አሰላውንም በመቀጠል የዲኦትን አካባቢ ሲዳስስ ከቆየ በኋላ እግረ መንገዱን አካባቢውን እየዳሰሰ በ6/10/1963 ዓ.ም. አዲቀይህ ገባ።

- በ30/9/1963 ዓ.ም. በተጓዳኝ 3ኛ ሻምበል አባ ዮሐንስ ተራራ ላይ ውጊያ ሲያደርግ በዚሁ ቀን አንደኛ ሻምበል አጋሚታ ላይ ከፍተኛ ውጊያ አድርጎ በርካታ ተቃዋሚዎች ሲደመስሱ ከወገን በኩል ሁለት አባሎች በጣም ተስፋ ያለውና ታዳጊ የነበረው ጀግና መኮንን የመ/አ አሥራኤል ጫሊና የሕክምና ባለሙያው የ፤አለቃ ታደሰ ተሰውተዋል።

- በ9/10/1963 ዓ.ም. ከአዲቀይህ ተነስቶ ጢሻ ሚካኤልን ዋራሎንጽ አካባቢውን ሲያሰስ ሰንብቶ ከ15 ቀን በኋላ 17/10/1963 ዓ.ም. ወደጠቅላይ ሠፈሩ ደንጉሎ ተመልሷል።

- በ9/10/1963 ዓ.ም. ሶስተኛ ሻምበል አባ ዮሐንስ ተራራ ላይ ውጊያ ባደረገበት ጊዜ አንደኛ ሻምበልም አጋሚታ ላይ ከፍተኛ ውጊያ አድርጎ በርካታ ተቃዋሚዎችን ደምስሷል። በዚህ ውጊያ በጣም ተስፋ ያለውና ታዳጊ የነበረው የመቶ አለቃ አስራኤል ጫሊ እና የህክምና ባለሙያው የአስር አለቃ ታደሰ ከወገን በኩል ተሰውተዋል።

- በ11/10/1963 - 16/10/1963 ድረስ የእምባ ሰራራንና አካባቢውን ሲያሰስ ከሰነብ በኋላ በ16/10/1963 ከእምባ ሰራይ ተነስቶ ሰንኤፊ ካደሩ በኋላ በ17/10/1963 ከሰንኤፊ ደንጎሎ ጦር ሠፈሩ ገብቷል።

- በ2/11/1963 ዓ.ም. ከደንጉሎ ለአሰላ ወደ ሰለሞናይና ሸኢብ ሲንቀሳቀስ የአየር ወለድን ወደዚያ መመላለስ የተገነዘበ የተቃዋሚ ኃይል ፈንጂ ቀብሮ ኖሮ ከፍተኛ ያመለጠ የተቀበረ ፈንጂ አይለት የተባለው ቦታ ላይ አንድ መኪና ተመትቶ 9 አባሎች በከባድ ሲቆስሉ የፃአ ደገፋ ቱሉ፤ የ፤አ የማነ ጉርሜላ፤ የ፤አ ማሩ ቀለሙ ተሰውተዋል።

- እንዲሁም በተከታታይ በ3/11/1963 ዓ.ም. አዲሹማ በተባለው ቦታ ላይ በተቃዋሚዎች በተቀበረ ፈንጂ በዚሁ አቅጣጫ ፈንድቶ በመኪናው ላይ ጉዳት ሲደርስ በሰው ላይ የደረሰ ጉዳት የለም።

- በ4/11/1963 ዓ.ም. ሰለሞናይ ደርሶ አካባቢውን በማሰስ ላይ እንዳለ ከተቃዋሚዎች ጋር በ8/11/1963 ዓ.ም. ግጭት አድርጎ በርካታ ተቃዋሚዎችን ሲደመስስና መሣሪያዎችን ሲማርክ ከውጊያው ከባድነት የተነሳ ከወገን በኩል አስራ አራት አባሎች ቆስለውበታል። እነሱም፡- ወ/ር አድማሱ ሁነኛው፤ ወ/ር ገላን እፈንላ፤ ወ/ር ወልደሚካኤል ሞገስ፤ ወ/ር አበጋዝ አሊ፤ ም፤አ አደፍርስ አበበ፤ የ፤አ ጥላሁን ተ/መድህን (ሐኪም) (ሻምበል)፤ የፃአ ሽብሩ ጉታ፤ ወ/ር ጌታቸው አበራ፤ ወ/ር ገረመው ገ/መስቀል (ፃአለቃ)፤ ም፤አ አስማማው እምሩ ወ/ር ምትኩ ሮመን፤ ወ/ር መንክር ዓለሙ፤ ም፤አ አበበ ዘውዴ፤ ወ/ር ይመር ያሲን ናቸው።

አሰላውን ጨርሶ ወደ ጠቅላይ ሠፈሩ ሲመለስ በ16/11/1963 ዓ.ም. በፒንዳ አካባቢ ማይጭቃ ከሚባለው ቦታ አድፍጦ የሚጠበቅ የተቃዋሚ ቡድን ጋር ግጭት አድርጎ በመደምሰስ አካባቢውን አጽድቶ ጦ/ሠፈሩ ደንጉሎ ገብቷል።

- በመ/አ ሺባባው ዘለቀ (ሊ/ኮ) የተመራው አንድ የመቶ ጦር ከጢኦ 15 ኪ.ሜ. ላይ የወደቀችውን የአርሚ አቪዬሽን አውሮፕላን በተቃዋሚዎች

⁵ ያ አለቃ ገረመው ገ/መስቀል ባቸውን ናቅፌ ላይ በፓራሾት የዘለለና ለ15ኛ ሻለቃ እርዳታ የአየር ወለድን ጦር ዘላይ ያመቻች ጀግና ወታደር ነው።

እንዳትቃጠል በ24/2/1964 ዓ.ም. ከደንጉሉ ተነስቶ ትግራይ ውቅር ከተማ በመግባት

- በ26/2/1964 ዓ.ም. ከውቅር ወደ ዳሉል ከዚያም ወደ ባዳ ከተማ በጋላ ባዳ ላይ አዳር አድርጉ ከዚያም በመርሳ ፋጠማ በኩል አድርጉ ወደ ጢኦ በመጓዝ በድሰት ቀን ከቆዩ በጋላ በ2/3/1964 ዓ.ም. የወደቀችውን ሄሊኮፕተር በሉው ቤድ መኪና አስጭና ወደ እስከ በመላክ ከ3/3/1964 ዓ.ም. እስከ 5/3/1964 ዓ.ም. መርሳ ፋጠማ ከቆዩ በጋላ ከመርሳ ፋጠማ በመነሳት በ7/3/1964 ዓ.ም. ምጽዋ ጉብቶ በዚያው አዳር አድርጉ በማግከቱ ደንጉሉ ተመልሷል።
- በ18/3/1964 ዓ.ም. በሄሊኮፕተር ለማምጣት ሲቻል የአየር ወለድ ጦር ወደ ሺኢብ ሁለት የደብሃ እስረኞችን እንዲያመጣ ተልኮ በዚሁ ዕለት ይዞ ተመልሷል። በመገንድ ላይ መገንዱ የአፈር መገንድ ስለሆነ ፈንጂ ሊያጋጥምና ከዚያ ጉዳት ሊደርስ ይችል ነበር። ወዲያው በመመለሱ በሰላም ገብቷል።
- በ29/3/1964 ዓ.ም. በደብረቢዝ ላይ መነኩሳቱን ተቃዋሚዎች እያስቸገሯቸው መሆኑ በመሰማቱ ከደንጉሉ ተነስቶ ደብረ ቢዝንገሪ አፍጫኸትን፤ አይደርሱን፤ የመጉለትን፤ የጽርሕትንና የበሉበሶን አካባቢ ዳሳና አጽድቶ መነኩሳቱንም አረጋግጦ በ30/3/1964 ዓ.ም. ደንጉሉ ጠቅላይ ሠፈሩ ተመልሷል።
- በአዲሹማና ከደብረ መስከል ተቃዋሚዎች አካባቢውን እያስቸገሩ መሆኑ በመሰማቱ በ26/4/1964 ዓ.ም. ከደንጉሉ ተነስቶ በሰበር ጉማና በማይ ውኢ አድርጉ በአዲሹማና በደብረመዐር መስከል መስዋዕት ከተባለ ቦታ ከተቃዋሚዎች ጋር ተዋግቶ ተቃዋሚዎችን ከደመሰሰ እና ከአባረረ በጋላ አካባቢውን አጽድቶ በዚያው አዳር በማድረግ በ27/4/1964 ዓ.ም. ከመስዋዕት ተነስቶ አካባቢውን እያሰሰ ያገኛቸውንም አነስተኛ ተቃዋሚዎች እየመታ አግናድ ወገዝ ላይ አዳር አደረገ። በ28/4/1964 ዓ.ም. ከአግናድ ወገዝ ተነስቶ ወይና ከተባለው ሥፍራ ከተቃዋሚዎች ጋር ግጭት አድርጎ አካባቢውን በማጽዳት ወይና ላይ አዳር አደረገ። ወይና ላይ ለሁለት ቀን ከቆዩ በጋላ በ30/04/1964 ከወይና ተነስቶ ሰላምና ያም ሳይገጥመው ደርሶ አዳር አደረገ።
- በ2/5/1964 ዓ.ም. ከሰላምናይ ተነስቶ ገድገድ ከተባለው ቦታ አዳር አደረገ።
- በ3/5/1964 ዓ.ም. ከገድገድ ቀንዲል የተባለውን አካባቢ ሲያሰስ ውሉ በዚያ ለሁለት ቀን አዳር አድርጎ በ5/5/1964 ዓ.ም. ከቀንዲል ተነስቶ መልስ ወደ ሰላምናይ በማድረግ በሸባህ በኩል በመነቃነቅ አካባቢውን

እስከ እንደገና ሰላምናይ ገብቶ አዳር አደረገ። በ7/5/1964 ዓ.ም. ከሰላምናይ ተነስቶ የደብረመዐርን ተራራ ከአሰስ በጋላ ዳንጉራ ከተባለው ወገዝ ደርሶ አዳር አደረገ። በ8/5/1964 ዓ.ም. ከዳንጉራ ወገዝ ተነስቶ አካባቢውን እያሰሰ ከመጀመሪያዎቹ ግጭቶች በጋላ ያም ሳይገጥመው በማይጭቃ በኩል አድርጎ ወደ ደንጉሉ ጦር ሠፈሩ ተመልሷል።

- የአየር ወለድ ጦር ከ2ኛ ክፍለ ጦር አዛዥ በደረሰው ትዕዛዝ መሠረት ጠቅላይ ሠፈሩን ከ10/5/1964 ዓ.ም. ጀምሮ ከደንጉሉ በማግኘት ምጽዋ ላይ አደረገ።
- በ19/6/1964 ዓ.ም. ከምሽቱ 1 ሰዓት 2 የመቶ ጦር ከምጽዋ ተነስቶ ወደ አጋምቡሳ በመነቃነቅ በ20/6/1964 ዓ.ም. ከጧቱ አንድ ሰዓት ላይ ዝልዛሉ ደርሶ ከተቃዋሚዎች ጋር ውጊያ ገጥሞ በዚሁ ቀን ከ7 - 8 ተቃዋሚዎችን ሲገል ከወገን በኩል ደግሞ የጸላለቃ ማንደፍሮ ተስፋና ወ/ር ጉሥ ክበቡ ቆሰለዋል። በዚሁ ቦታ በ21/6/1964 ዓ.ም. ወገዜው ተጠናክሮ በመምጣት ከጧቱ 12 ሰዓት ላይ እንደገና ውጊያ ገጥሞ ተቃዋሚው በማየቱ ከጸዋ አንድ ሻምበል ጦር ከክብር ዘባኛ ከምጽዋ አንድ ሻምበል ከማንደሰ ጦር ከማይ አጣል እርዳታ ደርሶ፤ ሰዓት ከምሽቱ አንድ ሰዓት ተኩል የጠላትን ይዞታ አሰለቅቀው ተቆጠጡዋል። በዚሁ ዕለት 3 የኮማንዶስ ወታደሮች ቆሰለዋል።
- ከ22/6/1964 ዓ.ም. እስከ 24/6/1964 ዓ.ም. የዝልዛሉን አካባቢ ሲያሰስ ቆይቶ በ24/6/1964 ዓ.ም. ከምሽቱ 4 ሰዓት ከዝልዛሉ ተነስቶ በመጓዝ ከሌሊቱ 8 ሰዓት ክሳድ ሞቶ አካባቢ ዳሉታ ከተባለው ቦታ ደርሶ ከተቃዋሚዎች ጋር በተደረገ ውጊያ አንድ የክብር ዘባኛና አንድ የኮማንዶስ አባላት ቆሰለዋል።
- በ25/6/1964 ዓ.ም. ከጧቱ 12 ሰዓት እንደገና በዚሁ ቦታ ውጊያ ተከፍቶ በተደረገው ውጊያ ተቃዋሚዎች ቁሳቁሳቸውን በማሸሸ የመታናቸውን ራስ በመቁረጥ ሲያፈገፍኑ ከአየር ወለድ ወ/ር ይመር ያሲን የተባለው ቆሰሏል።
- በ26/6/1964 ዓ.ም. ከዳሉታ ተነስቶ አዩን ከተባለው ቦታ ገባ። እስከ በ28/6/1964 ዓ.ም. አዩን ከቆየ በጋላ ከአዩን ተነስቶ አጋሚዳ ገብቶ አካባቢውን በማሰስ ውሉ አዳር አደረገ። በ29/6/1964 ዓ.ም. ከአጋሚዳ ተነስቶ የምስቅሌን አካባቢ ሲያሰስ ውሉ እምባትንግሆ አደረ። በ30/6/1964 ዓ.ም. ከእምባትንግሆ ተነስቶ የገሰሰን፤ የፀላምን፤ የፅርሕትንና የበሉበሶን አካባቢ እየዳሰሰ ከምሽቱ አንድ ሰዓት ደንጉሉ ገብቶ በተረጠለት ትራንስፖርት ተሳፍሮ ከሌሊቱ አምስት ሰዓት ምጽዋ

ጦር ሠፈሩ ገባ። ከላይ የተጠቀሱት ቦታዎች ከጥቂቶቹ በስተቀር በኤርትራ ውስጥ እጅግ ሞቃታማ ቦታዎች ከሚባሉት ናቸው።

የአየር ወለድ ጦር መንገድ መሪዎቹን ከኤርትራ ፈጥኖ ደራሾች (ኮማንዶ) በመውሰድ እንቅስቃሴውን የሚያካሂደው በሌሊት ነበር። ተቃዋሚው ባላባበበት ሰዓት በመድረስ ድንገተኛ ማጥቃት ስለሚሰነዘር ውጤታማ ለመሆን ችሏል። ቀልጣፋ እንቅስቃሴ ለማድረግ እንዲረዳው በጉዞው ላይ የሚይዘው ጓዝ የተመጠነ ነው። ለአምስት ቀን የሚበቁ የታሸገ ምግቦች፣ ሁለት መደበኛ ጭነት ጥይት (ቤዚክሎድ) አንድ ነጠላ የነፍስ ወከፍ ድንኳን ብቻ ነበር የሚይዘው።

ከአየር ወለድ በተጨማሪ የ2ኛ ክ/ጦርን ያጠናክሩት ሻለቆች በየተመደቡበት አካባቢ በተቃዋሚዎች ላይ ያልተቋረጠ አሰላ ያደርጉ ነበር። የጦሩ እንቅስቃሴ በተሽከርካሪ ሳይሆን በእግር ስለነበር ተከታትሎ ለማዳን አመቺ ሆኗል። በዚህ ክትትልና አሰላ የተቃዋሚ ጋይሎች አንዳንድ የተቃዋሚ ተዋጊዎች ጠበንጃቸውን ጥለው ወደ እርሻና ወደ ገንድ ሥራ ተሰማርተውም ነበር።

የአካባቢው ተቃዋሚዎች እንቅስቃሴ ከ2ኛ ክፍለ ጦርና ከመጡለት ተደራቢ ሻለቆች አቅም በላይ ባለመሆኑ የአየር ወለድ ጦር ከምድር ጦር ጠቅላይ መምሪያ አንድ ትዕዛዝ ደርሶት ነበር። ትዕዛዙ በተዋረድ ለ2ኛ ክ/ጦር የተላለፈ ሲሆን የአየር ወለድ ጦር ወደፊት ለሚጠብቀው ግዳጅ ሙያዊ ልምምዱን እንዲያደርግ ለማስቻል የኤርትራ ተልዕኮው እንዳበቃ ይጠቁማል። በመሆኑም አየር ወለድ በ1964 ዓ.ም መገባደጃ በሐምሌ 16 ቀን ከኤርትራ ተነስቶ በጉንደርና በጉጃም አድርጎ በሐምሌ 24 ደብረዘይት ጠቅላይ መምሪያው ገብቷል።

በዚህ ጊዜ የኢሳይያስ አፈወርቂ ቡድን በቀይ ባህርና በምስራቅ ሐማሴን አውራጃዎች ከ20-30 ሰዎች በመያዝ በተለይ በሐማሴን አውራጃ በአላ፣ በደንጉሎ፣ በነፋሲት፣ በማይ ውሊ፣ በአይላት፣ በሰለሞናይ፣ በድርፎ፣ በፍልፍል፣ በመጉኦ፣ በፍሼ፣ በምራራ፣ በተክላሃይማኖት፣ በደብረ ቢዝን፣ በበአብአ፣ በዳማስ፣ በአጋሚዳ፣ በገደም፣ በአድርሰም፣ በአፍጨሽት፣ በምስቅለ፣ በፎርና፣ በአጋበቡሳ በሚባሉት አካባቢዎች እየተዘዋወረ ጀብሃ የሚያደርገውን ጥፋት በመቃወም አድፍጦ አደጋ ይጥልበት ነበር።

ከ1962-1964 ሐምሌ ድረስ በአካባቢው ጦር ላይ ያደረሰው ጉዳት የለም። በዚህ ምክንያትም የመንግስት ደጋፊ ነው ይባል ነበር።

በወቅቱ ደጃዝማች ሰለሞን አብርሃ አጉቱ በመሆናቸውና የኤርትራ ክፍለአገር እንደራሴ ከነበሩት ከልዑል አሥራተ ካሣም ጋር በድብቅ ወደ አሥመራ ከተማ በመግባት የአሜሪካን ጦር ሠፈር ከነበረው በቃኘው ሻለቃ

ግቢ ውስጥ እየተገናኙ ይነጋገሩ እንደነበር በመሰማቱ ከላይ የተጠቀሰውን አባባል አጠናክሮት ነበር። በአንድ ወቅትም ተከቦ ሳለ አጁን ይሰጣልና አትንኩት ተብሎ እንዲያመልጥ የተደረገበትም ጊዜ ነበር።

የሰውጥ ውሽንፍር

የአየር ወለድ ጦር ከባሌ፣ ከአጋዴንና ከኤርትራ ተሞክሮው ብዙ ነገሮችን ተምሯል። ከተሞክሮው በመነሳት ጠንካራ ጉኖቹንና ድክመቱንም ተረድቷል። ጠንካራውን የበለጠ ለማጠናከር፣ ድክመቱንም ለማሻሻል ቀጥታ ወደ ልምምድ ነበር የገባው። ለሦስቱ የግዳጅ ቦታዎች ማለትም ለባሌ፣ ለአጋዴንና ለኤርትራ የመሬት አቀማመጥና የአየር ጠባይ ተመሳሳይ የሆኑ ሌሎች ሥፍራዎች በመሄድ ልምምዱን ቀጥሏል። ከ1965 ዓ.ም መጀመሪያ አንስቶ በአዋሽ፣ በቆቃ፣ በአዋሳና በመሳሰሉት አካባቢዎች የተጀመረው ልምምድ ወንዞችን፣ ሐይቆችን፣ ጫካዎችንና ተራራማ ሥፍራዎችን ማዕከል ያደረገ ነበር። ከአካል ብቃት ልምምዱ ባሻገር በጀልባ ሰፋፊ ወንዞችንና ሐይቆችን ማቋረጥ ሥልጠናው ያካተተው እንዲሁ ከሁሉም ነበር።

ልምምዱ ለአንድ አመት ያህል እንደቀጠለ ነበር በሰራዊቱ ውስጥ ጉምጉምታ የተጀመረው። በ1966 ዓ.ም መጀመሪያ አካባቢ አመራር ሰጪ ከፍተኛ መኮንኖች ይነሱልን የሚል አባዜ በሠራዊቱ ውስጥ ገባ። የ4ኛ ክ/ጦር አካል ከሆነው ከነገሌው 4ኛ ብርጌድ የተነሣው ይሄ ጥያቄ በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉትን ክ/ጦሮችና ልዩ ልዩ ክፍሎች ያዳርሳል።

በዚህ የሰውጥ ጀማሪ ውስጥ አየር ወለድ እጁን ያስገባው በአዛዥ በኩሌል የዓለም ዘውድ ተሰማ ውሳኔ ነበር። ኮሎኔሉ የሰውጥ እንቅስቃሴውን ያበረዱ ስለመሰላቸው ጥቂት የአየር ወለድ ጦሮችንና የአርሚ አቪዬሺን አባሎችን በማስከተል ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጀምሮ ካቢኔአቸውንና አንዳንድ ባለሥልጣኖችን ማሰር ይጀምራሉ። ኮሎኔሉ ምክትላቸው ያደረጉት የአርሚ አቪዬሺንን ጃ/ኤክማን ግርማ ፍለሃን ነበር። በአርሚ አቪዬሺን ውስጥ መኮንኖች እያሉ ጃ/ኤክማን የተመረጠው የባለ ሌላ ማዕረጎችን ስሜት ለመሣብ ነው ይባላል።

በአየር ወለድ በኩል ይህ ሲደረግ እኔ ም/አዛዥ ልሁን እንጂ እግራን ታምሜ ሆስፒታል ስለነበርኩ የማውቀው ነገር አልነበረኝም። ያም ሆነ ይህ ኮሎኔሉ ሁሉንም ሚኒስትሮችና ባለስልጣኖች ከሰበሰቡ በኋላ

ጃንሆይ ፊት በማቅረብ “ሚኒስትሮቻችን ይምክሩ፤ ይቆጡ” በማለት ከእስር ነፃ እንዲወጡ ያደርጋሉ።

ኮሎኔል አለምዘውድ ተሰማ ይሄንን በማድረጋቸው አንዳንድ መኮንኖች ቁጭት ያድርባቸዋል። ሚኒስትሮቹ በመለቀቃቸው እጃችን የገባውን ሥልጣን እንዲያመልጥ አደረጉ በሚል ኮሎኔሉ ላይ ምራታቸውንና ቅሬታቸውን ማሰማት ይጀምራሉ።

በዚህ መካከል ጦሩ ውስጥ ያለው ሁኔታ በመባባሱ ምክንያት ሁኔታዎችን መልክ የሚያሲዝ ኮሚቴ ይቋቋማል። በሚ/ጀ መርዕድ ግዛው ሰብሳቢነትና በኮ/ል ይልማ ተሾመ ምክትል ሰብሳቢነት ኮሚቴው ከአገር መከላከያ፣ ከምድር ጦር፣ ከአየር ኃይል፣ ከባህር ኃይል፣ ከአዲስ አበባ የምድር ጦር ልዩ ልዩ ክፍሎች፣ ከፖሊስ ሠራዊትና ከድህንነት የተወጣጣ ኮሚቴ ነበር። የአገር መከላከያ ሚኒስቴር እነዚህን ክፍተኛ መኮንኖች ነገሮችን እንዲያጣሩ በማዘዙ በየክፍሉ እየዞሩ ችግሮችን መስማት ይጀምራሉ።

የዚህ ኮሚቴ የማጣራት ተልዕኮ ውጤቱ ሳይሰማ በመካከል ሌላ ሀብት ስብስብ በክብብ ስም እየተሰባሰበ፣ እየተደራጀና እየተጠነከረ መምጣት ጀምሮ ነበር። ጦሩ እንዳመረረ የተረዳው ሀብት ስብስብ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተማሪ ለነበረው ለሻለቃ አጥናፋ አባተ ቀደምትነቱን በመስጠት አዲስ ኮሚቴ እንዲቋቋም ያደርጋል። ይሄ ኮሚቴ ባለሌላ ማዕረጎችን ያካተተና ከሻለቃ ማዕረግ ያልበለጠትን መኮንኖች ብቻ ያቀፈ ነበር። እነዚህ ተወካዮች አዲስ አበባ 4ኛ ክ/ጦር ግቢ ድረስ በመምጣት ለተቋቋመው ኮሚቴ እንዲያመለክቱ ለየክፍሉ መልዕክት በቴሌግራም ተላለፈ። በመልዕክቱም መሠረት ከመኮንኖችና ከባለሌላ ማዕረጎች የተወጣጣው ኮሚቴ 4ኛ ክ/ጦር ተሰባሰበ።

በዚህ መካከል ሁኔታው ያላማረው የጠቅላይ ሚኒስትር አክሊሉ ሀብተወልድ ካቢኔ ለግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ የሥራ መልቀቂያ ደብዳቤውን አቀረበ። ይሁንታም በማግኘታቸው ተሰናበቱ። በምትኩም የጠቅላይ ሚኒስትር እንዳልካቸው መኮንን ካቢኔ ተቋቋመ። ውጥረቱ ግን ሊረግብ አልቻለም። አዲሱ ጠቅላይ ሚኒስትርም “ፋታ ስጡኝ” የሚል ጥያቄ ለሀገዡና ለሠራዊት አቀረቡ። ሆኖም የተባበሩት መንግሥታት ለኮንጉ ዘማች የሰጠው ገንዘብ ልክ እንደ ኮሪያው ዘማች ሁሉ ሳይከፈል በመቅረቱ አሁን እንዲከፈል ጦሩ ጥያቄ በማቅረብ ጦሩን የአብዮቱን እንቅስቃሴ ደጋፊ አድርገውት ስለነበሩ ውጥረቱ ጋብ ሊል አልቻለም። እንደማይሆንላቸው የተረዱት ጠቅላይ ሚኒስቴር እንዳልካቸው ከአየር ወለድ አዛዥ ከኮ/ል የዓለም ዘውድ ተሰማ ጋር ቀጥታ ግንኙነት

ይፈጥራሉ። አዝማሚያው የተሰባሰቡትን የኮሚቴ አባላት (የደርግ አባሎች) ለመበተንና ጠንሳሾቹ ላይ እርምጃ ለመውሰድ የታሰበ ይመስል ነበር።

ስለዚህ ጠቅላይ ሚኒስትር እንዳልካቸው መኮንን በየጊዜው ኮሎኔል የዓለም ዘውድ ተሰማን በመፈለግ በተደጋጋሚ ወደ አየር ወለድ ደብረ ዘይት ይደውላሉ። ሆኖም ሊያገኝቸው አልቻሉም። በደወሉ ቁጥር “እኔ ምክትላቸው ስለሆንኩ መልዕክት ካለ ልነግርልዎት እችላለሁ” ስላቸው “የለም፤ እሳቸውን ነው የምፈልገው” የሚል መልስ ሰጥተዉኝ ስልኩን ይዘጉታል።

ኮሎኔል የዓለም ዘውድ በበኩላቸው ከጥቂት የአየር ኃይል መኮንኖችና ባለሌላ ማዕረጎች ጋር በሀብት ግንኙነት ማድረግ ጀምረው ነበር። አዝማሚያቸው ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ሃሳብ ጋር የተስማሙ ቢያስመስላቸውም፤ በመጨረሻ ባልታወቀ ምክንያት ተፋርሰዋል። ይህ በእንዲህ እንዳለ ነበር ኮ/ል የዓለም ዘውድ ከጥቂት የአየር ወለድ ባለሌላ ማዕረጎች ጋር ሆነው አንድ አሁድ ቀን አየር ኃይልን ሲጉበኙ የሄዱት። ጎብኚዎቹ ሁለት የአየር ኃይል ተረኛ አውሮፕላኖች በምብና ጥይቶችን ጭነው በተጠንቀቅ ላይ እንዳሉ ይመለከታል። ሁኔታው የተለመደ የአየር ኃይል አሠራር ነው። በወሰን ላይ ግጭት ቢነሳ ሌሎች ፓይለቶች ተጠርተው እስኪደርሱ የመጀመሪያውን እርዳታ በአየር ለመስጠት እንዲችሉ ሁልጊዜም በተጠንቀቅ የሚጠበቁ ናቸው። ይሁንና ጉብኚዎቹ፤ አውሮፕላኖቹ ታጥቀው የተቀመጡት በአገር ውስጥ ጉዳይ ጣልቃ ገብተው አደጋ ለማድረስ ነው፤ በሚል ከአየር ኃይል አባላት ጋር አለመግባባት ይፈጥራሉ። በዚህም ምክንያት የአየር ወለድ ጦር ግቢውን እንዲጠብቅ ሲደረግ የአየር ኃይል አባሎች በሙሉ ግቢውንና አካባቢውን ለቀው ይወጣሉ።

በዚህ ወቅት እኔ የሐኪም ቤት ቆይታዬን አጠናቅቄ በሕክምና እረፍት እቤቴ በማገም ላይ ነበርኩ። ይሄንን ሁኔታ ስለማ እጅግ አድርጉ ስላሳሰበኝ የህክምና ዕረፍቴን አቋርጬ ሥራ ጀመርኩ። ስለጉዳዩም የአየር ወለድ መኮንኖችንና ነባር የበታች ሹሞችን በማነጋገር ተረዳሁ። በመቀጠል የአየር ኃይል ከሥራ ምድቡ ላይ መገለሉ እርዳታው የሚያስፈልግበት ሁኔታ ከአገር ውስጥና ውጭም ሆነ ከሌላ አካባቢ ቢፈጠር ክፍተቱ ስለሚጉዳን አባሎቹ የሚመለሱበትን መንገድ ለማፈላለግ ተስማማን።

በዚያው ወቅት የአየር ወለድና የአየር ኃይል ሁኔታ ያሳለባቸው ከፍተኛ መኮንኖች ከአዲስ አበባ-ደብረዘይት, መጥተው እኔን አገኙኝ።

እነዚህ መኮንኖች ጀኔራል ወልደሰላሴ በረከና ጀኔራል ኃይሌ ባይከፋኝ ነበሩ። ኮ/ል የዓለም ዘውድ ስላልነበሩ ነበር እኔን ያነጋገሩት። ለሁለቱ ጀኔራሎች ያቀረብኩት ጥያቄ “የአየር ወለድንም ሆነ የአየር ኃይልን መኮንኖች ደህና አድርጌ ስለማውቃቸው በሁኔታው ላይ ስብሰባ ጠይቁ ላነጋግራቸው” የሚል ነበር። ጀኔራል ወልደሰላሴ በእኔ ሐሳብ ተስማምተው “ሰኮ/ል የአለም ዘውድ እኔ እንግረዋለሁ፤ ቀጥል” ሲሉ ትዕዛዝ ሰጡት። ይህም ኮ/ል የአለም ዘውድ ቁጡ ስለሆኑ ችግር እንዳይፈጠር ሰግተን ስለነበር ነው።

በዚህ መሠረት አየር ኃይልን ቀጠሮ ጠይቁ በሰዓቱ አባሎቼን ይገሩ ተገኝሁ። በዚህ ቀጠሮ ላይ ከአየር ኃይል ኮ/ል ብርሃኑ ሀ/ወልድ፣ ሻለቃ መርዕድ አባተ፣ ሻለቃ (ሜ/ጄ) አምህ ደስታ፣ ሻለቃ (ብ/ጄ) ተስፋ ደስታ እና ሌሎችም መኮንኖችና የበታች ሹሞች ነበሩ። ከአየር ወለድ በኩል እኔ፣ ሻለቃ (በጊላ የደርግ አባል) ኪሮስ አለማየሁ፣ ሻምበል ገብረ ሀይወት፣ ሻለቃ ባሻ ተሾመ ተስፋዬ፣ መ/ፃ አለቃ ፀጋዬ ማሞና ሌሎችም ነበሩ።

ስለሁኔታው በዝርዝር ተነጋገርን። ከተስማማን በጊላም ሥራ አቁመው የነበሩት የአየር ኃይል አባሎች በሙሉ ተመልሰው በምድባቸው እንዲገኙ ወሰንን። የአየር ኃይል እንደኛው መደብ አባሎች ሥራቸውን እስኪጀምሩ ድረስ የአየር ወለድ ጥበቃውን ተረክቦ ሲያካሂድ እንዲቆይና ገብተው ሥራ ከጀመሩ በጊላ ግን አስረክቦ እንዲወጣ ትዕዛዝ ተሰጠ።

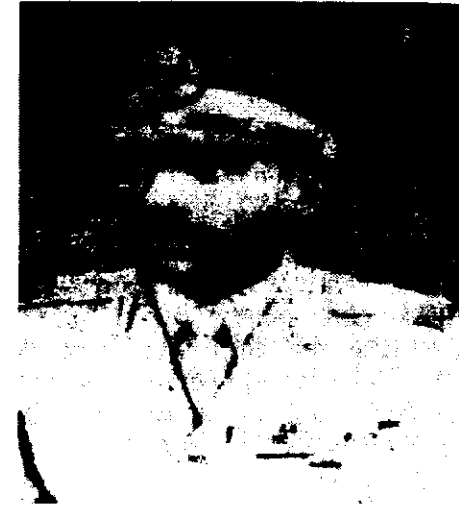
ሠራዊቱ ውስጥ የተንሰራፋው የይ”ነሱል” በሽታ በየት ሾልኮ አየር ወለድ ውስጥ እንደገባ ግልፅ አልሆነልኝም። ያም ሆነ ይህ የአየር ወለድ ጦር አባሎች በፅሁፍ አድርገው ኮ/ል የዓለም ዘውድ ተሰማ፣ ሻምበል ሽብሩ ማኢ፣ ሻምበል ዐቢይኑርና እንዲሁም ከሚኒስትሮችና ባለስልጣኖች አጣሪ ኮሚሽን ደግሞ ሻለቃ መርሻ አድማሱን “ይነሱል” በማለት ለምድር ጦር ዋና አዛዥ አመለከቱ። በስተመጨረሻ ስብሰባ አድርገው እኔን “ኮ/ል እስጢፋኖስም መነሳት አለባቸው” በማለት ይወስናሉ። ነባር የበታች ሹሞች መጥተው “አንተም ይነሱልኝ፣ ተብላሃል” አሉት።

“እና?”

“እናማ፣ ዛሬ ወደቤትህ አትሄድም፤ የምታድረውም እዚሁ ጦር ሠፈር ነው” አሉት። ታስረሃል ሳይሉኝ ወንደሳጤ መኮንኖች ቤት አሳደሩኝ። ስሙ ተለወጠ እንጂ ያው አስር ነው።

በወቅቱ የምድር ጦር ዋና አዛዥ የነበሩት ጀኔራል ግዛው በላይነህ⁶ አስጠርተው “በል እንግዲህ አየር ወለድን ካንተ በላይ የተሻለ የሚያውቀው የለምና ትዕዛዙን ወስደህ አረጋጋቸው” አሉት።

ጀኔራሉ የሌሎቹ “ይነሱል” ጥያቄ እንጂ የእኔ እንዳልደረሳቸው ገባኝ። “እኔንም አሁን ይነሳልን ብለዋል። አስረውኛልም” አልኳቸው።

ሜ/ጄ ግዛው በላይነህ

“ካንተ ሌላ ማን ሊመጣቸው ነው?” በማለት ጀኔራል ግዛው እጅግ በጣም ተናደዱ። ሆኖም ወዲያው መሰስ ብለው “ሌላ ሲኒየር ማን አለ?” ሲሉ ጠየቁኝ።

⁶ እኔ እስከተረዱት ድረስ ጀኔራል ግዛው በላይነህ፣ ከአንደኛ ታኘው ሻለቃ ጋር በአስታፍ መኮንንነት የዘመኑ በሠራዊቱ ውስጥ በእስተማሪነታቸው፣ በሥነ-ሥርዓት እክባሪነትና እስከባሪነታቸው፣ በአዛዥነታቸው፣ በታማኝነታቸው፣ ለማንም የበላይ አካል የማይሾቁ ጠቀጡ፣ በራሳቸው የሚተማመኑ፣ በሥራ የሚያምኑ፣ ሠርተው የሚያሠሩ፣ ለሰጡትም ትዕዛዝ ያልተቋረጠ ክትትልና ቁጥጥር የሚያደርጉ፣ ከችሎታቸውም በላይ በልምድ የዳበሩ እንዲሁም የመንግሥትን ገዝብ ከውሎ አበል አትም እንኳ ለመጠቀም የማይፈልጉ መሆናቸውን ተገንዝቤለሁ። ሜ/ጄ ግዛው የምድር ጦር የትምህርትና የዘመኛ መኮንን የንጉሥ ጦር ትምህርት ቤት አዛዥ መኮንን፣ የፋኛ ብርጌድ አዛዥ፣ የሀረር ጦር አካላዊ የመኮንኖች ማለልጠኛ ትምህርት ቤት፣ የ3ኛ ክፍለ ጦር እና የምድር ጦር ዋና አዛዥ ሆነው እንዲሁም በተመደቡባቸው የተለያዩ የሥራ ክፍሎች አገራቸውን በትን አገልግለዋል።

“ሻለቃ ክፈተው መርኔ አለ” አልኳቸው። እሳቸውም “አቅርበው” አሉኝ። ሌላ አዛዥ እስኪመደብ እየሮ ወለድን እንዲመራ ትዕዛዝ ሰጡት። ለእኔም ወደ ምድር ጦር እንዳመለከት ትዕዛዝ ሰጡኝ። ከዚህ በፊት ከአለቃዬ ጋር ባለመስማማቴ ምድር ጦርን ዝውውር ጠይቄ ነበር። የም/ጦር አዛዥ ጄኔራል ድረሴ ዱባለ ደብዳቤዬን ከቀረቡላቸው ፋይሎች ውስጥ በማውጣት መልሰው ልከውልኝ እንደነበር አስታወስኩ። አሁን ግን የአየር ወለድ ጦር ሳይፈልገኝ መቆየት ስለማልችል ዝውውራ ገድሆኝ። የም/ጦር ድካሜንና ልፋቴን ከግምት በማስገባት እርዳታ ማስተባበሪያና ማቋቋሚያ ኮሚሽን (ዕ.ማ.ማ.ኮ) ሂጄ እንድሠራ መደበኝ። እኔም ሲቋቋም አንስቶ አብራው ከቆየሁት የአየር ወለድ ባልታወቀ ምክንያት እንድነሳ መደረገ እጅግ ማዘኔ ባይቀርም በአዲሱ ምድቤ አካክሼ ተፅናንቻለሁ። ደርግ በመለየ ምክንያት ያንን ጆግና የአየር ወለድ ጦር ማፍረሱ ስህተት ነበር። በኋላ ግን እንደገና ለአረንጓዴና ለቀይ መለዩ ለባሾች ፈቀደ።

የአየር ወለድ ጦር መለዩን አላወልቅም በማለቱ እሱን እንዲያጠቃ የተላከው ጦር በስም ትልቅ በልምድ ግን ጥይት ተተኩሶበት እንኳን የማያውቅ አዲስ ምልምል ጦር ነበር። አየር ወለድ ይኼን የተላከ ጦር በምስራቁና በሰሜኑ ጦር ግንባር ባገኘው ከፍተኛ ልምድና የሙያ ስልጠናው እንዳልነበረ ሊያደርገው ይችል ነበር። የአየር ወለድ ግን ከነበረው ልምድና የበሰለ አስተሳሰብ በሚከተሉት ምክንያቶች ሠፈሩን ለቆ ለመሄድ ተገዷል። ይኸውም፡-

1. የትግል አጋሩንና አገሩን ሊጠቅም የሚችለውን ጦር መጉዳት ባለመፈለግ፤
2. በዚህ ልምድ በሌለው ጦር ወደሱ የሚተኩሰው የከባድ መሣሪያ ተኩስ የአገር አለኝታ በነበሩት የአየር ኃይል አባሎችንና ንብረት ላይ ጉዳት እንዳይደርስ፤
3. በሚያከብረው የደብረዘይት ሕዝብ ላይ መረበሽና ጉዳት እንዳይደርስ ሲል ብቻ ነበር።

ሴሳው የሲቪል ጦር ግንባር ዕ.ማ.ማ.ኮ

በአዲሱ ምድቤ መሠረት ዕርዳታ ማስተባበሪያና ማቋቋሚያ ኮሚሽን (ዕ.ማ.ማ.ኮ) ዋና መስሪያ ቤት ሂጄ እመለከትኩ። ኮሚሽኑም የሰው ኃይል ዕጥረት የሚታይበት በመሆኑ በአፋጣኝ የትራንስፖርት ክፍል ኃላፊ አድርጎ መደበኝ። ዋና ምድቤ የትራንስፖርት ክፍል ይሁን እንጂ ክፍተት የሚታይበትን የውሉን፣ የትግራይንና የሐረረንን እርዳታ በተመለከተ ክትትልም አደርግ ነበር።

የአዲሱ የሥራ መደቤ የተዘረከረከ አሰራር የተንሰራፋበት፣ ውጥንቅጡ የወጣና ለክትትል የማያመች ነበር። ኮሚሽኑ ብዙ የዕርዳታ መኪኖች ቢኖሩትም ተሽከርካሪዎቹ የት እንዳሉ ሳይታወቅ የእርዳታ እህሎችን ተፈላጊ ቦታዎች ላይ ለማድረስ እጥረት ገጥሞን እንቸገር ነበር። የመጀመሪያ ሥራዬም እንደ ምክትል ኮሚሽነር ሆነው ይሠሩ ከነበሩና የአስተዳደር መምሪያ ኃላፊ ከነበሩት ከአቶ ኃ/ማሪያም ሠይፉ ጋር በመመካከር ይሄንን ችግር ከምገጩ መረዳት፣ ማስተካከልና እርምጃ መውሰድ ሆነ።

መኪና በበቂ ሁኔታ እያለ የትራንስፖርት እጥረት እንዲፈጠር ያደረገውን ዋነኛ ችግር ብዙም ሳንቆይ ደረስንበት። የኮሚሽኑ አንዳንድ ሾፌርች በሰው እጥረት ምክንያት የቁጥጥር አግባቡ መላላቱን በማየት የተረከቡትን መኪና እንደ ራሳቸው ተሽከርካሪ በመቁጠር የግል ጥቅም ማሳደጃ ማድረጋቸው ዋነኛው ችግር ነበር። የኮሚሽኑን የዕርዳታ እህል ተሽክመው ከወጡ በኋላ እህሉን አድርሰው ቀጥታ በመመለስ ፋንታ እዚያው ያሉበት አካባቢ ላይ በመኪናው የገገድ ሥራቸውን ይቀጥላሉ። ስለዚህ ይሄን ችግር በማስመልከት ከአቶ ኃይለማሪያም ሠይፉ ጋር ተነጋገርኩ። መኪኖቹን የምንሰበሰብበትን ዘዴ መፍጠር እንዳለብንም ተግባሩን።

ተሽከርካሪዎቹ ባክነው ከቀሩበት አካባቢ ተሰባለበው እንዲመጡና ቁጥጥሩ እንዲጠብቅ ለማድረግ ቅድሚያ የኮሚሽኑን እርማ ማስቀረጽ እንዳለብን ተገነዘብን። ለዚህ ደግሞ በኮሚሽኑ ስም በአስተዳደሩ በአቶ

ኃይለማርያም ሠይፋ በኩል የሰዓሊዎችን ዕርዳታ ጠየቅን። ሰዓሊዎቹ ለጥያቄአችን ቀና ምላሽ በመስጠት ሰርተው ላኩልን። ከተላኩልን ውስጥ ግልፅና ቀላል ሆኖ ያገኘናት አርቲስት አለፈለገ ሠላም የቀረፀልን "እ.ማ.ማ.ኮ" የምትለውን ቅርፅ መርጠን እሷን ለመጠቀም ወሰንን።

ይሄንን የቅርፅ ንድፍ የጥይት ፋብሪካ አዛዥ የነበሩት ኮ/ል (በኋላ ሜ/ደ) ዓለማየሁ አጉናፍርን ዕርዳታ ጠይቀን በብረት ላይ እንዲቀረፅ አደረግን። ከዚህ በኋላ በዕርዳታ የገቡትን የኮሚሽኑን ተሽከርካሪዎች ታርጋ ከጉምሩክና ከማዘጋጃ ቤት ጠይቀን ካገኘን በኋላ የውጭ ታርጋቸውን መዝግቦን ለፖሊስ ጠቅላይ መምሪያ ሰጠን። ጠቅላይ መምሪያውም ለየክፍለ ሀገሩ ፖሊስ መምሪያ ደብዳቤ ፅፎ ተሽከርካሪዎቹ እንዲሰባሰቡ ትዕዛዝ ሰጠልን። እጅግ በአጭር ጊዜ ውስጥ መኪኖቹ ተሰባስበው ተጠናቀቁ።

የተሰባሰቡት መኪኖች በየተገኙበት ክፍለ ሀገር የመንግሥት ታርጋ እንዲሰጣቸውና የተቀረፀውን "እ.ማ.ማ.ኮ" የሚል አርማ እንዲለጥፉ አደረግን። ይሄንን ሁሉ ሥራ በ15 ቀን አቀላጥፈን ጨረስን። ከዚህ በኋላ ተሽከርካሪዎቹን ለመቆጣጠር አላዳገተም። እነዚያ የለመዱ ሽፌሮች ለግል ጥቅማቸው በተሽከርካሪዎቹ ሲገለገሉ ከተደረሰባቸው በኋላ በከፍለ-ሀገሩ ፖሊስ መምሪያ እየተያዙ ይቀጡ ጀመር። ከቅጣታቸው በኋላ ደግሞ ኮሚሽኑ በተራው ከሥራቸው እንዲሰናቡ አደረገ። በዚህም እንዲህ ያለው ሕገ ወጥ አሰራር በቁጥጥር አግባብ እንዲስተካከል ተደረገ።

የዕርዳታ ማስተባበሪያና ማቋቋሚያ ኮሚሽን በወቅቱ የነበረበት ኃላፊነት ወገንን ከረሃብ የመታደግ ክቡር ተልዕኮ ነበር። በመሆኑም የኮሚሽኑ አመራሮች ሌት ተቀን፤ ደክመኝ ሰለቸኝ ሳይሉ የሚሠሩ ባለአላማዎች ነበሩ። አቶ ኃይለማርያም ሠይፋ ኮሚሽኑ ከመቋቋሙ ቀደም ብሎ በስድስት የሰው ኃይል ብቻ ተግባራቸውን ለማከናወን ሲማስኑ የነበሩ ታላቅ ሰው ናቸው። ኮሚሽኑ ተጠናክሮ ሰፊ ድርጅት ከሆነም በኋላ ከአቶ ሽመልስ አዱኛ ሥር በመሆን የተራበውና የተቸገረውን ወገን ለመርዳት ከፍተኛ አገልግሎት የሰጡ አስተዋደና ጠንካራ ሰው ናቸው።

የኮሚሽኑ ኮሚሽነር አቶ ሽመልስ አዱኛ ለወገን ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያደረጉ ታላቅ ሰው ናቸው። ኮሚሽኑ ህዝባዊ ኑሮ ዕድገት ውስጥ በስድስት የሠው ኃይል ሲቋቋም የአቶ ሽመልስን ጥንካሬና ትጋት የሚያውቁት ጠቅላይ ሚኒስትር እንዳልካቸው መኩንን አንድ ውሳኔ

ያስተላልፋሉ። ውሣኔው ይሄንን የኮሚሽን ሥራ አቶ ሽመልስ እንዲመሩት መምረጥ ነበር።

አቶ ሽመልስ አዱኛ የመሥራታቸው የአርዳታ ግዛታዊና እና ግጥም ኮሚሽን ኮሚሽነር

እንግዲህ ኮሚሽኑ እዚህ ደረጃ እንዲደርስ ግለሰቡ ከደም በመለስ ብዙ ላብ አፍሰሰዋል። በአገር ውስጥና ውጭ ያሉ ረጂ ድርጅቶችና ለጋሽ አገሮች የኮሚሽኑን አላማ ተረድተው የተራቡትን ወገኖቻችንን እንዲረዱ ክልብ በመነጨ ሁኔታ እስከማልቀስ ድርሰው አሳምነዋል። የወቅቱን የረሃብ ሁኔታ በፊልም አስቀርፀው ለዓለም ለጋሾችን በማሳየት አያሌ ወገኖችን ከአስቃቂ የረሃብ ዕልቂት ታድገዋል። ከዚህ ሌላ የበጎ አድራጎት ሆስፒታሎችን፣ የሕፃናት ኮሚሽንና የወህኒ ቤቶችን አስተዳደር አሠራርን በማሻሻል የተመሰገኑ ነበሩ።

የአቶ ሽመልስ ኃላፊነት ፋታ የማይሰጥ ከመሆኑ የተነሳ ኮሚሽነሩ ወደ ቤታቸው ሳይሄዱ ቢሮአቸው ውስጥ ውለው የሚያድሩበት ጊዜ ብዙ ነው። አንዳንዴም የመመገቢያ ጊዜ ስለማይኖራቸው ባለመመገብና ከሥራ ብዛት የተነሳ ሰውነታቸው በድካም ስለሚዝል ወድቀውና እራሳቸውን ስተው ይገኙ ነበር። ወደ ሆስፒታል ተልከው በከፍተኛ የህክምና ጥረት እራሳቸውን እንዲያውቁ ይደረጉም እንደነበር የአይን ምስክር ነኝ። በዚህ በአቶ ሽመልስ አዱኛ አይገኝ ሁኔታ ቤተሰቦቻቸው ተጨንቀው የሚያደርጉት ጠፍቷቸው እንደነበር አስታውሳለሁ። እህታቸው ወ/ሮ ምንትዋብ አዱኛ ቢቸግራቸው የምሣ ሠዓት ጠብቀው ምግብ ቢሮ ድረስ ማመላለስ ጀምረው ነበር። በዚያን ወቅት ትዳር አልመሠረቱም ነበርና።

ከኮሚሽኑ ባለሥልጣኖች ባሻገር የበታች ሠራተኞችም በአብዛኛው ታታሪና ኃላፊነታቸውን ከተገቢው በላይ የሚወጡ ነበሩ። ኮሚሽን መስሪያ ቤቱ ከየሚኒስቴርና ከየባለሥልጣን መስሪያ ቤቶች በተወጣጡ ሠራተኞች የተቋቋመ ስለነበር ሁሉም የመጣበትን ክፍል ላለማስወቀስ አቅሙ የፈቀደውን ያህል ለመስራት ወደኋላ አይልም ነበር። አብዛኛው ሠራተኛ በሥራ ጫና ቢሮው ውስጥ ስለሚያመሽና በወቅቱ ሰዓት እላፊ 12 ሰዓት እንዲሆን የታወጀ በመሆኑ አዳሩ እዚያው የሥራ ቦታ ለዕርዳታ የተዘጋጀ ብርድልብስ ደርሶ ነበር።

የኮሚሽኑ ወገን የመታደግ ግንባር በላብ ብቻ መስዋዕትነት የሚከፈልበት የሥራ ዘርፍ አይደለም። አንዳንድ ጊዜ ደም ማፍሰስ የሚጠይቅ ተልዕኮ ያጋጥማል። ለምሳሌ በአጋጣሚ አካባቢ የተነሳውን ረሃብ ለመቋቋም እንዲቻል ጥናት ለማድረግ አቶ ሽመልስ አዳኛ የሐረርጌ ዋና አስተዳዳሪ ጓድ አብዱላሒ በዴ ወደ ጉዴ ያቀናሉ። ጉዞው ኢትዮጵያን እንደ ሁለተኛ አገራቸው በሚቆጥሩዋት ስዊድናዊው ኮ/ል ካርል ጉስታፍ ቮንሮዝን በሚያበሩዋት የግል አውሮፕላን ነበር። ጉዴ ከተማ ካረፉ በኋላ የሶማሊያ መንግሥት ወራሪዎች ምሽት ላይ ከፍተኛ የማጥቃት እርምጃ ይሰነዝራሉ። በዚህ ማጥቃት ስዊድናዊው ኮ/ል ካርል ጉስታፍ ቮንሮዝን እና የሐረርጌ ዋና አስተዳዳሪ ጓድ አብዱላሒ በዴ የሀይወት መስዋዕትነት ይከፍላሉ። አቶ ሽመልስ አዳኛ ግን በአጋጣሚ ድነዋል። በሌ/ኮ (ብ/ደ) ብርሃኑ ደምሴ የሚመራው የአካባቢው ጦር ሰርጎ ገበየታን በመልሶ ማጥቃት ካባረረ በኋላ መስዋዕት የከፈሉትን አስከሬኖችና ኮሚሽነር ሽመልስ አዳኛ ወደ አዲስ አበባ ተመልሰዋል።

እዚህ ላይ ስለ ኮ/ል ካርል ጉስታፍ ቮንሮዝን ጥቂት ማለት አስፈላጊ ይመስለኛል። ኮ/ል ጉስታፍ የአየር ኃይላችንን ያቋቋሙና አዛዥ የነበሩ ባለውስታ ባዕድ መኮንን ናቸው። አየር ኃይላችን ስመጥሩና ጀግና ሆኖ የመመስረቱ ምስጢር ከእኚህ ስዊድናዊ መኮንን ውስታ ጋር የተያያዘ ነው ማለት ይቻላል። ኮሎኔሉ ከዚህ ወታደራዊ አስተዋጽኦቸው ባሻገር በረሃብ የተጉዳውን ወገን ለመታደግ ብዙ ውጤታማ ሥራዎችን አከናውነዋል። በመጨረሻም በዚህ የሲቪል ጦር ግንባር ላይ ደማቸውን አፍሰሰው፤ አጥንታቸውን ከስክሰው በስማዕትነት አልፈዋል።

በኮሚሽን መስሪያ ቤቱ ውስጥ ከወታደር ግዳጅ ያላነሰ ኃላፊነት እንደነበር ተረድቻለሁ። በኮሚሽኑ ውስጥ በዛ ያሉ ሲቪል ሠራተኞች የነበሩ ሲሆን በኃላፊነት ያገለግሉ የነበሩትን ከዚህ የሚከተሉት ናቸው። በሕዝብ ግንኙነት፤ እነ አቶ ታምሩ ፈይሳ፤ አቶ ሙሴ፤ አቶ የሺጥላ፤

በመንገድና በውሃ በኩል ደግሞ ኢንጅነር ጫን ያለው ዓለማየሁና ኢንጅነር መርሻ ሳህሌ፤ በህክምና አቶ ወጋዮሁ ሳህሉና አቶ በቀለ፤ ከአየር ኃይል ኮ/ል ታደሠ ሁንዴ፤ ኮ/ል በለጠ እርገጤ እና ሻለቃ ሙሉሸዋ ጋረዴ፤ ከባህር ኃይል ኮማንደር ፈለቀ አሸቴ፤ ኮማንደር አምዴ ቂርቆስ፤ ኮማንደር ነጋ ነገሬና ሌፍተናንት ተሾመ ሊሆኑ፤ ከምድር ጦር እኔ ኮ/ል አስጢፋኖስ ገ/መስቀል ብቻ ነበርኩ። በኋላ ግን ሦስት ከፍተኛ መኮንኖች እንደተመደቡ ለምቻለሁ። ከፖሊስ ኮ/ል ፈለቀ፤ የሕግ ባለሙያ ሻለቃ ሥዩምና ሌሎችም ሦስት መኮንኖች ነበሩ። ከዩኒቨርሲቲ ወ/ሮ ፀጋ ገ/አየሱስ፤ መኪንንት አሸብር እና ታደላ ይድነቃቸው፤ በመዝገብ ቤት ደግሞ አቶ ስምኦን ነበሩ። ቀለል ያለ ሥራ እንደሠራና በመጠኑም እንዳርፍ የተላኩት፤ የተላኩበት ሥራ እጅግ ከባድ፤ አስጨናቂ፤ የህሊና ወቀሳ የሚያስከትልና እንቅልፍ የሚነሳ ነበር።

እማማክ ተመድቤ በቆየሁበት አጭር ጊዜ ውስጥ ያጋጠመኝን አንድ አላዛኝ ገጠመኝ እዚህ ላይ ላውሳ።

በእርዳታ ማስተባበሪያና ማቋቋሚያ ኮሚሽን ውስጥ ከለጋሽ አገሮች በዕርዳታ በጣም ብዙ መኪኖች ይገቡ ነበር። በዚህም የሾፌሮች እጥረት ስላጋጠመን በኮሚሽኑ አስተዳደር በኩል በወቅቱ የሕዝባዊ ኑሮ ዕድገት ሚኒስቴር ይባል ከነበረው መስሪያ ቤት እየተጠየቀ ይሰጠን ነበር።

ጊዜው ደርግ አሜሪካኖችን ከአሥመራ ቃኘው ሻለቃ ሠፈር ያስወጣበትና በዛ ያሉ ሾፌሮች ከሥራ የተፈናቀሉበት ዓመት ስለሆነ ሾፌሮቹ ሥራ ፍለጋ ከአሥመራ ወደ አዲስ አበባ መጥተው ለሕዝባዊ ኑሮ ዕድገት ሚኒስቴር ያመለክታሉ። እ.ማ.ማ.ኮም የሾፌር እጥረት እንዳለበት ገልጾ የሚኒስትሩን ጽሕፈት ቤት ይጠይቃል። የሚኒስትሩም መሥሪያ ቤት ከደብዳቤ ጋር ወደ 30 የሚሆኑትን ሾፌሮች ይልካል።

አስተዳደሩ ጥራት ያላቸውን ሾፌሮች ስለሚፈልግ ከአውራ ጎዳና ባለሥልጣን ጋር ባደረገው ስምምነት መሠረት አውራ ጎዳና ልኮ ያስፈትንና ከ1 - 30 ያሉትን በውጤታቸው ቅድም ተከተል አስይዞ በደብዳቤ ይልክልናል። ኮሚሽኑ የሚፈልገው 20 ብቻ በመሆኑ ከተ.ቁ 1 - 20 ያሉትን ቅጥር ይፈጽማል። እነኚህም በሙሉ ከአሥመራ የመጡ ትግርኛ ተናጋሪዎች ነበሩ።

ታዲያ ከእለታት አንድ ቀን የደርግ አባል ሳይሆኑ በደርግ ጽ/ቤት የሚሠሩ፤ ምድባቸውን የማላውቀው ሌ/ኮ ኃይለ ረጋሣና ስሙን

የማላስታውሰው አንድ ሻለቃ እኔ ቢሮ አጠገብ ሲደርሱ በትውልድ በታቸው ቋንቋ እርስ በርሳቸው ሲነጋገሩ ይሰማሉ። ሻለቃው ደርግ ያሠራቸውን ደረት ላይ የሚሰኩ ፒኖችን የሚሸጥ መኮንን ነው። ለምን ሥራ እማማክ እንደመጡ አላውቅም። ተጠቁመውም ሊሆን ይችላል።

በዚህ ጊዜ ለዕ.ማ.ማ.ኮ የሕዝብ ግንኙነት ኃላፊ ለአቶ ታምሩ ፈይስ “ይኼ ትግራ ዘመዶቹን ሰብስቦ ነው የሚያሠራው” ብለው ስለእኔ ይነገሩታል። በወቅቱ እኔ ሠራተኛ የመቅጠር ሥልጣን አልነበረኝም። እሱም ወዲያው የዕ.ማ.ማ.ኮን ኮሚሽነር አቶ ሽመልስ አዳኝን ይጠይቃቸዋል። ኮሚሽነር ሽመልስም “በአጋጣሚ እዚህ ተመደቦ እንጂ ትግራ አይደለም፤ እንዲያውም አብሮ አደግ ስለሆንን አውቀዋለሁ” ሲሉ መልስ ይሰጡታል። ከዚያም አቶ ታምሩ ሁኔታውን አጫወቱኝ

“በትግራነት ስለሚጠረጥሩህ ተጠንቀቅ!” ይለኛል።

“ስለእኔ ማወቅ ከፈለጉ የግል ማሕደራን ማየት ይችሉ ነበር። ደርግም በዚህ ቢጠረጥረኝ በዛ ያሉ ሃላፊነት በታዎች ላይ አያስተምጡኝም ነበር” አልኩት።

እኔ በኢትዮጵያ ውስጥ ከማንኛውም ብሔር ብወለድ ደስ ይለኛል። ዋናው ነገር ለእኔ ኢትዮጵያዊ መሆን ነው። በኢትዮጵያዊነቴ ነው የማምነው። ትግራም ሆኜ ብወለድ እኮራበታለሁ እንጂ አልፍቀውም። በእኔ ምርጫ ከዚህ ብሔር ልወለድ ማለትም አልችልም። ውልደቴ ግን መጀመሪያ ምዕራፍ ላይ እንደጠቀስኩት ከወሎይቷ እናቴና ከይፋቴው አባቴ ነው።

ለማንኛውም እነዚያ እኔን ለክፉ ያሰቡኝ ሰዎች መጨረሻቸው አላማረም። የደረት ፒኑን የሚሸጠው የሸጠበትን ገንዘብ ይዞ ሲጠፋ፣ ሌሎች ደግሞ ከ/ብ/ጂ ታደሰ ብሩና ከደጃዝማች ከበደ ብዙነህ ጋር ለተቃውሞ ወጥቶ ተገድሏል። እነኚህና እነሱን መሰል ሰዎች ከደርግ ጋር የቆሙት ለግል ጥቅም እንጂ ለአገር ጥቅም አልነበረም። እንደነዚህ ያሉትም ነበሩ የጎሣን ጥላቻ እየፈጠሩ ደርግን በዘር ማጥፋት እንዲሰሰ ያስደረጉት።

ያም ሆነ ይህ ወገን በረሃብና በችግር ተወጥሮ በነበረበት በዚያ ቀውጢ ወቅት ከኮሚሽን መሥሪያ ቤቱ ጋር ረዘም ያለ ጊዜ ቆይቼ ባገለገል ምንኛ እርካታ በተሰማኝ ነበር። ነገር ግን ብዙም ሳልቆይ ወደ 2ኛ ክ/ጦር በመዘዋወሪያ ኮሚሽኑን ለመነጠል ተገደርኩ።

ዝውውርና የዝውውር ሁኔታ

ጥንቅቅ ያለ ወታደራዊ ትዕዛዝ ነበር የደረሰኝ። “በሃያ አራት ሰዓት ውስጥ ኤርትራ ክፍለ ሀገር ተገኝተህ እንድታመለከት። ትራንስፖርት ስለተዘጋጀ ቦሌ አየር መንገድ እንድታመለከት” በቃ! በዚህ ትዕዛዝ ብቻ ከሲቪላዊ አኗኗሪ በአንድ ጊዜ ወታደራዊ ዕዝ ውስጥ ገባሁ።

የተቸገሩ ወገኖቹን ዕ.ማ.ማ.ኮ ውስጥ ሆኜ ማገልገሌ እጅግ ተስማምቶኝ ነበር። ነገር ግን የኤርትራ ጉዳይ አሳሳቢ ሆኖ በመገኘቴ እንደኔ ሁሉ በዛ ያሉ መኮንኖች ጥሪው ደርሷቸው ነበር። እኔም እንደተቀሩት መኮንኖችን ሁሉ ስሜ ተጠቅሶ በመጠየቄ ወደዚያው ማምራቴ ግድ ሆኝ። የተሰጠኝ 24 ሰዓት ብቻ ነው። የዕ.ማ.ማ.ኮ ምክትል ኮሚሽነር ኮ/ል ተሰማ አባደራሽ ቢርሰቸው አስጠርተው ትዕዛዙን ሰጡኝ።

እጄ ላይ የነበረውን የኮሚሽኑን ንብረት ከወህኒ ቤት አስተዳደር ለመጣው ለሻለቃ ሥዩም እንዳስረክብ ተነገረኝ። በቅርብ የምቆጣጠራቸውን ተሽከርካሪዎች እጅ በእጅ፣ በየክፍለ ሀገሩ ያሉትን ተሽከርካሪዎች በሰነድ እንዲሁም ከ300 ሺህ ብር በላይ የሚያወጡ የነዳጁ ኩፖኖች አስረክቤ ወዲያው ገቅናቄ አደረግኩ። ቅዳሜ ጠዋት በአንድ ሰዓት ላይ ቦሌ በማመልከት በሁለት ሰዓት ተኩል አሥመራ ገባሁ እና ለ2ኛው ክፍለ ጦር አዛዥ ለባህጃኔራል ወርቁ መኮንን አመለከትኩ።

ይህ አንጋፋው 2ኛ ክፍለ ጦር መጀመሪያ የተቋቋመው ጠቅላይ ሠፈሩን ደሴ ላይ አድርጎ የወሰን፣ የትግራይንና የጎንደርን ፀጥታ እንዲያስከብር ነበር። ክፍለ ጦሩ በባህጃኔራል (ሴ/ጂ) መርዕድ መንገሻ አዛዥነት 6ኛ ብርጌድን ማይጨው፣ ትግራይ፣ 8ኛ ብርጌድን አዘዘ፣ ጎንደር፣ 12ኛ ብርጌድን ደሴ፣ ወሎ ላይ በማስፈር የተሰጠውን የፀጥታ ኃላፊነት በመወጣት ቆይቷል።

2ኛ ክፍለ ጦር ኤርትራን የተረከበው፣ ኤርትራ ከእንግሊዞች የበላይ አስተዳዳሪነት ከተላቀቀች ከ1951 ዓ.ም ጀምሮ ነው። ኤርትራ ከእናት አገሯ ከኢትዮጵያ ጋር በፌዴሬሽን መቀላቀሏ ከተሰማበት ጊዜ

አንስቶ 2ኛ ክፍለ ጦር 12ኛ ብርጌድን በመያዝ ጠቅላይ ሠፈሩን ከደሴ ነቅሎ አስመራ ገብቷል። የኤርትራን ፀጥታ ለማከናወንና ጥበቃ ለማድረግ ከ12ኛ ብርጌድ አቅም በላይ የሆነ ነገር ሳይገጥም ፌዴሬሽኑ ፈርሶ ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋር እስክትቀላቀል ድረስ ቆይቷል። የጠቅላይ ሚኒስትር አክሊሉ ሀ/ወልድ ጠቃሚ ሀሳብና ምክር ተቀባይነት አጥቶ ያለራፈረንደም የፌዴሬሽኑ ምክር ቤት በመፍረሱ እና በፌዴሬሽኑም መፍረስ የተቀየሙ ጥቂቶች ተቃዋሚ ኃይሎችን በማቋቋማቸው ምክንያት የኤርትራ ሰላም መደፍረስ ጀመረ። እንደውም የተቃዋሚዎቹ ኃይል እየተጠናከረ በመምጣቱ የ12ኛ ብርጌድ ከተቃዋሚዎቹ ጋር የሚያካሂደው ፍልሚያ እየጠነከረበት መጣ። በዚህ ፍልሚያ በመቁሰልና በሞትም ሆነ እንደ ጡረታ ባሉ አንዳንድ ምክንያቶች ኃይሉ እየቀነሰ በመምጣቱ 6ኛ እና 8ኛ ብርጌዶች ኤርትራ ገብተው እንዲያጠናክሩት ይደረጋል። 6ኛ እና 8ኛ ብርጌዶች አካባቢያቸው ላይ የተጠናከረ የተቃዋሚዎች ኃይል ባለመኖሩ ጠቅላይ ሠፈራቸው ላይ አነስተኛ አባሉቻቸውንና ቤተሰባቸውን በመተው ኤርትራ ይከታሉ። 6ኛ ብርጌድ ደንጎሎ ላይ ሠፍሮ የቀይ ባህርና የአካለጉዛይ አውራጃዎችን ፀጥታ እንዲቆጣጠር ይደረጋል። 8ኛ ብርጌድ ደግሞ ባሬንቱ ላይ ሠፍሮ አቆርዳትን፣ ባሬንቱንና ተሰነይን ከተቃዋሚ ኃይሎች እንዲታደግ ይመደባል። 12ኛ ብርጌድም ሐማሴን፣ ሠራዬንና አክሉ-ጉዛይ አውራጃዎችን በመያዝ ከተቃዋሚ ኃይሎች ጋር ሲፋለም ቆይቷል።

በዚህ ብቻ የተፈለገው ውጤት ባለመገኘቱና ተቃዋሚዎቹም ይበልጥ እየተጠናከሩ በመምጣታቸው ሌሎች ጥቂት ክፍለ ጦሮች ተጨምረው ክፍለ ጦሩ “ሰሜን ዕዝ” በመባል ይጠናክራል። ሰሜን ዕዝ በየጊዜው በቂ ባልሆነና ውጤት ሊያመጣ በማይችል አነስተኛ የለው ኃይልና መሣሪያ ቢጠናክርም በተለያዩ ምክንያቶች ብዙ ችግሮች መከሰታቸው አልቀረም። በዕድሜ መርዘምም ሆነ በአካል ጉዳት ምክንያት የአባሎቹ ቤጡረታ መገለል ኃይሉ እየተመናመነ እንዲመጣ ሆኗል። በዚህ ላይ አኩሪ መስዋዕትነት በመክፈልም የአባሎች መንደል አስከትሎበታል።

እንግዲህ ይህን ክፍለ ጦር ለማጠናከር የዝውውር ትዕዛዝ ደርሶና ነው አሥመራ ተገኝቼ ለክፍለ ጦሩ አዛዥ ለብጁኔራል ወርቁ መኮንን ያመለከትኩት።

ውተዶርና ስንደገና ዳግማዊቷ ስሥጢራ

የኤርትራ ተቃዋሚዎች ከዚህ በፊት በማውቀው ደካማ አቋማቸው ላይ እንዳሉ አልጠበቁንም። ከ1966 ዓ.ም አብዮት ፍንዳታ ወዲህ ነገሮች ተለዋውጠዋል። አብዮቱ እንደተቀጣጠለ የሻዕቢያና የጀብሃ መሪዎች ለራት፣ ሶሪያ፣ ሳውዲ አረቢያ እና ሶማሊያ ካሉ ተወካዮቻቸው ጋር ተወያይተው ነበር። ኤርትራ ውስጥ ያለውን የኢትዮጵያ ጦር ለማጥቃት በተካሄደው በዚህ ወይይት ላይ የውጊያ መሪዎቹ እነ ኢሳይያስ አፈወርቂ እንዲሳተፉ ባለመደረጋቸው ትልቅ ቅሬታ ፈጠረባቸው። ቅሬታውም ማፈንገጥ አስከትሎ ሕዝባዊ ግንባር (ኢ.ፒ.ኤል.አፍ) ጥቂት የእስልምናና የክርስትና ኃይማኖት ተከታዮችን በማስተባበርና በመያዝ ከዑስማን ሳልሕ ሳቤ አመራር ተገነጠሉ።

ኢሳይያስ አፈወርቂ የክርስትና ኃይማኖት ተከታይ በመሆናቸው ዋናውን ቦታ ቢይዙ ከአረቡ ዓለም ዕርዳታ ለማግኘት እንደማይችሉ እና በዚህም ችግር ሊገጥማቸው እንደሚችል ሳይረዱ አልቀሩም። ስለዚህ የህዝባዊ ግንባር መሪ እንዲሆን ሥልጣን ለሮመዳን መሐመድ ኑር በመስጠት እሳቸው ምክትል፣ የፓርቲውን ፀሐፊና የመከላከያ ሥልጣንም ጨምረው ያዙ።

የሐርጊጎው ተወላጅ መምህር ዑስማን ሳልህ ሳቤ በደረሰበት ዱብ ዕዳ ተደናግጧል። ደጋፊዎቹን በማሰባሰብ “የኒታ” (አልዋህዳ) በሚል ስም ለአንድነት የቆመ መሆኑን አውጆ ምዕራባዊ ቆላ ገባ። ይሄንን ቦታ ከጀብሃ ጋር በመካፈል ሲቆጣጠር፣ ሻዕቢያ ደግሞ ሐማሴንን፣ ሳህልን፣ ቀይ ባህርንና አካለጉዛይን በመያዝ ሁሉም በየፊናቸው የኢትዮጵያን ጦር በመውጋት ላይ አትኩረው ቆዩ።

የ1966ቱ አብዮት ሲፈነዳ የኤርትራ ህዝብ አንድ ተስፋ አድርጎ ነበር። ሁኔታው ይለወጣል፣ ሰላምም ይወርዳል፣ እፎይታም እናገኛለን በሚል ህዝቡ እጅግ ጓጉቶና ጠብቆ ነበር። ይሄንን እውን ለማድረግም ነገሮቹን በእርቅ ለመጨረስ እንቅስቃሴ ተጀምሮ ነበር። ጥቂት የአካባቢው ተወላጅ ሽማግሌዎች እንዲሁም የኃይማኖት መሪዎች እንቅስቃሴ

በማድረጋቸው መንግሥት አምናበት ወጪም መድሰላቸው ነበር። ከዚህ በተጨማሪ ሽማግሌዎቹ ወደ ተቃዋሚዎቹ ሲንቀሳቀሱ ጦሩ ምንም አይነት እርምጃ ከመውሰድ እንዲቆጠብ ታዘዙ ነበር።

አስታራቂ ሽማግሌዎቹ ከተቃዋሚዎቹ ጋር ተደጋጋሚ ቀጠሮ እየያዙ ተመላልሰው ቢያነጋግሩም ምንም ጠብ የሚል ነገር አልተገኘም። እንዲያውም ኢሳያስ አፈወርቂ የመልዕክተኞቹ መሪና አባል የሆኑትን አንድ የጋይማኖት መሪ (ጳጳስ) እንደተቋቋሙና እንደ ሰደቧቸው ታውቋል።

አንዳንድ ምንጮች ደግሞ ሽማግሌዎቹ አገራዊ ሰላም ከማምጣት ተልዕኳቸው ውጭ ሻዕቢያንና ጀብሃን አስታርቀው ተመልሰዋል ይላሉ። ይሄንን ምንጭ አምና ለመቀበል የሚያዳግተው እስከ መጨረሻው ሁለቱ ተቃዋሚዎች ጠላት እንደሆኑ መቅረታቸው ነው። ያም ሆነ ይህ የኤርትራ ህዝብ ተስፋ ያደረገው የእርቅ እቅድ ባለመሳካቱ ሽማግሌዎቹ ተስፋ ቆርጠው ወደየመጡበት ተመልሰዋል።

የሽምግልናው ጉዳይ ጨርሶ ባለመዳፈኑ መንግስት ጉዳዩን በጀኔራል አማን አንዶም በኩል ለማሳካት መከራ አድርጓል። ጀኔራሉ ተቃዋሚዎቹን በማነጋገር ሠላም ለመፍጠር የሚቻልበትን መንገድ ለማመቻቸት ወደ ኤርትራ ያደረጉት ጉዞ የተገላበጠሽ ተቃዋሚዎቹን ለማጠናከር አስተዋዕክ ነበረው ብለው የሚያምኑ አካላት አሉ። ለዚህ እንደ ምክንያትነት የሚቀርበው ጀኔራል አማን አንዶም ለህዝቡ ባደረጉት ንግግር ላይ ኤርትራና ኢትዮጵያን እንደ ሁለት ነፃ መንግሥታት አድርገው አመላክተዋል የሚል ነበር። ይሄ ንግግር ጀኔራሉን ከደርግ ጋር ካቀያየማቸው ምክንያት ዋነኛው እንደነበረ ይነገራል። ጀኔራል አማን በጣም ጥሩ መሪ፣ ለሚያዙት ጦር የሚያስቡና በሠራዊቱም እጅግ የተከበሩ፣ በጣም የተወደዱ ነበሩ። በግሌ ይሄንን ያደርጋሉ ብሎ ለማመን ይከብደኛል።

ሌላም በዕርቅ እና ሽምግልና ስም የተደረገ ጥረት ነበር። ይኸውም በኤርትራው ተወላጅ በዶ/ር ጎይቶአም መሪነት ፕሬዚዳንት ግርማ ወ/ጊዮርጊስ፣ ሻለቃ መሐሪ መዓሸና የመ/አ በርሄ ሀ/ጊዮርጊስ የዕርቅ መከራውን እንዲያደርጉ ተመድበው ያልተቋረጠ ጥሩ ጥረት እያደረጉ እያለ፣ የቡድኑ መሪ ዶ/ር ጉይትአም በተቃዋሚዎች ቤተ ክርስቲያን ግቢ ውስጥ በመገደላቸው ምክንያት ጥረታቸው ለመቋረጥ የበቃ ሊሆን፣ በተለይ ፕሬዚዳንት ግርማ ወ/ጊዮርጊስ እና ሻለቃ መሐሪ መዓሸ በተለያዩ የሥራ ዘርፎች ተመድበው ሲሰሩ ቆይተዋል።

ጦሩ በእርቅ ስም ከየጦር ሠፈሩ እንዳይወጣና አሰሳ እንዳያካሂድ ሲታዘዝ እንዳችሁ ጥንቃቄና ቁጥጥር ሳይደረግ ነበር። በመሆኑም የእስመራና የአካባቢው ወጣት በተቃውሞ ላይ ያሉ ዘመዶቹን ለመጠየቅ ሲሄድ በተቃዋሚ መሪዎች ፕሮፓጋንዳና ቅስቀሳ እየተታለለ እዛው የሚቀረው በዛ። ከእስመራ ምዕራብ 40 ኪ.ሜ ላይ አዲተከለዛን ከተማ ለዚህ የተቃዋሚዎች ተልዕኮ ውጤታማ ቦታ ሆነች። ከእስመራ ወጣቶች በተጨማሪ ህፃናቶቹም እዚያው ቀሩና ኢትዮጵያ ቅኝ ገዥ አገር ነች በማለት ተሰብከው “ቀያሕቲ ዕምባባ” (ቀያይ አበቦች)⁷ በሚል ስያሜ የልጅ ወታደሮች ሆነው ስልጠና በመውሰድ በመንግስትና በኢትዮጵያ ላይ ጥላቻ እንዲያድርባቸው ሆነው አደጉ። እነዚህ የ“ቀያሕቲ ዕምባባ” አባላት በሰጋነታቸው የተመለመሉ በመሆኑ ስለ ኢትዮጵያና ኤርትራ ግንኙነት ምንም ግንዛቤ አልነበራቸውም። ጥላቻቸውም ወደር ስለሌለው በውጊያ ላይ እጃቸውን የማይሰጡና እስከ መጨረሻ የሚፋለሙ ሆኑ።

ጦሩ ደግሞ በአንፃሩ ስለተቃዋሚዎች እንቅስቃሴ አደገኛነት እያመለከተ ከሠፈር እንዳይወጣ፣ አሰሳም እንዳያደርግ በመደረጉና ተገቢው ርምጃ ባለመወሰዱ ለጥቃት ሊጋለጥ ችሏል።

በዚህ ምክንያት የኤርትራ ጉዳይ አሳሳቢ እየሆነ በመምጣቱ ነው እኔም በኤርትራ አስተዳዳሪና የጦሩ የበላይ አዛዥ ተጠቅሜ እስመራ እንድመደብ የተደረገው።

የ2ኛ ክፍለ ጦር አዛዥ ብ/ጀኔራል ወርቁ መኮንን ቀደም ብሎ በደረሳቸው ስም ዝርዝር መሠረት ምደባውን አጠናቀው ኖሮ አመልካቾቹን እንደየ ማዕረጋችን ደለደሉን። በዚህም እኔ የ6ኛ ብርጌድ አባል የሆነው የ34ኛ ሻለቃ አዛዥ መሆኔ ተነገረኝ። ይሄ ሻለቃ በክፍተኛ የሞራል መንኮታኮት ውስጥ የሚገኝ ነበር። ከታህሳስ መጨረሻ እስከ ጥር መጀመሪያ 1967 ዓ.ም በእስመራ አካባቢ ከሻዕቢያና ከጀብሃ ቅንጅት ጋር በተደረገ ጦርነት በጣም ተጎድቶና ተበትኖ የነበረ መሆኑ ነው ሞራሉን ያንኮታኮተበት። በዚያ ውጊያ በተበተነበት ወቅት ከ2ኛ ክ/ጦር በተላለፈው የቴሌግራም መልዕክት ስህተት ምክንያት የ34ኛ ሻለቃ የተመራው በም/አዛዥ በሻለቃ ገብረኪዳን ነበር። የሻለቃው አዛዥ ሌ/ቡ በፈቃዱ ባለመታዘዙ በሻለቃው ጠቅላይ ሠፈር ማይሐባር ቆይቶ ነበር።

⁷ “ቀያሕቲ ዕምባባ” የሚባሉት እዛው በረሃ ተወልደው እዛው ያደጉ ህፃናትም ጭጥር ነው። በዚህ ጊዜ የአገሪቱን ቁልፍ ቁልፍ ቦታዎችና የመከላከያውን አመራር ይዘው የሚገኙት እነዚህ “ቀያሕቲ ዕምባባ”ዎች ናቸው

እንግዲህ ከዚህ ሁሉ በኋላ ነው የ34ኛ ሻለቃ ጦር አዛዥ ሆኜ የተመደብኩት። የ34ኛ ሻለቃ ከላይ በተጠቀሰው ከሻዕቢያ ጋር በተደረገው ውጊያ በደረሰበት ጥቃት አፈግፍን አሥመራ አካባቢ መልሶ ለመቋቋም በመጣር ላይ ስለነበር ጦሩን ይገዢ ወደ ማይ ሐባር ጦር ሠፈር ሄድኩ።

የ2ኛ ክ/ጦር ዘመቻ መኮንን ሆኜ ከረዳቱ ከመ/አ (ብርጋዶል ደኔራል) ለማው በላይ ጋር

ሞራሉ የተነካንና የወደቀን ጦር መልሶ ማቋቋም ያለውን ከፍተኛ ችግርና ጭንቀት ጦር ሚዳ የዋለ ሁሉ ያውቀዋል። ለማንኛውም ማይሐባር በቆየሁበት ጊዜ መልሶ የማቋቋም ሥራ አጠናክራ ቀጠልኩ። መንፈሱ የተነካውን ጦር ስለማሸነፍና መሸነፍ ምንነት እንዲረዳ በማድረግ ነበር የማቋቋም ሥራዬን የጀመርኩት። የተለያዩ የጦር ሚዳ ውሎዎችን ምሳሌ በማንሳት በውትድርና አለም ማሸነፍና መሸነፍ የአንድ ሳንቲም ሁለት ገፅታዎች መሆናቸውን አስረግጦ አስረዳሁ። የተነካው መንፈሳቸው ታድሶ፤ የተንኮታኮተው ሞራላቸው ተጠግኖ በመመልከቱ ብቁ ወደሚያደርጋቸው የተለያዩ ስልጠናዎችን መስጠት ጀመርኩ። ይሄንን ጦር መልሼ በጥሩ ሁኔታ ላይ ለመመለስና ለመገንባት በመቻሌ የህሊና አርካታ አግኝቼበታለሁ።

ይህ በንዲህ እያለ በኮ/ል ፍቅሩ ኃይለ ማርቆስ ለብሳቢነት አንድ የጦር ፍርድ ችሎት ይቋቋምና የሻለቃው ጦር በደረሰበት ጥቃት አፈግፍን አሥመራ ከተማ ከመግባቱ ጋር በተያያዘ ሁለት ዋና ዋና ክሶች

ይመሰረታሉ። የሻለቃው ጦር በም/አዛዥ እንዲመራ መደረጉና መኮንንን ጦሩ ሸሽቶ መሄዱ አንዱ የሚጣራ ክስ ነበር። ሁለተኛው አንድ የም/መቶ አለቃ የመቶውን ጦር ይዞ ወደ ሻለቃው ጠቅላይ ሠፈር መመለሱ ሌላኛው ክስ ነው። የጦር ፍርድ ቤቱ የቀረበለትን ማስረጃ መርምሮ የሻለቃውን ዋና አዛዥና ም/ዋና አዛዥ በነፃ ሲያሰናብት የም/መቶ አለቃው ላይ ግን ከግዳጅ ቦታው ሸሽቶ ጠቅላይ ሠፈሩ በመግባቱ ተገቢ ቅጣት ወስኖበታል።

በኋላም በክ/ሀገሩ አስተዳዳሪና በጦሩ የበላይ አዛዥ ግፊትና ለጉብኝት በመጡት የደርግ አባሎች ትዕዛዝ የ34ኛ ሻለቃ አዛዥ ም/አዛዥ ከነ ሌ/ኮ ግርማ ዱባለ ጋር ያለአግባብ የሞት ቅጣት ተወስኖባቸው ተቀጥተዋል። ፍርድ ቤቱ በነፃ በሰቃቸው ጊዜ በሕግ ሙያ ከአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የተመረቀ አማካሪ መኮንን ነበራቸው።

ከሻለቃው ጋር ጥቂት እንደቆየሁ የ6ኛ ብርጋድ ምክትል አዛዥ እንድሆን ተመደብኩ። ሻለቃውን ለሻለቃ (ብ/ጄኔራል) በላይ ቢያድግልኝ አስረክቤ ጦሩን አበረታትቼ በመሰናበት ወደ ምድቤ አቀናሁ።

የ6ኛ ብርጋድ ም/አዛዥ ሆኜ ብመደብም በተደራቢ 2ኛ ሻለቃንና 8ኛ ሻለቃን እንዲሁም የአካባቢውን ተወላጅ ህዝባዊ ሠራዊት (በተለምዶ ነጭ ለባሽ) እንዳስተባብር ታዝዝኜ ነበር። አዲቀይህ ላይ ሆኜ በሌ/ኮ (በኋላ ብ/ጄ) ይርጋኝለም ተክለ ሃይማኖት የሚመራው 2ኛ ሻለቃና በሌ/ኮ (በኋላ ኮ/ል) አባተ ጻዲቄ የሚመራውን 8ኛ ሻለቃ ከነጭ ለባሹ ጦር ጋር በማስተባበር በኮ/ል አባተ ጻዲቄ አስተባባሪነት በብርጋዱ ሥር ያሉትን አካባቢዎች የአዲ ቀይህን አካባቢ፤ ሐዘሞን፤ ማይ አይዕንና ሌሎች አካባቢዎችንም በማሰስና ነፃ በማድረግ ነዋሪው ህዝብ ሰላሙን አግኝቶ የተረጋጋ ህይወት እንዲመራ አድርገናል። ከዚህ በኋላ የ2ኛ ክፍለ ጦር የትምህርትና የዘመቻ መኮንን በመሆን ወደ ዕዙ መምሪያ ተዛወርኩ።

የትምህርትና የዘመቻ መኮንንነቱን ሥፍራ ይዘው የነበሩት ኮ/ል (በኋላ ሜጄኔራል) ሙላቱ ነጋሽ ነበሩ። እኚህ የንደኛ አለቃዬ ለከፍተኛ ኃላፊነት ታጭተው ሲዛወሩ እኔ የእሳቸውን ቦታ እንድረከብ ተደረገ። በዚህ የሥራ ምድቤ ላይ ሆኜ የክፍለ ጦሩን አዛዥ ብ/ጄ ወርቁ መኮንንና በኋላም በኮ/ል (ሜ/ጄ) ኃይሉ ገ/ሚካኤልን ስረዳና ሳስተባብር ቆይቻለሁ። ከዚህ በኋላ በአስተዳደሩ እና በጦሩ የበላይ አዛዥ ሥር ለተቋቋመው የሀብረት ዕዝ ዘመቻ መኮንን በመሆን ተመደብኩ። የቀድሞ ቦታዬን ለኮ/ል (በኋላ ብ/ጄ) ይልማ ግዛው በማስረከብ ብ/ጄ (በኋላ ሜ/ጄ)

አለማየሁ ደስታን ለመቀየር ሄድኩ። አንዳንድ ችግሮች ቢኖሩም በወቅቱ የብርጌሮቹ አዛዦች በሙሉ ውጤታማ ነበሩ ለማለት ይቻላል።

በአጠቃላይ ኤርትራ የሚገኙት የ6ኛ፣ 8ኛ፣ እና 12ኛ ብርጌድ ጦሮች እንደ ሌሎች አካባቢ ጦሮች ለመጓጓዣም ሆነ ለቀለብና ለጥይት መጫኛ መኪና ሳያስፈልጋቸው፣ የአምስት ቀን ቀለባቸውንና ጥይታቸውን በማሲኖዳቸው ተሽክመው፣ የነፍስ ወከፍ መሣሪያቸውን እንግበው እየተሟላ ክፍለ ሃገሩን ከተቃዋሚዎች ጥቃትና ወረራ የታደጉ ናቸው። ከጠቅላይ ሰፈራቸው በመነሳት የመኪና መንገድ ሳይከተሉ ተራራና ሽለቆውን፣ ደጋና ቆላውን በእግራቸው እያቆራረጡ የጠላትን እንቅስቃሴ በመቆጣጠር ብዙ ውጤት አስመዝግበዋል። ቀለብ ሲያልቅባቸው በሄሊኮፕተር እየቀረበላቸው፣ ቁስለኛቸውም በዚያው በሄሊኮፕተር እየተነሣ ለረጅም ጊዜ ወደ ጠቅላይ ሠፈራቸው ሳይመለሱ ይቆዩ እንደነበር ምስክር ነኝ። በ1971 ዓ.ም ሁለተኛው አብዮታዊ ሠራዊት ደርሶላቸው ኃላፊነታቸውን እስኪያግዛቸው ድረስ ታሪክ የማይረሳው መስዋዕትነት የከፈሉና ወደር የሌለው አኩሪ ጀግንነትን የፈፀሙ ክፍሎች ናቸው። ሊመሰገኑም ይገባል።

የህ.ወ.ሐት መመሥረት ፍንዋ

በ1967 ዓ.ም ሰኔ ወር ላይ ነው። የ2ኛ ክ/ጦር የትምህርት ዘመቻ መኮንን ሳለሁ የትግራይ ወቅታዊ ሁኔታ ለማወቅ የሚረዳ አንድ ጥናት ይደረጋል። ከክ/ጦሩ ወታደራዊ መረጃ ክፍል አንድ መኮንን ተመድቦ ወደ መቀሌ ይላካል። የተላከው መኮንን በመቀሌ ቆይታው ህዝቡንና ጦሩን በማነጋገር በጣም ጠቃሚ የሆነ መረጃ ይዞ ይመጣል።

መረጃው የሚያወሳው አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ይማሩ ስለነበሩ ከ8 እስከ 12 የሚሆኑ የትግራይ ተወላጆች ነው። እነዚህ ወጣቶች በዕድገት በህብረት ዘመቻ ወቅት ደርግን በመቃወም የትጥቅ ትግል ለማድረግ ወስነው ሺራሮ የገቡ መሆናቸውን የሚጠቁመው ሠነድ የሥም ዝርዝራቸው ተካትቶበት በመረጃ ክፍሉ በኩል ይደርሰናል። ሌሎች ሰማቸው ያልተገለፀ 20 አባሎች ደግሞ ወደ ሻዕቢያ ማስልጠኛ መላካቸውን መረጃው ይጠቁማል።

ይሄንኑ ጉዳይ ለደርግ ጽ/ቤት ለማሳወቅ የ2ኛ ክፍለ ጦር አዛዥ ብ/ጀ ወርቁ መኮንን ወደ አዲስ አበባ ስልክ ይደውላሉ። ጉዳዩን ለደርግ

ከማሳወቅ ባሻገር አንዳንድ የመፍትሔ ሐሳቦችም ቀርበው ነበር። ሽራሮ ሰፊ ስለሆነ ትክክለኛ ቦታው ተጣርቶ ቡድኖቹ ሳይጠናከሩና የህዝብም ድጋፍ ሳያገኙ በቁጥጥር ስር ማዋል ወይ መምታት። አንድ የተጠናከረ የአየር ወለድ ሻምበል ጦር ድንገት በፓራሹት ወርዶ በመክብብ ለመያዝ ይቻላል የሚል መፍትሔም በተጨማሪ ተካትቷል። ከደርግ ጽ/ቤት የተሰጠው ምላሽ ግን የተገላቢጠሽ ነበር። “በሽማግሌዎች ስለምንመል ሳቸው ምንም እርምጃ እንዳትወስዱ። እንዲያውም የተማሪዎቹ ለተቃውሞ መውጣት እንዳይነገር” የሚል መመሪያ ተሰጠን።

በወቅቱ የትግራይ ሕዝብም ለታቃውሞ መውጣታቸውን አልደገፈም ነበር። እንቅስቃሴአቸውን ሁሉ የት እንዳሉ ሳይቀር ያውቅ ስለነበረ መጠናከር እንደጀመሩ ሕዝባዊ ሠራዊት አቋቁሞ ይወጋቸው ነበር። በቀረበው ሃሳብ መሠረት ተፈጻሚ ቢሆን ኖሮ ውጤቱ የተለየ ይሆን ነበር ብዬ አምናለሁ።

የትግራይ ህዝብ ሁኔታዎችን በብዙ አቅጣጫ የሚያይ አስተዋይ ህዝብ ከመሆኑም በላይ በኢትዮጵያዊነቱ የሚያምንና የሚኮራም ህዝብ ነው።

ያለፈው መንግስት አንድን በወቅቱ የሕዝብ ድጋፍ ያልነበረውን በምሬት ለአመፅ ወጣሁ የሚልን ቡድን ወዲያው በእንጭጨ መቅጨት ሲገባው እንዴት ከአመፁ በሽማግሌ ለመመለስ እንዳሰበ አልገባኝም።

ሕዝቡንም ልጆቹን ተቆጥቶና መክሮ ወደ ሰላማዊ ኑሮአቸው እንዲመለሱ እንዲያደርግ ጥረት ማድረጉን ሰምቻለሁ። ምን ያህል ተግባራዊ እንደሆነ ግን አላውቀም።

ያም ሆነ ይህ አንድ መንግሥት የጠነከረ የሕዝብን ድጋፍ ለማግኘት ማገኛውም ለተቃውሞ የሚወጣ የህብረተሰብ ክፍል የራሱ ዓላማ እንደሚኖረው ከግምት አስገብቶ ሕዝቡ ውስጥ ሰርጎ በመግባት ለችግሩ መፈጠር ምክንያት የሆነውን ጉዳይ ማጥናትና ለችግሩ ዘላቂ መፍትሄን በማፈላለግ ችግሩን መፍታት ታቃውሞውን ውጤታማ እንዳይሆን ያደርገው ነበር ብዬ አምናለሁ።

በወቅቱ የመረጃ መኮንኑ ይዞት የመጣው ሰነድ አሁን በእጅ ባይኖርም አሁን በሥልጣን ላይ ካሉት ውስጥ ትዝ የሚለኝ ሥም አላገኘሁም። ይሁንና የሦስት ሰዎች የአባት ስም አስታውሳለሁ። ምናልባት ዋነኛ ስማቸው በበረሃ በመተካቱ ሊሆኑ ይችላሉ። ያም ሆነ ይህ ምንም አይነት እርምጃ ሳይወሰድኩ/ጦሩን ሳቅቄ ወጣሁ።

ናቅፋ ስንዲት ተያዘች?

ናቅፋ የኤርትራ ሰሜን ጫፍ የሆነው የሳህል አውራጃ ዋና ከተማ ናት። የሳህል አውራጃ በሰሜንና በምዕራብ ከሱዳን ጋር ይዋሰናል። በምሥራቅ ከቀይ ባህር፣ እንዲሁ በደቡብ ከቀይ ባህር አውራጃና ከከረን (የቀድሞ ሰሜን ስሕኒት) ጋር ይዋሰናል።

ናቅፋ የውጊያ መናኸሪያ ከመሆኗ አስቀድሞ በአካባቢው ለሚገኙ አውራጃዎች የንግድ ማዕከል ነበረች። ናቅፋ የአየር ሁኔታዋ የወይናደጋ ስሜት ያለው አካባቢው ወይራ የሚበቅልበት ነው። ከመንግሥትም ሆነ ከተቃዋሚዎች አንፃር ናቅፋ ብዙ መስዋዕትነት የተከፈለበት ብቻ ሳትሆን ግዳጅ የተጣለበት ቦታ ናት። ለዚህ ነው የኤርትራው ተቃዋሚ ኃይል ሥልጣን ላይ ከወጣ በኋላ ለመታሰቢያዋ ይሆን ዘንድ ያሳተመውን ገንዘብ “ናቅፋ” ብሎ የሰየመው።

የሳህል አውራጃ ከቀይ ባህር ጋር በሚያዋሰናት በኩል፣ በተለይ በአልጌና አቅጣጫ መርሳ ተክላይ፣ መርሳ ጉልበብ በተባሉ አካባቢዎች እነስተኛ ወደቦች አሏት። በእነዚህ እነስተኛ ወደቦች በኩል ተቃዋሚዎችን የሚረዱ አገሮች በድብቅና በሌሊት፣ በጆልባ መሣሪያዎችን ያስገባሉ።

ናቅፋ ላይ ተመድቦ የነበረው የሦስተኛ ብርጌድ አካል የሆነው የክብር ዘበኛ (1ኛ ክ/ጦር) 15ኛ ሻለቃ ነበር። በሌ/ኮ (ኮ/ል) ግርማ አለማየሁ አዛዦችና በሻለቃ (ሌ/ኮ) ማሞ ተምትሜ ም/አዛዦች የሚመራው ይሄ ሻለቃ ጦር ሻዕቢያ በወቅቱ የሚያሰጋ ኃይል ሰላልነበር ናቅፋን ተቆጣጥሮ በሠላም ቆይቷል። በሌ/ኮ (ኮ/ል) ክብሩ ፈለቀ የሚታዘዘው የ2ኛ ሻለቃ ጦር አልጌና እና የጠረፍ መንደር ከሆነች ቃሮራ ላይ ሰፍሮ ስለነበር ሁኔታው የበለጠ የተረጋጋ ነበር።

ሁኔታው ሰላም የሰፈነበት መስሎ በመታየቱም 2ኛ ክ/ጦር 2ኛ ሻለቃ ወደ አዲቀይህ ተዛውሮ እንዲሰፍር ወታደራዊ ትዕዛዝ ይሰጣል። አዲቀይህ የተቃዋሚዎች መናኸሪያ የሆነችው የአካለጉዛይ አውራጃ ዋና ከተማ ነች። ከባድና እጅግ ሰንሰለታማ ተራራዎች ያሉበትን ይሄን አውራጃ ከሻዕቢያና ከጀብሃ ተቃዋሚዎች እንቅስቃሴ እንዲቆጣጠር ነበር 2ኛ ሻለቃ የቀድሞ ቦታውን የለቀቀው።

ይሄንን ወታደራዊ ውሳኔ ያየው በአካባቢው ብዙ ሃይል ያልነበረው የሻዕቢያ ጦር ከፍተኛ ሥጋት እንደተቃለለበት ተገነዘበ። ቀደም ሲል ናቅፋን ከማጥቃቱ በፊት ሻዕቢያ በህውሐት ዕርዳታ ጀብሃን ከሳህል አውራጃ አስወጥቶት ወደ ምዕራባዊ ቆላ ሰዶት ነበር። ስለዚህ ሳህልን በብቸኝነት የመቆጣጠር እርምጃ መውሰድ ጀመረ። በእርግጥ በሃይማኖት ምክንያት የሳህል ህዝብ ድጋፍ ለጀብሃ እንጂ ለሻዕቢያ እንዳልነበር ይታወቃል። ነገር ግን ሻዕቢያ ከጀብሃ አየከዱ የተደባለቁትን የአስልምና ኃይማኖት ተከታይ አባሎችን አስቀድሞ ልኮ የአካባቢውን ህዝብ ድጋፍ በማግኘት ናቅፋን ለመክበብና ለማጥቃት ዝግጅት ማድረግ ጀመረ።

የሻዕቢያ ናቅፋን የማጥቃት ዝግጅት በምስጢር የተያዘ በመሆኑ አሁንም የአካባቢው ሰላም እንዳለ የቀጠለ መስሏል። በዚህም የ15ኛ ሻለቃ አዛዥ (ኮ/ል) ሌ/ኮ ግርማ አለማየሁ የሻለቃውን የደምዝና የልዩ ልዩ ወጪዎች ሒሳብ ለማወራረድ በምድር ጦር ጠያቂነት ወደ አዲስ አበባ ይሄዳሉ። ሌ/ኮሉኔሉ ለበጀትና ሒሳብ መምሪያ አመልክተው ለማወራረድ ወረፋ በመሆኑ ተራቸው እስኪደርስ መጠበቅ ያዙ። ጥበቃውም ወራትን አስቆጠረ።

2ኛ ሻለቃ ከአልጌና ሲነሳ ሻዕቢያ ናቅፋን እንደሚያጠቃ መታወቅ ነበረበት። ብርጌዱ የበላይ አካልን ጠይቆ 15ኛ ሻለቃን ማጠናከር ሲገባው ይሄን ባለማድረጉ ለሻዕቢያ የተመቸ ሆነ። ስለዚህ ድምፁን አጥፍቶ በማቀድ ቆይቶ ድንገት የናቅፋን ዙሪያ በመክበብ ጦሩ ሊያፈገፍግ በማይችልበት ሁኔታ አጠቃ።

ደግነቱ የ15ኛ ሻለቃ ም/አዛዥ ሻለቃ ማሞ ተምትሜ ይሄን ሁሉ በመረዳት ጦራቸው ምሽጉን እንዲያጠናክርና ነቅቶ እንዲጠብቅ አድርገው ነበር። ጦርነቱ ቢጀመርም በ2ኛ ሻለቃ መነሳት ምክንያት ሊረዳቸው የሚችል ጦር ያለመኖሩንም አውቀው በራሳቸው ለመወጣት ዝግጅት አድርገዋል። ስለዚህ የመጀመሪያውን የሻዕቢያ ማጥቃት 15ኛ ሻለቃ በቀላሉ መከቶ መለሰው። ሻለቃ ማሞ ሻዕቢያ ማጥቃት መጀመሩን ጠቅሰው የሚያጠናክሩት ኃይል እንዲላካቸው ጠየቁ። ያም ሆኖ ሰሜ አላገኙም። 2ኛ ክፍለ ጦር በየአቅጣጫው ሥጋት ስለነበረው ለ15ኛ ሻለቃ የሚልከው ረዳት ጦር አላገኘም።

ሻዕቢያ በአልህ በተደጋጋሚ ናቅፋን ለመያዝ አጠቃ። በጀግናው ሻለቃ ማሞ ተምትሜ ቆራጥ አመራርና ዝግጅት ይዞታው ሳይደፈር ቆየ። ሆኖም በየጊዜው በሚደረገው በሻዕቢያ ማጥቃት የቆሰሉ አባሎች

ጉዳይ ሻለቃውን ያሳስባቸው ጀመር። ስለዚህ ይሄንን ጠቅሰው በተጨማሪ የሻለቃው ዋና አዛዥ አዲስ አበባ በሄዱበት ስለቆዩ እንዲመለሱ፤ ሻለቃውን የሚያጠናክር ተጨማሪ ጦር እንዲላክ ለተለያዩ ወታደራዊ ክፍሎች ቴሌግራም አስተላለፉ። የክቡር ዘበኛ 3ኛ ብርጌድ፤ የክቡር ዘበኛ ክፍለ ጦር፤ የ2ኛ ክፍለ ጦር፤ ለ3ኛ 4ኛ ክ/ጦርች፤ ለአገር መከላከያ ሚኒስቴር፤ ለጦር ኃይሎች ጠቅላይ መምሪያ፤ ለአየር ኃይል ጠቅላይ መምሪያ፤ ለአገር መከላከያና የምድር ጦር ልዩ ልዩ ክፍሎችን ይመለከታቸዋል ተብሎ ለታመነባቸው የሚኒስቴር መስሪያ ቤቶች ሁሉ ቴሌግራሙ እንዲደርሳቸው ተደረገ።

የመጀመሪያው እርምጃ የሻለቃው አዛዥ አዲስ አበባ መጥተው የቆዩበትን ትክክለኛ ምክንያት ማረጋገጥ ነበር። አዛዥ ያለምክንያት እዚሁ የተቀመጡ ስለመሰለ ተይዘው ወደ አስመራ እንዲላኩና ለፍርድ እንዲቀርቡ ታቅዶ ነበር። ነገር ግን አዛዦችን የምድር ጦር በጀትና ሒሳብ መምሪያ ወረፋ ሰጥቷቸው ተራቸው ባለመድረሱ መዘግየታቸው ታወቀ።

ከዚህ በኋላ የ2ኛ ክፍለ ጦር አዛዥ ኮ/ል ጥላሁን ሳህሌ፤ 3ኛ ብርጌድ የናቅፋውን ከበባ እንዲሰብር አዘዙ። የ3ኛ ብርጌድ አዛዥ ሊኮ (ሜ/ጄ) ክንፈ-ገብርኤል ድንቁም ከብርጌዱ 12ኛ ሻለቃን ከባሪንቱ በማስመጣት ከተለያዩ ክፍሎች ጦር በማውጣት ብርጌድ የማይሞላ ኃይል ይዘው 15ኛ ሻለቃን ከሻዕቢያ ከበባ ለማላቀቅ ከከረን ወደ ናቅፋ አመሩ።

ሻዕቢያ ይሄ መረጃ የደረሰው ይመስላል። ቀደም ብሎ ጦሩን ለመርዳት የሚመጣውን አጋዥ ጦር ለማስቀረት መንገድ ላይ መሽጎ ነበር። ከከረን ናቅፋና ከአልጌና ወደ ናቅፋ በሚወስዱ ቁልፍ ቦታዎችና የመቃረቢያ መንገዶች ላይ የመከላከያ ምሽጎችን አጠናክሮ ይጠብቅ ጀመር። በሊኮ (ሜ/ጄ) ክንፈ-ገብርኤል ድንቁ የሚመራው ጦር ይሄን ምሽግ ሰብሮ ለማለፍ ተሳነው። በተደጋጋሚ ተሞክረ፤ በቂ ሃይል ስላልነበረው ግን አልተቻለም። በመሆኑም ከረን በሥጋት ላይ ስለነበረችና ጥበቃም ስለሚያስፈልጋት ሊኮ-ኔል ጦሩን ይዘው በመመለስ የከረንን ጥበቃ እንዲያጠናክሩ ታዘው ተመለሱ።

ከዚህ በኋላ 15ኛ ሻለቃ ድጋፍ የሚያገኘው ከአየር ብቻ ሆነ። የአየር ኃይላችን የሻዕቢያን ይዞታና አካባቢውን እየቃኝ በመደብደብ የናቅፋውን መከላከል ያለማቋረጥ ሲረዳ ቆይቷል። በተረፈ ሻለቃውም ያለምንም መበገር ናቅፋን ላለማስገጠቅ ተጋትሯል።

ይሄንን የሻለቃውን የጀግንነት ተግባር ያጤነው የሀገር መከላከያ ሚኒስቴር ለ2ኛ ክፍለ ጦር አንድ ትዕዛዝ ያስተላልፋል። የሻዕቢያ

ያልተቋረጠ ማጥቃት የናቅፋን ይዞታ ይደመስሳል የሚል ስጋት በማሳደሩ ነው ትዕዛዙ የተላለፈው። “የተከፈለው መስዋዕትነት ተከፍሎ ይህን ጀግና አጠናክሮ ወይም ከሻዕቢያ ጦር አላቅቁ” ይላል - ትዕዛዙ።

በትዕዛዙ መሠረት 2ኛ ክ/ጦር የትኛውን ጦር እንደሚልክ ሲያጠና ቆየ። በዚህ መካከል ግን ከወደ አየር ወለድ አንድ ያልተጠበቀ ውሳኔ ይደርሳል። አየር ወለድ የ15ኛ ሻለቃ ቴሌግራም ደርሶት ስለነበር ቁጭት በተሞላው መልኩ “ጦሩ ሌት ተቀን እየተሰቃየና የድረሱልኝ ጥያቄ እያስተላለፈ እኛ እዚህ የምንቀመጥበት ምክንያት የለም” ይላል⁸ በብሄራዊ ጀግናው በሻምበል (ብ/ጄ) ተስፋዬ ሀ/ማሪያም የሚመራው ሻምበል። 2ኛ ክፍለ ጦር አካባቢ ትልቅ እፎይታና ደስታ ሆነ። በዚህ ምክንያት የክ/ጦሩ አዛዥ የሚመለከታቸውን አዛዦችና እስታፎች ስብሰባ ይጠራሉ። በስብሰባው ላይ የአየር ወለድ ጦር አዛዥ እና የ2ኛው አየር ኃይል መደብ አዛዥ እንዲገኙ ይደረጋል።

በዚህ ስብሰባ የአየር ኃይሉና የአየር ወለዱ አዛዦች ስለ ዝላይ ከፍታ ክርክር ይገጥማሉ። “የአየር ኃይሉ አዛዥ የአየር መቃወሚያ መሣሪያዎች ባሉበት አካባቢ አየር ወለድ ለማዘለል አውሮፕላኑ ከአየር መቃወሚያ መሣሪያዎች የውጤት ርቀት ውጭ መብረር አለበት” ይላሉ። ያርቀት ከፍታውም ከ2500 ሜትር በላይ መሆን እንደሚገባው ያስረዳሉ።

የአየር ወለዱ አዛዥ ሻለቃ (በኋላ ሊኮ) ሺባባው ዘለቀ ደግሞ፤ የአየር ወለድ ጦር መዝለል ያለበት ከ300 — 600 ሜትር ከፍታ እንደሆነ በመጠቀም ያስረዳሉ።

አውሮፕላኑ ዝቅ ብሎ ቢበር እንደሚመታና በውስጡ ያሉት ወታደሮችም ሆኑ አውሮፕላኑ ላይ ጉዳት ይደርሳል የሚሉት የአየር ኃይል አዛዥ “ከድምፅ የፈጠነ ፍጥነት ያላቸው ተዋጊ አውሮፕላኖች እንኳን ናቅፋ ላይ እየተመቱና እየወደቁ ነው” በማለት ምሳሌ ያቀርባሉ።

ሻለቃ ሺባባው⁹ በፋንታቸው “በጠላት የተከበበ ቦታ ላይ በ2500 ሜትር ከፍታ ቢዘለል የነፋሱ ሁኔታ ስለማይታወቅ፤ ጦሩም ነባር

⁸ ስለዚህ ጉዳይ ብ/ጄኔራል ተስፋዬ ሀ/ማሪያም መፅሐፋቸው ላይ በገጽ 77-78 እና 82 በሰፊው አስፍረውታል
⁹ ሊኮ ሺባባው ዘለቀን የአየር ወለድ በተራ ወታደርነት ያልቀጠረውና የአየር ወለድ ከተቋቋመ ከአንድ ዓመት በኋላ ከገነት ጦር ት/ቢት 20ኛው ኮርስ ሲመረቅ ወደ አየር ወለድ የተመደቡ መኮንን ናቸው

ባለመሆኑ ፓራሹቱን ለመምራት በመቸገር ጠላት ወረዳ ውስጥ ሊያርፉ ይችላሉ። ያ ባይሆን እንኳን በዚህ ከፍታ ሲወርዱ አየር ላይ ብዙ ስለሚቆዩ ለተቃዋሚዎቹ ምቹ ኢላማ ይሆናሉና ከጥቅሙ ጉዳቱ ያመዝናል” ይላሉ።

ሁለቱም አዛዦች ትክክል ናቸው። ልምድ የሌለው አየር ወለድ የሻምበል ጦር ናቅፋ ላይ በዚያ ከፍታ ዘሉ ውጤት እንደማያመጣ መታወቅ ነበረበት። በአየር ወለድ ህግ ጦሩ መዝለል ያለበት በጠላት የተከበበ ቦታ ላይ ሳይሆን ከጠላት ጋላ ነበር። በእንዲህ አይነት ሁኔታ ከጠላት ጋላ የዘለለ ጦር ጠላት ባልተዘጋጀበት አቅጣጫ ማጥቃት ይችል ነበር። ጦሩ ለ15ኛ ሻለቃ በመቆርቆር የወሰነ ቢሆን እንኳ ረጋ ብሎ በማስረዳት ሌላ ዕቅድ ነድፎ ማስፈፀም ይገባ ነበር። አየር ወለድን አየር ወለድ የሚያሰኘው ከአውሮፕላን ላይ በፓራሹት መውረዱ ብቻ አይደለም። ዘሉ ከወረደ በጋላ ጠላትን የሚያጠቃበት የኮማንዶ ትምህርት ሊኖረው ይገባል። በተጨማሪም መራብን፣ መጠማትን የሚችል፣ እያንዳንዱን ጥይት ጥቅም ላይ የሚያውል... በአጠቃላይ ራሱን ከልዩ ልዩ አደጋዎች መጠበቅ የሚችል መሆን አለበት።

ለማንኛውም 15ኛ ሻለቃ ከአየር ወለድ ጦር አንድ ሻምበል ጦር በፓራሹት ወርዶ እንደሚያጠናክረው ተገለጠለት። ሻለቃው ሻምበሉ በፓራሹት በሚወርድበት ጊዜ እንዴት ከአደጋ ሊከላከልለት እንደሚችል ዝግጅት አደረገ። በአውሮፕላን ኮሚዘሉት ዘጠና የአየር ወለድ አባሎች በፊት ትክክለኛ ቦታ የሚያመለክት ምልክት የሚያዘጋጅ “ፋና-ወጊ” (PATH FINDER) እንደሚላክ ተገለጠላቸው።

የተጠበቀው ቀን ደረሰ። “ፋና ወጊው” የአምላ አለቃ ገረመው ገብረመስቀል ብቻውን ዘሉ ከሻለቃው ጋር ተቀላቀለ። “ፋና-ወጊው” አንድ ብቻውን የወረደው ከአየር ወለድ ህግ ውጭ ብቻውን ነበር። ይሄም የተደረገው በወገን ጦር መካከል ስለሚያርፍ ነው። በጠላት ወረዳ፣ ከጋላ በሚወርድበት ጊዜ ግን አንድ ፋና-ወጊ ከ2 እስከ 3 ፋና-ወጊዎች እና ምናልባትም ጠላት ቢያጋጥማቸው ራሳቸውን ለመከላከል የሚችሉ ከ10 እስከ 16 ኮማንዶዎች አጅበዋቸው ነው። አልፎ አልፎም እንደ ጠላት ይዞታ ከአውሮፕላን በነፃ ዝላይ (Free Fall) በመውረድ እንዳይታዩ ዝቅ ብለው ፓራሹታቸውን በመክፈት ፋና-ወጊዎች ሥራቸውን የሚያከናውኑበት ጊዜ አለ።

የአየር ወለዱ ሙከራ ከመደረጉ በፊት ከ2ኛ ክ/ጦር አንድ ብርጌድ ጦር ወደከረን ተነቃንቆ ነበር። “በጥስ”¹⁰ ብርጌድ በሚል የዘመቻ ስም አንድ ብርጌድ በኮ/ል (በጋላ ብ/ጀ) ለሚላ በዳሴ እየተመራ ከከረን ተነሣ። ይሁን እንጂ ከረንን አለፍ እንዳለ መስሐሊት ላይ በሽዕቢያ ጦር ተገታ። ይህንን ጦር የገታው የሽዕቢያ ጦር በሌክ ከንፈ የተመራውን ጦር ናቅፋ አካባቢ ያገደው ነበር። ይሄ የጠላት ጦር ሌላ እርዳታ የሚሰጥ ጦር ይመጣል የሚል ግምት ወስዶ የመከላከያ ቦታውን አዘዋውሮና ምሽጉን እደራጅቶ መስሐሊት ላይ ሲጠብቅ ኖሯል። በርግጥም “በጥስ”ን አግዶ አስቀርቶታል።

ከዚህ በጋላ የናቅፋ ጉዳይ በአየር ወለዱ ግዳጅ ላይ ብቻ ተንጠለጠለ። ሌላ አማራጭ አልተገኘም። “ፋና-ወጊው” የአካባቢውን በጉም መሸፈን በመግለፅ የአብራሪዎችን እይታ ስለሚጋርድ አደገኝነት አለው - አለ። ስለዚህ የአየር ወለድ የዝላይ ዕቅድ በሁለት ቀን ለመዘግየት ተገደደ። በጥቅምት 23 ቀን 1969 ዓ.ም በዕቅዱ መሠረት በ90 የሰው ሃይል ዝላዩ ያለምንም እንክን ተከናወነ።

የአየር ወለድ ጦር ናቅፋ ላይ በፓራሹት ከወረደ በጋላ በሽለቃ ማሞ ተምትሜ ዕዝ ስር እንዲሆን ተነግሮት ነበር። ሁለቱ ጦሮች ተቀናጅተው አካባቢውን በመቆጣጠር አንዳንድ የመከላከል ውጤቶችን ማስመዘገብ ቻሉ። የጦሩን መጠናከር ያየው ሽዕቢያ በዛ ያሉ በቀጥታም ሆነ በስውር የሚተኮሱ ከባድ መሣሪያዎችን እየተጠቀመ ተደጋጋሚ ማጥቃት ሰነዘረ። የፀረ ታንክ፣ መድፎች፣ አዳፍኔዎች፣ በረጅም ርቀት ሊመቱ የሚችሉ የአየር መቃወሚያ መትረፍሶችን፣ ከባድና ቀላል መትረፍሶችን... በመጠቀም የሚያካሂደው ተደጋጋሚ ማጥቃት ተደጋጋሚ ከሸፈት ገጠመው። ይሁንና ሌክ ማሞ ተምትሜ ጦሩን ለመቆጣጠርና ውጊያውን ለማስተባበር ከቦታ ቦታ ሲንቀሳቀሱ ተመትተው ከፋኛ ቆሰሉ።

በወቅቱ ሌላ ከፍተኛ መኮንን ባለመኖሩ ኃላፊነቱን ብሔራዊ ጀግናው ሻምበል (ብ/ጀ) ተስፋዩ ኃብተማርያም ወሰዱ። ናቅፋ በሽዕቢያ እጅ እንዳትወድቅ፣ ጦሩን በጀግንነት እንዲዋጋ ሲያስተባብሩ ቆዩ። በመጨረሻ ግን በዚህ አይነት ሁኔታ መቀጠል ውጤት ከማምጣት ይልቅ ጦሩን የበለጠ ማስጨረስ እንደሆነ እየተረዱ መጡ። በመሆኑም የጦሩ

¹⁰ በጥስ ብርጌድ በጥሶ ማለፍ እንደተላነው የተመለከተው ሽዕቢያ ደቅሶ ብርጌድ ብሎ ተዘግብቶታል

ናቅፋ ላይ መቆየት ውጤት እንደማያስገኝ በመግለፅ የሻዕቢያን መከላከል ሰብረው ለመውጣትና ከወገን ጦር ጋር ለመቀላቀል እንዲፈቀድላቸው የበላይን ጠየቁ - ተፈቀደላቸውም።

ሻምበል (ብ/ደ) ተስፋዬ ሀ/ማርያም ሰብረው የሚወጡበትን አትጣጫ ደጋግመው በማጥናት የደረሱበትን ዕቅድ ለሌ/ኮ ማሞ ተምትሜ ገለጡላቸው። ሌ/ኮ ማሞ በሐሳቡ አምነውበትና ተስማምተው ጥቂት ከተከተሏቸው በኋላ “እኔ ልከተላችሁ አልችልም” አሉ። “ጉዞአችሁን አደናቅፍባችኋለሁ። ስለዚህ እናንተ በተቻለ መጠን ሰብራችሁ ውጡ” በማለት እቅዱ እንዲሳካላቸው ያላቸውን መልካም ምኞት ገልፀው አሰናበቷቸው።

በዕቅዱ መሠረት ሻምበል ተስፋዬ ጋ/ማርያም ጦሩን እየመሩ ቆራጥና ወሳኝ ማጥቃት አድርገው የጠላትን ወረዳ ሰብረው ወጡ። እንደወጡም ሻለቃ ማሞ ተምትሜ አራሳቸውን ሰውተዋል። የሻዕቢያ መሪዎች ቆስለው ከተማረኩ ጥቂት ወታደሮችና እጃቸውን ከሰጡ ወታደሮች ባገኙት መረጃ መሠረት ሻለቃ ማሞ ተምትሜ የጦሩ አዛዥ እንደነበሩ አረጋገጡ። ቆስለው አራሳቸውን እንደሰዉም ተገነዘቡ። “በአነስተኛ ጦር ለረጅም ጊዜ ይህን ያህል ያስቸገረን የጦር አዛዥ ይህ ነው!” በማለት አድንቀው በክብር እንዲቀበሩ ማድረጋቸውን ቦታው ላይ ከነበሩ እጃቸውን ከሰጡ ተቃዋሚዎችና በምርኮ ቆይተው ከተለቀቁ የሠራዊቱ አባሎች ለማወቅ ችለናል።

ሌ/ኮ ማሞ ተምትሜ እርዳታ እስከደረሰላቸው ድረስና ከዚያም በኋላ ለሰጡት አመራር እንዲሁም ለፈፀሙት ጀግንነት የላቀ የጦር ሜዳ ጀግና ሜዳይ ተሸላሚ ሆነዋል።

የክረን መያዝ

ሻዕቢያ ከረን ላይ አይኑን የጣለው ናቅፋን እንዳስለቀቀ ወዲያው ነበር። እናም ከረንን አጥቅቶ ለመያዝ ዝግጅቱን ቀጠለ። በወገን በኩል የተወሰደ ተከታታይ እርምጃ ባለመኖሩም ድክመት እንዳለና ጦሩን ከቦታ ቦታ ማንቀሳቀስ እንደማይቻል ተረዳ። በዚህ መካከል ነበር የጌታ ብርጌድ አዛዥ ሌ/ኮ (ሚ/ደ) ከንፈ-ገብርኤል ድንቁ ወደ ሌላ የሥራ ምድብ ተዘዋውረው ዕዛቸውን ይለቃሉ። ሌ/ኮሉኔሉ አካባቢው ላይ ቀደም ብለው

የተመደቡ መኮንን ስለነበሩ ቁልፍ ቁልፍ ቦታዎችን ያውቁ ነበር። ቢሆንም እሳቸው ተነስተው ሌ/ኮ ስሜ በቀለ ተመደቡ። ሌ/ኮ ስሜ በቀለ በወታደርነታቸው፣ በጠባያቸው፣ በጠንካራነታቸውና ሠርቶ በማሰራት ችሉታቸው የተመሠገኑ መኮንን ይሁን እንጂ ለቦታው አዲስ መሆናቸው ክፍተት እንዳይፈጥር ሥጋት አሳድሮ ነበር። ደግነቱ የዘመቻ መኮንን፣ የወታደራዊ መረጃ መኮንንና ሌሎችም የመምሪያ መኮንኖች ቦታው ላይ ቀደም ብለው ስለነበሩበት ደህና አድርገው ያውቁት ስለነበር ችግር አልተፈጠረም።

ቀጣዩ የሻዕቢያ የማጥቃት ዕቅድ የከረን ይዞታ መሆኑን ሌ/ኮ ስሜ በቀለ ቀደም ብለው ተረድተው ነበር። ስለዚህ ጦሩን፣ የአውራጃውን ፖሊስና ፈጥኖ ደራሽ ሻለቃ በማስተባበር መከላከያ ይዞታቸውን እንዲያጠናክሩ አደረጉ። ከትትሉም ላይቋረጥ ሲጠበቅ እንደተጠረጠረው በ1969 ዓ.ም መገዳደጃ ላይ በሰኔ ወር ሻዕቢያ ከረንን አጠቃ። ሻዕቢያ ከረን ላይ የሠፈረውን የወገን ጦር ከፍተኛ እንደነበር ገምቶ ስለነበር ያጠቃው እጅግ ተመጣጣኝ ባልሆነ ከፍተኛ ኃይል ሆነ። 3ኛ ብርጌድ ኃይል ባይኖረውም ከታማኞቹ አውራጃዎችና ከፈጥኖ ደራሽ ፖሊስ አባላት ጋር በመሆን ይሄንን ከባድ ውጊያ ለመመከት ቻሉ። ይሁንና ጥቂት ከመሐል አገር የሄዱና የአካባቢው ተወላጅ ፖሊሶችና የፈጥኖ ደራሽ ፖሊሶች ነገሩን ሁሉ አበላሹት። እነዚህ ሰዎች በሌ/ኮ አለማየሁ አማካኝነት እጃቸውን ለሻዕቢያ ሰጡ። ይህም ሳያንስ ይባስ ብለው በድምፅ ማጉያ ጠንክሮ የሚከላከለውን ጦር መበበክ ጀመሩ። “ያለቀለት ነገር ነውና እጃችሁን ሰጡ!” እያሉ ቅስቀሳ ማድረግ ጀመሩ።

ውጊያው እየጠነከረ ሄደ። ብዙ የብርጌዱ አባሎች፣ ታማኝ የአውራጃው ፖሊሶችና የፈጥኖ ደራሽ ፖሊሶች መስዋዕት ሆኑ። የወገን ጦር ኃይል እየተመናመነ መሄዱን ያየው የብርጌዱ ዘመቻ መኮንን ሻለቃ ጌታቸው ጥቂት ወታደሮችን ይዞ ወደ ንግድ ባንክ ይሄዳል። ሻዕቢያ በገንዘቡ እንዳይጠቀምበት ያለውን ብር አውጥቶ ቢንዚን እርከፍክሮ ያቃጥለዋል። ከዚያም ከብርጌዱ አዛዥ ጋር እየተረዳዱ በመጋዎት፣ ጀርባቸውን ለጠላት ሳያሳዩ፣ ለቆሙለት ዓላማ መስዋዕት ሆነው በጀግንነት አለፉ። ከረንም በሻዕቢያ ተያዘች።

ሌ/ኮ ዓለማየሁ ጥቂት ጊዜ ከሻዕቢያ ጋር ከቆየ በኋላ ላበረከተላቸው አስተዋፅኦ ከምስጋና ጋር ለቀቁት። እንደተለቀቀ ወደ ሌላ አገር በመሄድ ፋንታ አዲስ አበባ መጥቶ እጁን ለመገግሥት ሰጠ። የአገር መከላከያ የሰሜንን ጦር ስለ ሌ/ኮሉኔል ምሥክርነት እንዲለጥ

ጠቀሰ። የኤርትራ ፖሊስ ሰለክሀደት አድራጎቱ በዝርዝር ፅፎ ሰጥቷል። ከዚያ ጊዜ በኋላ ሌሎች ዓለማየሁ የት እንደደረሰ አይታወቅም።

የመጽሐፈያው የኤርትራ ዘመቻ ስንዴት ተዳከመ?

1. የርዕዮተ ዓለም ተፅዕኖና የውጥ ሀገራት ጣዕቃ ገብነት

የገንቡ አስተዳደር በሌላ አዲስ መንግሥት ከተተካበት ከ1967 ዓ.ም ወዲህ የኤርትራ ክፍለ ሀገር የርዕዮተ ዓለማዊ ሁለት ጎራ አስከፊ መድረክ ሆነች። አዲሱ መንግሥት በተከተለው ርዕዮተ ዓለም ምክንያት የዕራባውያን አይንህ ላፈር ብለውት ድጋፋቸውን ወደ ተቃዋሚዎች አዞሩ። በአንፃሩ ግን የሶሻሊስት አገሮች ቀደም ሲል ተቃዋሚዎችን የሰለጠነዋቸው በመሆኑ ፈፅመው አላገለገላቸውም። ከኢትዮጵያ ጋር ውል ቢፈራረሙም ከተቃዋሚዎቹ ጋር ያላቸውን ግንኙነት በደብቅ ወደማስታመሙ አዘንብለው ነበር። በዚህም ለአገሪቱ ወታደራዊ ምሥራር መሳካት እንዲህ ያለው የሶሻሊስቶቹ የሁለት ወገን አቋም አስተዋፅኦ አድርጓል ብዬ አምናለሁ። የእኛ ባለሥልጣናት በአንዱ በር ገብተው ሲወጡ የተቃዋሚዎቹ ባለሥልጣናት ደግሞ በሌላኛው የጓሮ በር ይገቡና ይወጡ ነበር። እንዲህ ያለው የሶሻሊስት አገሮች “ሁለት ፊት” የመሆን መስተንግዶ ለተለይ ለተቃዋሚዎቹ የወገንን ጠንካራና ጸካማ ጎን ለማወቅ ይረዳ ነበር ማለት ይቻላል።

የሶሻሊስቶቹ አገሮች በኢትዮጵያ ውስጥ የተከሰተውን የኦርቦ በርክ ጦርነት መኖሪ ፈፅመው የጠሉት አይመስልም። በሁለቱም ወገን በኩል ያለው የጦር መሣሪያ ፍላጎት ገቢያቸውን አድርገዋቸው ስለነበር የጦርነቱን መራዘም እንደ ገዢ ዋስትና ሳይቆጥሩት አልቀረም።

2. የኤርትራን ጉዳይ በዕርቅ ብቻ ለመጨረስ

የመፈሰግ ወታደራዊ ውሳኔ

በዚያ በለውጥ ወቅት በ1967 ዓ.ም አዲሱ መንግሥት ከተከተለው ርዕዮተ ዓለም በላይ የወሰደው ወታደራዊ አቋም

ተቃዋሚዎች እጅግ እንዲጠናከሩ አግዟቸዋል። ወታደራዊው ውሳኔ የኤርትራን ጉዳይ በእርቅ ለመጨረስ ከመፈለግ የመጣ ነበር። በእርግጥ የክፍለ ሀገሩን ግጭት በእርቅ ለመጨረስ መወሰን የሚያስወቅስ ጉዳይ አይደለም። እንዲያውም ያስመሰግናል። ነገር ግን ምኑሞ ሳይጨዋ የተሰጠው ወታደራዊ ውሳኔ የተቃዋሚ ቡድን እንዲጠናከር እጅግ አድርጎ አግዞታል። አዲሱ መንግሥት የ2ኛ ክ/ጦር ጋይል በልዩ ልዩ ምክንያቶች መቀነስና የተቀነሰውም ከሠፈሩ እንዳይወጣ ወታደራዊ አቋም በመውሰዱ ሻቢያ አራሱን ለቅስቀሳ ፋታ አግኝቷል። ሌጣይቱት ያለባት ድረስ በሚሄዱ ተወላጆቹ አማካኝነት ቅስቀሳውን በማስፋፋት ከፍተኛ ድጋፍ አግኝቶ በዚያው ዓመት በጦሩ ላይ ከፍተኛ ማጥቃት ሰነዘረ። ጉዳት አድርሰው የአስመራ ከተማን ለመያዝ ተቃርቦ ነበር።

3. “አረፈ-ሽዋዎችን” በመቀበል የተፈፀመ ስፊተት

የደርግ መንግሥት ከዚህ ጉዳት ሳያገምና መፍትሔ ሳያበጅ የሰሜኑን ጦር በተመሰከተ ሌላ ስህተት ፈፀመ። ስህተቱ ከሠራዊቱ በልዩ ልዩ የሥነ-ሥርዓት ጉድለት ተባረፈው የነበሩ አባሎች ያቀረቡትን አቤቱታ ተቀብሎ በሠራዊቱ ውስጥ ጭንቀት እንዲታቀፉ ማድረግ ነው። “ያለግባብ ነው የተበረረኩ” ያሉትን እነዚህ አባሎች “አገራችሁን ለማግለል ከፈለቃችሁ ሀገራችሁም ትፈልጋችኋለችና መመለስ ትችላላችሁ” በሚል ተቀበለ። ተቀብሎ የሰሜኑን ችግር ያቃልላሉ በሚል 2ኛ ክ/ጦር ውስጥ ይቀላቀላቸዋል። መንግሥት በቀና መንፈስ የተመለከተው እነዚህ የሠራዊቱ አባላት ሥልጠና የማያስፈልጋቸው ዝግጁ ጦር መሆናቸውን ብቻ ነበር። ነገር ግን ሌላ ችግር አበባሾች ሆኑ። እንዲህ ነው።

እነዚህ የተመላሽ ጦር አባላት በየክፍሉ ከተመደቡና ገለፃ ከተደረገላቸው በኋላ አካባቢውን እንዲለማመዱ ይደረጋል። ከተመደቡበት ጦር ጋር ለተለያዩ ግዳጆች መውጣት ይጀምራሉ። በግዳጁ አፈፃፀም ጊዜ የተለመደ የሥነ-ሥርዓት ጉድለት በማግየት አካባቢውን ማማረፍ ተግባራቸው ይሆናል። ይሄንን ያጤኑት ነባሮቹ የ2ኛ ክ/ጦር አባሎች እነዚህን የተመላሽ ጦር አባላት የሚጠሩበት ተቀጥላ ሥም አባጅተው ነበር። “አረፈ ሽዋ” አሉዋቸው። ሽዋ ከወረደሉት አረፈ ነፃ ሆነ። ለማለት ነው።

“አረፈ-ሽዋ” የተቀላቀለበት ጦር ለግዳጅ ሲወጣ የሥነ-ሥርዓት ጉድለት በጉልህ ይስተዋል ጀመር። ይሄ የሥነ-ሥርዓት ጉድለት ወታደራዊ ትምህርት በተዋረድ ላለማስፈፀም አስከማገደም ይደርሳል።

ለምሳሌ እደገኛ ቦታዎችን ከመኪና ወርደው በእግር እያሰሱ እንዲሄዱ ሲታዘዙ "አረፈ-ሸዎች" እምቢ ይላሉ። በዚህ ከአንዴም ሁለቱ በራሳቸው ላይ ከፍተኛ አልቂት ደርሶባቸዋል። የመጀመሪያው አልቂት በአስመራና በሰንጠረዥ መካከል አዲሳቸውን ከተባለ መንደር አጠገብ ከመኪና አንወርድም ያሉ አርባ የ"አረፈ-ሸዎች" ጦር አባላት ተሸከርካሪ ላይ እንዳሉ በሽቦቢያ ደፈጣ ውጊያ አልቀዋል። ትዕዛዙን ተቀብሎ ከመኪና በመውረድ በእግር ይጓዝ የነበረው ጦር ለደፈጣ ውጊያው በፍጥነት መልስ ሰጥቶ የበለጠ አደጋ እንዳይደርስ ተከላክሏል። እንዲህ ያለው አልቂት በከፍለ ጦሩ ታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ ሞራል የሚነካ አስደንጋጭ ክስተት ሆኗል።

"አረፈ-ሸዎች" ከደረሰው አደጋ ትምህርት ባለመውሰድ በድጋሚ ሌላ አልቂት ደረሰ። አዲቀይህ መሐል ማይሰራዋ ከሚባለው አካባቢ ሊገላ ላይ በቅልፈት እደባ ላይ የነበረ "የአረፈ-ሸዎች" ጦር ከመኪና ወርዶ እደገኛ ቦታዎችን በእግር እንዲያልፍ ሲታዘዝ፤ ትዕዛዝ ባለመቀበሉ ሰማኒያ አባላት ሲሞቱ በዛ ያሉ መኮንኖችና ባለሌላ ማዕረጎች የመቀበል አደጋ ደርሶባቸዋል። ይህ አደጋ አሁንም ለሠራዊቱ አስደንጋጭና ከፍተኛ የሞራል ውድቀት ሲያስከትል፤ ለተቃዋሚዎቹ ግን ሞራላቸውን የገነባላቸው ክስተት ሆኗል።

የ"አረፈ-ሸዎች" መዘዝ በራሳቸው ላይ ብቻ የሚያበቃ አለመሆኑ ነው ትልቁ ችግር። ለአጠቃላይ ጦሩ የሞራል መነካትና የአካል ጉዳት ምክንያት መሆናቸው አልቀረም። ለምሳሌ ሰማኒያዎቹ ያለቁበትንና ብዙዎች የቀበሉበትን ትዕዛዝ ያለመቀበል ሥርዓት አልባነት ያካሄዱት "አረፈ-ሸዎች" ቢሆኑም መዘዙ ለ2ኛ ሻለቃ አዛዥ ለሌላ ግርማ ዱባላ ተርፏል። ሌሎችም ተገቢውን ትዕዛዝ አስተላልፈዋል። "እኛ አሰላ ላይ ነንና አካባቢው በተቃዋሚው ኃይል ስለተያዘ እኛ አካባቢውን ከተቃዋሚው ኃይል ነፃ አድርገን እስከንጠራችሁ ድረስ "ቅልፈቱ (ኮንቮዩ) ከሰንጠረዥ እንዳይንቀሳቀስ" የሚል መልዕክት አስተላልፈዋል። ነገር ግን የሰንጠረዥ ጦር አዛዥ "የ2ኛ ሻለቃ ጦር አዛዥ እኔን እያዘኝም በሚል ትዕዛዙን ጥሶ እንዲንቀሳቀስ ያደርጋል። አዛቢው የሚንቀሳቀሰው በመኪና ስለነበር አሳሽ ጦር እደገኛውን ቦታ ከተቃዋሚ ኃይል ከማፅዳቱም በፊት ደርሶ ለጥቃት ይጋለጣል።

ከአደጋው አስቀድሞ የቅድሚያ ማስጠንቀቂያ የሰጠው የ2ኛ ሻለቃ አዛዥ ሌላ ግርማ ዱባላ በዚህ ተከሶ ጦር ፍርድ ቤት ይቀርባል። በፍርድ ሒደት ነፃ ከወጣ በኋላ ዳግም ጥፋተኛ ተብሎ እርምጃ

ተወስዶበታል። ይሄ ድርጊት ጦሩን ለአመፅ ገፋፍቶት እንደነበር በግሌ ተመልክቻለሁ። እንዲህ ያለው ጥሩ አመራር በሚሰጡ መኮንኖች ላይ የሚወሰድ እርምጃ ለወገን ጦር ቅሬታ፤ ለተቃዋሚው ደስታን ይፈጥር ነበር።

ለአንድ ጦር ወታደራዊ ሥነ-ሥርዓት ጠንካራ መሣሪያ እንደሆነ ከዚህ መረዳት ይቻላል። ሥነ-ሥርዓት የለለው ወታደር ከጥቅሙ ጉዳቱ ያመዝናል። ውጤቱም አሳዛኝ ይሆናል።

4. የገደደ እና የኩብለላ አስከሬ ወጤት

ከ1967 እስከ 1968 ዓ.ም ባለው ጊዜ ውስጥ ተቃዋሚዎች የከተማ ውስጥ ገዳዮች (ፈዳያን) ያቋቋማሉ። አስመራ ከተማ ውስጥ እራሳቸውን ሳይጠብቁ የሚንቀሳቀሱ ሆነ የሚዝናኑ መኮንኖችና ባለሌላ ማዕረጎችን መግደል ይጀምራሉ። በዚህ እጅግ የተበላጩት የወቅቱ አስተዳዳሪና የጦር የበላይ አዛዥ በአንድ ከፍተኛ መኮንን አማካኝነት የጭፍን አፅፋን የሚወሰድ የገዳይ ቡድን በምስጢር ያቋቋሙና አደጋ በደረሰ ቁጥር ወዲያውኑ በተለያዩ መዝናኛ ቤቶች ላይ የጅምላ ፍጅት እርምጃ ይወስዳሉ። በድንገት መዝናኛ ቤቶች ውስጥ በመግባት ከ10 እስከ 15 ኤርትራውያንን ገድለው አውራ መንገድ ላይ ይጥሉ ጀመር። በእኒህ አስተዳዳሪና የጦር የበላይ አዛዥ የተቋቋመው የገዳይ ቡድን በስታፍ መኮንኖቻቸው የማይታወቅ፤ ምክርም ያልተጠየቀበት በአንድ ሰው ፍላጎት የሚንቀሳቀስ ነበር።

እናም ይህ የገዳይ ቡድን የጭፍን አፅፋው¹¹ በተደጋጋሚ ከመፈፀሙም በተጨማሪ ሀብታም ነጋዴዎችን በማፈንና በማሰር፤ ገንዘብም በመጠየቅ ጭራሽ የውንብድና ተግባር ላይ ተሰማራ። ሌቶችን በማንገላታትና ብዙ አስቃቂ ሁኔታዎችን በመፍጠር ሕዝቡን ጭንቀት ውስጥ ከተተወ። በዚህም መንግሥትን ይደግፋና የጠላትን መረጃም ይሰጡ የነበሩ ሳይቀሩ ሽሽተው የተቃዋሚውን ኃይል ተቀላቀሉ። እንዲህ ያለው አድራጎት ፍፁም ትክክል ባለመሆኑ ከባድ ወንጀልም እንደሆነ ሐሳብና ምክር ቢሰጥም ተቀባይነት ሊያገኝ አልቻለም።

¹¹ ሁሉም ነገር አብቅቶ ሻቦቢያ አዲስ አበባ ከገባ በኋላ ይሄንን ጭፍን እፅፋ ይፈፅሙና ያበፈፁሉ የነበሩትን ከፍተኛ መኮንን በሥም ማፈላለግ ጀምሮ ነበር። ነገር ግን አልተገኘም። በህይወት ቢያገኝባቸው ኖሮ በአለቃቂ ሁኔታ እንደሚበቃላቸው መገመት ይቻላል

እንዲያውም በዚያው ዓመት ገደማ አንድ ዘግናኝ ኢሰብአዊ ድርጊት ተፈፅሞ ነበር። 35ኛ ሻለቃ ጦር በሻለቃ አዛዥ በሌ/ኮ (በጊላ ብ/ጄ) ታሪኩ ዐይኔ እየተመራ ለግዳጅ ይወጣል። ግዳጁ ከአስመራ ምዕራብ ወደምትገኘው አዲተከለዛን አካባቢ ነበር። ይሄ ሻለቃ ጦር ግዳጁን በከፊል ከፈፀመ በጊላ የሻለቃ አዛዦችን መኮንኖቹን አሥሮ ወደ አስመራ ጠቅላይ ሠፈሩ ይመለሳል። ከ4 እና 5 ቀን ቆይታ በጊላ ከጦር ሰፈሩ ከገጀረት ፈቃድ ሳይጠይቅ ከነትጥቁ ወጥቶ አስመራ ከተማ በመግባት ኢሰብአዊ ድርጊት ይፈፅማል። እርጉዝ ሴት፣ እመጫት፣ ሕፃን፣ ሽማግሌና አርጊት ሳይለይ በጅምላ በመገደል ወደ ሠፈሩ ይመለሳል። ጉዳዩ እንደተሰማ የክፍለ ሀገሩ አስተዳደር፣ የጦሩ የበላይ አዛዥ፣ የ2ኛ ክፍለ ጦር አዛዥና እስታፎቻቸው ወደ ቦታው ይሄዳሉ። ሁኔታውን ተዘዋውረን ስንመለከት አንዲት የተገደለች እናት ህፃን ልጇ ጡቷን እየጠባ ተመልክተናል። በተመለከትነውም በጣም አዝነን አንብተናል። ሰቂቃኑም እስከ መቼም ከሆድ የማይወጣ ነበር።

የድርጊቱ መጥፎ ውጤትም በጉልህ መታየት የጀመረው ወዲያውኑ ነበር። የአካባቢው ተወላጅ ወንዶች በግልፅና በሰውር ተቃዋሚዎችን መርዳት ጀመሩ። ሴቶቹ ደግሞ ከቁጥጥር ውጭ በመሆን የክፍለ ሀገር አስተዳዳሪ የሚገኙበት ድረስ በመሄድ ያለፍርሃት እየጮሁ የተቃውሞ ሠልፍ አደረጉ። ሁኔታው ቤተሰቦችን ፍርሃት ውስጥ የከተተ ነበር። ከአሥራ አራት አመት ዕድሜ ጀምሮ ወጣት ተማሪዎች ያሉት ቤተሰብ ከአስቃቂ ግድያው ርቀው ወደ ባላገሩ እንዲሄዱ በማድረግ ሁኔታውን መከታተል ጀመረ።

ፍርሃቱ ትምህርት ቤቶችንም አዳርሷል። ወጣቶች በየጊዜው የመከብላቸው ጉዳይ ይሰማል። በመሆኑም ከሀብረት ዕዝ መምሪያ ትልዝዝ ውጥቶ ትምህርት ቤቶች ከትምህርት ገበታቸው የሚከበልሉትን ተማሪዎች ስም ዝርዝር እንዲሰጡ ተደርጎ ነበር። በዚህ ሪፖርት መሠረት ከአደጋው ለመሰወር ከትምህርታቸው የሚከበልሉት ወጣቶች ቁጥር በብዙ መቶዎች የሚቆጠሩ ሆኑ። ይሄ ሁኔታ ለተቃዋሚዎቹ አመቺ ሆነላቸው። አብዛኛው የገጠር አካባቢ ከጦሩ ቁጥጥር ውጭ በመሆኑ የተደበቀውን ወጣት በሌሊት በመቀሰቀስና በመስበክ ተቃውሞውን እንዲቀላቀል ማድረግ ቻለ። በዚህም ተቃዋሚው ቡድን በተማረ ወጣት ጋይል እየተገነባና እየጠነከረ መጣ እና በአነስተኛ ጋይል የሰፈረውን የወገን ጦር በአራትና በአምስት እጥፍ በሚበልጥ ተዋጊ ይገጥሙት ጀመር። በተለያዩ ቁልፍ ቦታዎችና ለጥበቃ በማያመቹ አካባቢዎች ላይ በአነስተኛ ጋይል የሰፈረውን ጦር በከፍተኛ የተዋጊ ቁጥር እያጠቃ መደምሰስ የተለመደ ሆነ። ደምስሶ ከጦሩ ከቀላል እስከ

ከባድ መሣሪያ መማረክ ቻለ። ከጦሩ ባገኘው መሣሪያም የልብ ልብ እየተሰማው ሄደ። ከተሞች አካባቢ እያገኘ ያለው ድጋፍም አመርቂ ስለነበር አንዳንድ ቁልፍ ቦታዎችን አስለቅቆ እስከ መቆጣጠር ደረጃ ደረሰ።

በመሆኑም ሁኔታዎች እያሰጉ ሄዱ። ይሄንን አስጊ ሁኔታ ለማሻሻል ደግሞ ጦሩ ሊረዳዳ ከማይችልበት የተበጣጠሰ አካባቢ አንስቶ ቁልፍ ቦታዎች ላይ ማሰባሰብና ማጠናከር እንደሚገባ ግልፅ ነው። በዚህ መሠረት ጥቂት መኮንኖች በጉዳዩ ላይ ተነጋገርንበትና እኔም በሕብረት ዘመቻ መኮንኔ የቀረበውን ሐሳብ በመደገፍ ለክ/ሀገሩ አስተዳደርና ለጦሩ የበላይ አዛዥ ሐሳባችንን አቀረብን። በአስተዳደርም ሆነ በመንግስት በኩል ሐሳቡ ተቀባይነት ሳያገኝ ቀረ። ሆኖም ሁኔታዎች እያስገደዱ በመምጣታቸው ወቅቱን ጠብቆ ተቀባይነት ያጣው ሐሳብ ተግባራዊ እንዲሆን ተደረገ። የሚገርመው ግን ሐሳቡ በመንተቁ የተቃዋሚው ጋይል በብዛትም ሆነ በውጊያ ብቃቱ እየጠነከረና እየዳበረ ለመምጣት ችሏል።

በዚህ የተቃዋሚዎች መጠናከርም ቀለብ፣ ጥይትና ሌሎች ቁሳቁሶችን ከቦታ ቦታ ማዘዋወር አዳጋች እየሆነ መጣ። ይሄንን ድርጅት ጦሩ የሰፈረበት አካባቢ ለማድረስ ቅድሚያ በተጠናከረ ጋይል አካባቢውን በማሰስ ማፅዳት ግድ ሆነ። ድርጅቱ በሚንቀሳቀስበት መንገድ ላይ የተጠናከረ ጥበቃ ከተደረገ በጊላ በአጃቢ ጦር ማጀብም የግድ ነበር። እነዚህ ሁሉ ጥንቃቄዎች እየተወሰዱም አልፎ አልፎ የደፈጣ ውጊያ ያጋጥም ነበር።

የተቃዋሚው ጋይል እየተጠናከረ በመጣ ቁጥር የእኛ ጦር እየተመናመነና የያዘውንም አካባቢ እያጣ ነበር የሄደው። ለምሳሌ ጦሩ በመጀመሪያ ተሰባስቦ የተቀመጠባቸው ቦታዎች ከአሥራ ሦስት በላይ ነበሩ። እነሱም በአሥመራና ዙሪያዎ፣ በከረን፣ በአቆርዳት፣ በባሬንቱ፣ በጊንዳፍ፣ በደንጎሎ፣ በማይሐባር፣ በደቀመሐሪ፣ በምፅዋ፣ በአዲኳላ፣ በመንደፈራ፣ በሰገነይቲ፣ በአዲቀይህ እና በናቅሩ ነበር። የጊላ ጊላ ግን እነዚህ ጦሩ የተሰባሰበባቸው ቦታዎች ወደ አራት ወርደዋል። አሥመራ፣ ባሬንቱ፣ ምፅዋና አዲቀይህ ማለት ነው። 2ኛው አብዮታዊ ሠራዊት ከምሥራቁ ድል በጊላ ወደ ሰሜን እስኪንቀሳቀስ ድረስ በእነዚህ አራት ቦታዎች ላይ የነበረው ጦር ለረጅም ጊዜ በተቃዋሚዎች ተከብሮ ቆይቷል። ስንቅና ትጥቁን ያገኝ የነበረው በፓራቲትና በሒሊኮፕተር ነበር። በተደጋጋሚ ማጥቃት ቢሰነዘርበትም ይዞታውን ሳያስደፍር ከፍተኛ መስዋዕትነትን በመክፈል ቆይቷል።

ክፍል አራት ጠባቂ ጠባቂ ክፍሎች

የሕብረት ዕዝ ያለመግባባት ጦስ

ወደ ገነት ጦር ት/ቤት እንደዛወር የተደረገው ሕብረት ዕዝ ውስጥ በተፈጠረ አለመግባባት ነው። የህብረት ዕዝ ውስጥ የዘመቻ መኮንን እንደ መሆኔ መጠን ትዕዛዞች ሁሉ በእኔ በኩል አልፈው ለሚመለከታቸው መድረስ ነበረባቸው። ነገር ግን አንዳንድ በምስጢር የሚሰጡ ትዕዛዞች እኔ ሳላውቃቸው እየተላለፉ ተደጋጋሚ ግድያዎች ይፈፀሙ ጀመር። ሁኔታው ስላሳለበኝ ለአለቃዬ፣ ለክፍለ ሀገሩ አስተዳዳሪና ለጦሩ የበላይ አዛዥ ለብ/ጂ ጌታቸው ናደው ለማሳወቅ ፊታቸው እቀርባለሁ።

“እ-ሺ” በማለት ሐሳቤን ማድመጥ ይጀምራሉ። እኔም በተደጋጋሚ እኔ ሳላውቀው ስለሚተላለፈው ትዕዛዝ፣ ስለተፈፀመው የንፁህን ግድያና ስላደረብኝ ስጋትና ጭንቀት አስረድቼ “ተቃዋሚውን መምታት ያለብን ስላማዊውን ሕዝብ አቅፈን መሆን ሲገባው ደርበን መምታት ተገቢ አይደለም” እላለሁ። ተቀባይነት ከማጣቴም በላይ ስድብ፣ ዘለፋና ግልምጫ ይደርስብኛል።

ሁኔታው ያልጠበቅኩት ቢሆንም ከመደናገጥ ይልቅ አክብሮት ባልተለየው አካሄድ “ይህ አድራጊታችን ልንወጣው ከማንችለው አዝቅት ውስጥ ይከተናል” ብዬ ሰላምታ ሰጥቼ አወጣለሁ። እኔ ከመነሻው አንስቶ ጉዳዩን ለብ/ጂኔራል ያቀረብኩትና ሥጋቴን ገልጼ ምክር የሰጠኩት ለረጅም ጊዜ አብሬአቸው የሠራሁ አለቃዬ በመሆናቸው በበላያቸው በኩል መጥፎ አስተያየት እንዲያዘባቸው ባለመፍቀድ ህሊናዬ ስላስገደደኝ ነበር። ስህተቱ አገር አቀፍ እንደምታ ያለው መሆኑ ስለገባኝም ጭምር ነበር። በእርግጥም በዚህ ስህተት ምክንያት ተቃዋሚው ኃይል በተማሩ ሰዎችና በወጣቶች በመጠናከሩ ጦርነቱ እንዲራዘም ሆኗል።

እኔ በሰጠሁት ምክር አዘል አስተያየት እንደ ፀረ አብዮተኛ ተቆጥረ እንደመታ መወሰኑን የጌላ ጌላ ሰምቻለሁ። ሆኖም አንድ የቅርብ አለቃዬ ሆነው ለረጅም ጊዜ የቆየን መኮንን በነገሩ ውስጥ ጣልቃ በመግባታቸው ውሳኔው ሳይፈፀም ቀርቷል። እኚህ መኮንን ከ/ል ጥላሁን ሳህሌ ናቸው። የፊት ብርጌድ አዛዥ ሆነው እኔ ምክትል አዛዥቸው ሆኜ ስለራ ቆይቻለሁ። በጌላም የክ/ጦሩ ኤታማገሮ አዛዥ ሆነው በነበሩበት ጊዜ የዘመቻ መኮንን ሆኜ አብሬአቸው ሰርጅአለሁ። በዚህም ሥራዬን ያውቁ ስለነበር በእኔ ላይ እርምጃ እንዲወሰድ የተሰጣቸውን ትዕዛዝ መለስ ብለው እንዲቃኙት ተገድደዋል። በሁኔታው ተገርመውና አዝነው ለእኔ ምንም ሳይገልፁልኝ የዝውውር ዕቅዳቸውን ብቻ ገለፁልኝ።

“ሁሉም ብርጌዶች በሌሎች ስለተያዙ ለምን ወደ አዲስ አበባ አትመለስም”

“እዚህ ልረዳ የማልችል ከሆንኩ ደስ ይለኛል” አልኳቸው። በፍጥነትም ወደ አገር መከላከያ ተመልሼ ወደ ገነታ ጦር ትምህርት ቤት ተደለደልኩ። በጦር ትምህርት ቤቱ የአግረኛው ትምህርት ቤት ኃላፊ ሆኜ ተመደብኩ። ብዙም ሳልቆይ የትምህርትና ዘመቻ መኮንን ሆኜ ተደለደልኩ።

ከ/ል ጥላሁን ሳህሌ የዋሉልኝን ውለታ ዘግይቼ ነው የሰማሁት። ሁኔታውን ለሁለት ከፍተኛ መኮንኖች አጫውተዋቸው ኖሮ ከእነሱ አፍ ሰማሁ። ከዚያ በጌላ ኮሎኔሉን “የነፍሴ ጌታ!” እያልኩ እጠራቸው ነበር።

የገነት ጦር ት/ቤት የትምህርትና የዘመቻ መኮንን ሆኜ ስለራ አንድ ያስደነቀኝ ነገር ሆነ። ጦርነቱን ከሰሜን ይገርው መጥቼ እንደሆነ እንጂ ብቻ “ጀልዱና ግንደበረት ላይ አመፅ አለና አካባቢውን አፅዱ” የሚል ግዳጅ መጣ። በወቅቱ የነበሩት ዕጩ መኮንኖች ከምስራቅ፣ ከሰሜንና ከደቡብ የመጡ በመሆናቸው ወደተባለው አካባቢ ለማዝመት የብቃት ችግር አልገጠመንም። እንደታቀደውም በዘመቻው አንድ የትምህርት ቤቱ ገላጭ አባል ከመለዋቱ ውጭ ዕጩ መኮንኖቹ አካባቢውን አፅድተውና አረጋግተው ተመለሱ። ከባዱን የጦርነት ቦታ አልፈውት የመጡ በመሆናቸው ይሄንን ዘመቻ በቀላሉ ተወጥተውታል።

የጦር ት/ቤቱ አዛዥ ከነበሩት ከኮ/ል ካሣ ገ/ማርያምና ከምክትል አዛዥ ከኮ/ል ዘውዴ ተፈሪ ጋር ተባብረን መሥራታችንን ቀጥለናል። ብዙ ዕቅዶችን አውጥተን ለማስፈፀም ደፋ ቀና እያልን ነው። በዚህ

መካከል ሹመት መጣ። ጓደኞቼ የኮሎኔልነት ማዕረግ ሲያገኙ እኔ በውል ቅሬታም አልነበረኝም - ብዙ ጊዜ መታለፉን ለምጀዋለሁና። በእንደዚያ ሁኔታ ሥራዬን ቀጥዬ ሳለ የሥራ ዝውውር መጣልኝ። በሌኮኔልነት ማዕረግ የሁለተኛው ነበልባል ዕዝ¹² አዛዥ ሆኜ ጦሩ አዋሽ አርባ ላይ ስልጠናውን እየወሰደ ተከታታይ ትዕዛዝ እንደጠብቅ የፅሁፍ ትዕዛዝና መመሪያ ተሰጠኝ።

ወደ 2ኛው ነበሳሳ ዕዝ (የነበሳሳ ጦር መቋቋም)

በትዕዛዙ መሠረት የ2ኛው ነበልባል ዕዝ አዛዥ ሆኜ አዋሽ አርባ በመሄድ አመለከትኩ። በዝግጅት ላይ ያሉት የነበልባል መምሪያ አዛዥ ከ/ል (ሜ/ጂ) አለማየሁ ደስታ ተቀብለው በሥራ ድልድሌ ላይ ተነጋገርን።

የነበልባል ጦር የተቋቋመበትን ሁኔታና አንደኛው የነበልባል ዕዝን በተመለከተ ጥቂት ብገልፅ ተገቢ ይመስለኛል። ኢትዮጵያ በቀዳማዊ ኃ/ሥላሴ ዘመነ መንግሥት የጦሩ ጣሪያ 40 ሺህ ነበር። አምስት መድፈኛ ሻለቆችና ጥቂት ታንክኛ ሻለቆችን ያካተተው ይሄ ጦር ካሉት አራት ክፍለ ጦሮች ውስጥ አንዱ የክብር ዘበኛ ክፍለ ጦር ነበር።

የክብር ዘበኛ ክፍለ ጦር ጉርስምስና ኢሣ ውስጥ ከሚገኘው አንድ ሻለቃ በስተቀር ሙሉ በሙሉ አዲስ አበባ የተመደበ ነው። እንግዲህ ኢትዮጵያ ትጠበቅ የነበረው በሦስቱ ክፍለ ጦሮች ነበር ማለት ነው። በዚህ ስሌት ከሄድን አጠቃላይ የኢትዮጵያ ጦር ጣሪያ 40 ሺህ ይባል እንጂ ከ30 ሺህ አይበልጥም ነበር። እንዲያውም ያንስ ይመስለኛል።

ከዚህ ውስጥ ደግሞ አንዳንድ የጦሩ ክፍሎች አንዳንድ የሲቪል ግጭቶች እንዳይነሱ ለመከላከል የሚሰፍሩ ናቸው። ለምሳሌ ኢሳና አፋር መካከል ጉርጉሱም ላይ የነበረው የክብር ዘበኛ 7ኛ ሻለቃ ተነጣይ ሻምበል ሥራው ሁለቱ ጎሣዎች እንዳይጋጩ መከላከል ብቻ ነበር።

¹² ነበልባል ውስጥ “ዕዝ” ማለት እንደ ክፍለ ጭር የሚቀጠር ነው

ከእነዚህ ጦር ጣሪያ በተጨማሪ ለአገሪቱ የአየር ወለድ ጦር አስፈላጊ እንደሆነ ታምኖ በአንድ ሻምበል ተቋቁሟል። በኋላ ላይ ሻምበሉ ወደ ሻለቃ አድጓል። በደርግ ዘመን በብሔራዊ ጀግናው በብ/ጄ ተስፋዬ ኃ/ማርያም አዛዥነት አየር ወለድ ብርጌድ ደረጃ መድረሱን ሰምቻለሁ። በኋላም በብ/ጄ ተመስገን ገመቹ መሪነት ክፍለ ጦር ደረጃ ደርሷል። ሆኖም እንደ አየር ወለድ ብቃቱን እጠራጠራለሁ።

በቀዳማዊ ኃ/ሥላሴ ዘመነ መንግሥት የጠቅላይ ሚኒስትር አክሊሉ ኃብተወልድ ካቢኔ ይከተለው የነበረው ርዕዮተ ዓለም ከምዕራቡ ጋር ተመሳሳይና አንድ ነው ሊባል የሚችል ነበር። በመሆኑም ካቢኔው ያለውን ጦር በጎደለ ማሟላት እንጂ የተጋነነ ጦር መገንባት አስፈላጊ ሆኖ አላገኘውም። ጦሩ የታጠቀው የምዕራቡን ዓለም መሳሪያ በመሆኑ በፖለቲካውም ከምዕራቡ ድጋፍ ያገኘ ነበር። በዚህ ምክንያት የነበረው የተቃዋሚ ህይል ከነበረው ጦር አቅምና ቁጥጥር ውጪ አልነበረም።

ይህ ሁኔታ ከ1966 ዓ.ም.ቱ አብዮት ወዲህ እንዳለ አልቀጠለም። የደርግ መንግሥት የርዕዮተ-ዓለም ለውጥ በማድረግ ከምዕራቡ ጋር ዓይኑና ናጫ ሆነ። በዚህም ተቃዋሚዎች የምዕራቡን ድጋፍ በግልፅ ሲያገኙ፣ የምሥራቁን ደግሞ በድብቅ አላጡትም። በዚህም አየተጠናከሩ በመምጣታቸው በተለያዩ ስም ጦር መቅጠር ተጀመረ። ከእነዚህ አንዱ ነበልባል ነበር።

በ1968 ዓ.ም በክ/ል (ሚ/ጀ) አለማየሁ ደስታ አዛዥነትና በክ/ል (ሚ/ጀ) አስራት ብሩ ምክትል አዛዥነት ከጥቂት የመምሪያ መኮንኖች ጋር የነበልባል ጦር መምሪያ ተቋቋመ። የነበልባል ዕዝ ሲቋቋም በቂ ዝግጅት ባለመኖሩ ካዛንቺስ አንድ አነስተኛ ግቢ ውስጥ ባለአንድ ፎቅ ቤት ቢሮ ተሰጥቶት ሥራውን ጀመረ። ጦሩ በጠንካራ የአየር ወለድና የፓራኮማንዶ ሰልጣኝ መኮንኖች እንዲመራ በመወሰኑ ይሄንን የሚያሟሉ ብልህና ወጣት መኮንኖች ተፈልገው ለልዩ ስልጠና አዋሽ አርባ እንዲገቡ ተደረገ። ለሻምበል አዛዥነትና ለመቶ መሪነት ደግሞ የ29ኛ ጊዜ ዕጩ መኮንኖች እንደተመረቁ ሁሉም ልዩ ስልጠናውን እንዲወስዱ አዋሽ አርባ ገቡ። ስልጠናቸውንም እንደጨረሱ ለነበልባል ጦር ይመጥናሉ ተብለው የተመረጡት ወጣት ምልምሉች ወደ ማሰልጠኛ ጣቢያዎች ተላኩ።

ለአስር ሻለቃ ጦር ተብሎ የተዘጋጀ ማሰልጠኛ ቦታ ባለመኖሩ ቀደም ብሎ ጦሩ ይሰለጥን የነበረበት አራት ቦታ ላይ ድልድል ተደረገ። በዚህም አዋሽ አርባ፣ ደብረዘይት (ለምለም ጣቢያ)፣ አምቦ ሰንቀሌ እና

ሰላሌ ፍቼ ተመርጠው ጦሩ እዚሁ እንዲከት ተደረገ። በየደረጃውም አዛዥ የሚሆኑ ተመድበውላቸው ስልጠናው በተፋጠነ ሁኔታ ቀጠለ። ስልጠናው እንደተጠናቀቀ ጦሩ 1ኛው ነበልባል ዕዝ¹³ በመባል ተመረቀ። 1ኛ ነበልባል ዕዝ በክ/ል ሞላልኝ በላይና በክ/ል ፀጋዬ ወንድምአገኘሁ አዝማችነት ወደ ትግራይ እና ጎንደር ተንቀሳቅሶ የአካባቢውን ፀጥታ እንደ አመቺነቱ ሲያስከብር ቀይቷል።

የኢርትራ ሁኔታ እተየበላሽ የመሄዱን ያህል ትግራይ ያለችበት ሁኔታ ባለማስጋቱ 1ኛው ነበልባል ዕዝን ወደ ኢርትራ ለመላክ ይታሰባል። በመሆኑም 2ኛው የነበልባል ዕዝ እንዲቋቋም ይወሰናል። እኔም የዚህ ዕዝ አዛዥ ሆኜ አመራር እንድሰጥ ስለታዘዝኩ አዋሽ አርባ ገብቼ አመለከትኩ።

አዋሽ አርባ ደርሼ ትዕዛዙን ሰረከብ፤ ቀደም ሲል በሥራ ላይ ከነበሩት ነባር የምድር ጦር መኮንኖች ውስጥ የተመደበልኝ አንድ የዘመቻ፣ አንድ የድርጅትና አንድ የብርጌድ አዛዥ ነበር። በ1968 ዓ.ም መጨረሻ ወይም 1969 ዓ.ም መጀመሪያ ከሐረር ጦር አካዳሚ የተመረቁ መኮንኖችም ለሻለቆች ዘመቻ ተመድበውልኝ ነበር። የተቀሩት የሻለቃ፣ የብርጌድ አዛዦችና የሻምበል አዛዦች እንዲሁም የመቶ መሪዎች፣ የአስተዳደርና የመረጃ መኮንኖች የተመደቡልኝ ከፖሊስ ሠራዊት ነበር።

ከፖሊስ ሠራዊት ውስጥ ከመጡት ውስጥ ሁለቱ መኮንኖች የእኔ ኮርሶች ነበሩ። በ1953ቱ መፈንቅለ መንግሥት ታስረው፤ በኋላ ወደ ፊናንስ ፖሊስ ተመድበው የተዛወሩ ናቸው። ሌሎች ሰብላ-ዮሐንስ ክብረት አንዱ ሊሆኑ ሁለተኛው ሌሎ (በኋላ ኮ/ል) ለገሠ ወልደጻዲቅ ናቸው። በዕጩ መኮንንነት ኮርስ ላይ እያለን ሁለቱም ሻለቃና ብርጌድ ድረስ ለመምራት የሚያስችል ትምህርትና ልምምድ ወስደው ስለነበረ ምንም ችግር አልነበረባቸውም።

ከእነዚህ ሌላ ከፖሊስ ሠራዊት ከመጡት የሻለቃ አዛዦች ውስጥ ጥቂቶቹን የሞጆና የደብረዘይት ፖሊስ ጣቢያ አዛዥ የነበሩትን አውቅ ነበር። በዚህ ሁኔታ የተጀመረውን ሥልጠና መኮንኖቼም ሆኑ ባለሌላ ማዕረጎች በአንድነት እንድናጠናቅቅ ተደርጎ በአስቸኳይ ወደ ትግራይና ድሬዳዋ እንድንንቀሳቀስ ትዕዛዝ ተሰጠን።

¹³ የነበልባል "ዕዝ" እንደሌለው የሰሜን፣ የምሥራቅ፣ የደቡብና የምዕራብ ዕዝ አይደለም። ለነበልባል የተሰጠው ዕዝ ከክፍለ ጦር ኃይል ጋር ተመሳሳይ ነው። ለምሳሌ የሰሜን ሆነ የሌላው ዕዝ ሊባል እስከ ስድስትና ከዚያ በላይ ክፍለ ጦሮችን የያዘ ነው። ሦስትና ከዚያ በላይ ግብረ ኃይል ማለት ነው

የ2ኛው ነበልባል ዕዝ ግዳጃች

የ2ኛው ነበልባል ዕዝ የመጀመሪያ ግዳጃች በሁለት አቅጣጫዎች የተከፈሉ ነበሩ። ዕዙ ወደ ትግራይ ሲንቀሳቀስ አንዱ ብርጌድ በሌ/ኮ ሰብላ-ዮሐንስ ክብረት እየተመራ ወደ ድሬዳዋ አቅንቷል። የድሬዳዋ ከተማ ተከባ በጠላት እጅ ለመውደቅ ተቃርባ ስለነበር የብርጌዱ ግዳጃ ይሄንን ማክሸፍ ሆነ። የሶማሊያ ሬፐብሊክ ጦር የብርጌዱን መንቀሳቀስ በማወቁ በየመንገዱ ደፈጣ እያደረገ እንቅስቃሴውን ለመግታት ሙከራ ማድረግ ጀመረ። ይሁንና በሌ/ኮ ሰብላ-ዮሐንስና በሌ/ኮ ለገሠ ወልደሃዲት አኩሪና የበሰለ አመራር ጠላትን ድል እየመታ አለቀላት የተባለችውን ድሬዳዋ አዳነ። የ2ኛው የአየር ኃይል መደብንም ከውድቀት ታደገ። ከዚህ በኋላም የጠላትን ኃይል እያሳደደ አልፎ ወደ ሸንፌ፣ አይሻ እና ደወሌ ድረስ ተንቀሳቅሶ ከወሰናችን በማስወጣት ድሉን የተሟላ አድርጎታል።

ሌ/ኮ ሰብላ ዮሐንስ ክብረት ለሰጠው አመራር ሹመትና ሽልማት ቢነፈገውም ከማርሻል ፔትሮቭ፣ ከአየር ኃይል አዛዥ ሚ/ጀ ፋንታ በላይ፣ የምሥራቅ አዛዥ ከነበሩት ከሚ/ጀ ሙላቱ ነጋሽ ከልብ የመነጨ አድናቆትንና ምስጋናን አግኝተዋል።

በእኔ የሚመራው የ2ኛው ዕዝ የተንቀሳቀሰው ወደ ትግራይ ነበር። 1ኛው ነበልባል ዕዝ ወደ ኤርትራ ሲዘዋወር ትቶት የሄደውን አንድ ሻምበል ጦር፣ መቀሌ ላይ 205ኛ ነበልባል ሻለቃን ሽሬ ላይ የነበረውን መቀየርና ማጠናከር ነበር ግዳጃችን። የትግራይ ክፍለሀገር ያለጥበቃ በመቅረቱ የኛ ዕዝ በአስቸኳይ እንዲንቀሳቀስ ተደረገ። እንቅስቃሴአችን ችኮላ ስለነበረበት መሣሪያዎች የታደሉት መንገድ ላይ ነበር። የመሣሪያ ፅዳቱም የተከናወነው በያደርንበት አካባቢና በመኪና ላይ ነበር። ወራቱ አብይ ያም እንደነበር አስታውሳለሁ። መቀሌ በገባን በማግሥቱ እንደፈሰከን ትዝ ይለኛል።

ጦሩ መቀሌ እንደገባ 1ኛው ነበልባል ዕዝ ሰፍሮበት የነበረውን ቦታ በአፋጣኝ ተረክቦ መልክ ባለው ሁኔታ ሠፈረ። በማግሥቱ በ1ኛው ነበልባል ዕዝ አዛዥ በኮ/ል ፀጋዬ ወንድምአገኘሁና በመምሪያ

መኮንኖቻቸው ስለትግራይ ጠቅላላ ሁኔታ ገለፃ ተደረገልን። እንዲሁም በትግራይ ዋና አስተዳዳሪ በኮ/ል ቃለ-ክርስቶስና በፖሊስ አዛዥ በኮ/ል ገብረመድህን ሐጎስ የተቃዋሚዎችን እንቅስቃሴ ያካተተ ሌላ ገለፃ ተደረገልን።

ከል ቃለክርስቶስ አዳዲስ የትግራይ ክፍለሀገር ዋና አስተዳዳሪ የነበሩ

ከዚህ በኋላ ያመራነው አካባቢውን ከሰርጎ ገቦች የማዕዳትና የማስጠበቅ ሥራ ነበር። በዚህም መሠረት በሌ/ኮ (ብ/ጄ) አበራ አድማሱ የሚመራ የ23ኛ ብርጌድ አድዋ፣ አክሱም፣ ሽሬንና አካባቢያቸውን ከሻለቃ (ኮ/ል) በቀለ ገቢ ተረክቦ ከሠርጎ ገቦች እንዲያስጠብቅ ትዕዛዝና መመሪያ ሰጠሁ። ብርጌድ ጦሩ በተንቀሳቀሰ በሦስተኛው ቀን ሁሉንም አውራጃዎች ተረክቦ መያዙን ገለፀልኝ። በተለይ የሽሬ አውራጃ የሀ.ው.ሐ.ት መፍለቂያ ደደቢት ያለችበትና ሀ.ው.ሐ.ት ከኢ.ዲ.ዩ ጋር የሚፋለሙበት አካባቢ በመሆኑ ልዩ ትኩረት የሚሻ ቦታ ነው። በመሆኑም ከ1ኛው የነበልባል ዕዝ ከ20ኛው ብርጌድ ውስጥ በሻለቃ በቀለ ገቢ የሚመራው 205 የነበልባል ሻለቃ ጦር እዚያው ላይ እንዲቆይ ተደርጓል።

በዚያው ሰዎን ኢ.ዲ.ዩ ብሎ ራሱን የሚጠራው የተቃዋሚ ኃይል ሁመራን በመደምሰስ ትክል-ድንጋይ ድረስ ተቆጣጥሮ የዳባትን መንገድ በመዝጋት የጎንደርን ከተማ ለመውረር በዝግጅት ላይ መሆኑ ተረጋገጠ። ስለዚህ 4ኛ መድፈኛ ሻለቃ፣ 5ኛ መድፈኛ ሻለቃ፣

በእግረኛነቱ የተውጣጣ 99ኛ ሜካናይዝድ ሻለቃ “ገስጥ ብርጌድ” በሚል መጠሪያ ከጎንደር ሁመራ በመዝመት በተቃዋሚዎች የተያዘውን አስለቅቆ እንዲይዝ ትዕዛዝ ይሰጠዋል። በዚህ መሠረት ዘመቻው ግቡን እንዲመታ ተጨማሪ ኃይል በማስፈለጉ ሽራ ላይ የነበረው 205ኛው ነበልባል ሻለቃ እንዲደረብ ይወሰናል። በሻለቃ በቀለ ገቢ የሚመራው ይሄ የሻለቃ ጦር ከአክሱምና ከሽራ ኃይሉን አሰባስቦ ወደ ጎንደር በማምራት ላይ ሳለ ወጋራ አውራጃ በዳባት አካባቢ እንዳገደባቸው አጠገብ ልዩ ስሙ ገደብጌ ከተባለ ሥፍራ ላይ የኢ.ዲ.ዩ ጦር ይገኘውታል። በቢትወደድ አዳኝ የሚመራው ይሄ የኢ.ዲ.ዩ ጦር እስከ 3ሺህ 700 የሚሆን በእግባቡ የታጠቀ ኃይልን ያካተተ ነበር። በትጥቁ እንደ ኤፍ ኤን ኤም ዋን፣ ኤም 60፣ አዳፍኔ (ጥርታር) ባዙቃ፣ 57 ሚ.ሜ የማይራገጥ ጠበንጃና አውቶማቲክ መሣሪያዎችን የያዙ ሲሆን በሩን ዘገተው ጦሩን ላለማሳለፍ ውጊያ ይከፍታሉ። ከ225 የማይበልጥ ወታደር ብቻ ያለው 205ኛ ነበልባል ሻለቃ የጠላት ኃይል ሚዛን ሳያሰጋው በተቀነባበረ ስልትና ድፍረት አጥቅቶ ይደመሰሳል። በዚህ ውጊያ በጠላት ላይ የደረሰው ጉዳት፡-

ሀ/ በዛ ያሉ ሲደመሰሱ 16 ተማርኳል።

ለ/ አጅግ በጣም ብዙ ልዩ ልዩ መሣሪያዎች ተማርኳል። በወገን በኩል ሃያ ሁለት ሲሰዋበት አስራ ስምንት ያህል ቆስለዋል።

የሻለቃ ጦሩ በአነስተኛ ኃይል ይዞ በተቃዋሚው ላይ ለተጎናፀፈው ድል ከልዩ ልዩ ክፍሎችና ከነበልባል ጦር ጠቅላይ መምሪያ የምሥጋና ደብዳቤ ተፅፎላቸዋል። በግልባጭም ሁለተኛው የነበልባል ዕዝ እንዲያውቀው ተደርጓል። ሁለተኛው ነበልባል ዕዝ እንዲያውቀው የተደረገው ውጊያው እጅግ ከባድና በሻለቃ በቀለ ገቢ ጦር ብቻ የሚወጣው ስላልመሰለ ከዘመቻ መምሪያ ለእርዳታ የሚላክ ጦር እንዲዘጋጅ ታዞ ስለነበር ነው። ሻለቃ በቀለ ገቢ ግን እንደ ተአምር የሚቆጠር ተግባር አከናውኖ ግዳጁን ተወጥቷል። ሻለቃ በቀለ በሠራዊቱ ውስጥ በነበረበት ጊዜ ጥሩ አመራር የሚሰጥ ጀግና፣ በቀላሉ የማይረበሽ፣ ትጉህና ጠንካራ መኮንን መሆኑን አይቻለሁ።

ሽራ ላይ ጥበቃና ቁጥጥር ያደርግ የነበረው የ23ኛ ነበልባል ብርጌድ አካል የሆነው 233ኛ ሻለቃ ነበር። በሻለቃ አብዬ የሚመራው ይሄ ሻለቃ ጦር ጥበቃና ቁጥጥር ተግባር ላይ እንዳለ ሽራ ላይ ኢ.ዲ.ዩ እና ህ.ወ.ሐ.ት እርስ በእርሳቸው ውጊያ ይገኘውታል። በውጊያው ኢ.ዲ.ዩ

ህውሐት ላይ ከፍተኛ ጉዳት በማድረስ ወደ ተንቢን አካባቢ እንዲሸሽ ያደርገዋል። ኢ.ዲ.ዩ ሽራ ከተማ ገብቶ ዘረፋ ከመፈፀሙም በላይ ጦሩን ለማጥቃት ይመጣል። እዚህ ላይ ነው የሻለቃ አዛዥ ሻለቃ አብዬ ያልተጠበቀ ነገር ያደረገው። ኢ.ዲ.ዩዎችን እንደተመለከተ አብዬ ያውና ብለው ሲጠሩት የሚያዘውን ሻለቃ ጦር ትቶ ከኢ.ዲ.ዩዎች ጋር ተቀላቅሎ ይሄዳል። (የኢ.ዲ.ዩ አባል ስለሆነ መሆን አለበት።)

ከዘመቻ መኮንን በስተቀር ሻለቃ አብዬና ሌሎችም የሻምበል አዛዦችና የመቶ መሪዎች ከፖሊስ ሠራዊት የመጡ ነበሩ። የሻለቃውን መኮብላል የተመለከቱት እነዚህ የሻምበል አዛዦችና የመቶ መሪዎች ሳይደናገጡ ጠንክረው መዋጋት ይቀጥላሉ። ሊዘረፍ የነበረውን የሽራ ባንክ ገንዘብ ከነሠራተኞቹ አውጥተው ያለ ሥጋት ሊጠበቁ ወደሚችሉበት ቦታ ያዘዋውሯቸዋል። ቀጥሎም ጠንክሮ በመዋጋት ኢ.ዲ.ዩን ከሽራ ከተማ አባረው ገንዘቡን ወደ ባንኩ እንዲመለስ አድርገዋል። ለዚህም አድራጎታቸው በብርጌዱ በኩል ተጠይቆ መሾምና መሸለም ሲገባቸው ይህ ሳይሆን ይቀራል። ዕዙ ለበላይ አመልክቶ እንዲሾምና እንዲያሸለም ከብርጌዱ ምንም የደረሰው ማስታወሻ አልነበረም። እኔም ከቦታው ላይ በአጋጣሚ በመቀየሪያ የተወሰደ እርምጃ የለም። በአጋጣሚ ያገኘኋቸው የዚያ ክፍል መኮንኖች ዘግይቶ ቢሆንም ወቅሰውኛል። ወቀሳውን በፀጋ ለመቀበል አላንገራገርኩም። ምክንያቱም ኃላፊነት ነበረብኝና ነው።

ድንገት ሹልክ እያሉ የጠላትን ኃይል የመቀላቀል ችግር የታየው በሻለቃ አብዬ ላይ ብቻ አልነበረም። አንድ ሌላ ተመሳሳይ ታሪክ እድዋና መረብ አካባቢ የሰፈረው ጦር ላይ ደርሷል። በሻለቃ ጌታቸው ዮሴፍ የሚመራው ይሄ የነበልባል ሻለቃ ጦር የድርጅት እጃባው ታረኛ ነበር። ሽራ፣ አክሱምና አድዋ ላይ ለሰፈረው ጦር አስፈላጊው ድርጅት ሁሉ የሚቀርበው በጎንደር በኩል ነበር። ሻለቃ ጌታቸው ዮሴፍ የአድዋን፣ የራማን፣ የመረብን ድልድይ አካባቢ ፀጥታ ሊያስከብር ቆይቶ የድርጅት አጃባ ተራ ደርሶት ወደ ጎንደር ይሄዳል።

ከጎንደር ድርጅቱን አጅበው ሲመለሱ የሬዲዮ ሠራተኛው የኢህአፓን ሬዲዮ ጠልፎ ንግግራቸውን ይሰማና ለሻለቃ ጌታቸው ይነግረዋል። መረጃው ኢህአፓዎች ከፊት ለፊት መንገድ ላይ አድፍጠው የጦሩን መቃረብ እየተነጋገሩ እንደሆነ የሚገልፅ ነበር። ሻለቃው የሬዲዮ አፕራተሩን ማስጠንቀቂያ “ወሽት ነው!” በሚል ይደመድማል። ነገር ግን ጥቂት እንደተጓዙ የሬዲዮ አፕራተሩ እውነቱን ኖሮ የኢህአፓ ደፈጣ

ውስጥ ይገባሉ። ውጊያው ሲጀመር ሻለቃ ጌታቸው ሹልክ ብሎ ከኢህአፓዎች ጋር ይቀላቀላል። ኢህአፓዎች የሚያቃጥሉትን አቃጥለው፣ የተማረኩትን ወታደሮች ትጥቃቸውን አስፈትተው ይለቋቸዋል። ሻለቃ ጌታቸው ይሄንን ያደረገው ከኢህአፓዎች ጋር ግንኙነት ኖሮት ይሁን አይሁን አይታወቅም። ይሁንና ጥቂት ከእነሱ ጋር ቆይቶ በመመለስ እጁን ለመንግስት ሰጥቷል። አሁን የት እንዳለ አይታወቅም። ሻለቃ ጌታቸው የሴፍ ወደ ነበልባል ጦር እንዲዘዋወር ከመታዘዙ በፊት የሞጆ ከተማ የፖሊስ አዛዥ ሆኖ በቅርብ እንተዋወቃለን።

አንድ ሌላ አስገራሚ ውሳኔ ስለወሰደ መኮንን ላውጋችሁ፡- የ23ኛ ብርጌድ አባል የሆነው በሻለቃ ጌታቸው የሮም የሚመራው ሻለቃ ጦር አክሱምንና ውቅሮን በመጠበቅ ግዳጁን እየተወጣ ነው። ሻለቃ ጌታቸው የሮም በዚህ መካከል አንድ ወሬ ይደርሰዋል። ወሬው የቤተሰቡን የጎላ ታሪክ የሚያጣቅስ ነበር። አባቱ ፊታውራሪ የሮም ተሰማ ናቸው። የአባቱ ታናሽ ወንድም ኮ/ል አለምዘውድ ተሰማ በደርግ እርምጃ ስለተወሰደባቸው አኩርኗል በሚል ሊያስረህ ይፈልጋሉ የሚል ወሬ ይደርሰዋል። ወሬው እውነት ሊሆን ይችላል ወይም ኃላፊነቱን የሚመኝ ፈጥረው ነግረውትም ሊሆን ይችላል። ብቻ ሻለቃው ከስጋት የተነሣ በጥርጣራ ከድቶ ወደ ሱዳን መግባቱ ይነገራል።

ከሻለቃ ጌታቸው የሮም ጋር የደብረዘይት ፖሊስ ጣቢያ አዛዥ ሆኖ በጣም የማውቀው ወዳጄ ነበር። ከአድዋ እስከ ሽሬ ያሉት አዛዦችና የዘመቻ መኮንኖች ሻለቃውን ትተው ከዱ ማለት ነው። ሁሉም ከፖሊስ ሠራዊት የመጡ መሆናቸው አስደናቂ ሆኖብኛል።

ሰኔ ወር መጀመሪያ ላይ ነው። የክፍለ ሀገሩ አስተዳዳሪ ኮ/ል ቃለ-ክርስቶስ አባይ ቢሮአቸው ድረስ ያስጠሩኝና አንድ ነገር ያማከሩኛል። ጉዳዩ ህ.ወ.ሐ.ቶች ጀብሃን ወይም ሻዕቢያን ይዘው የአምባላጌን መንገድ በፈንጂ ለማፍረስ እየተነቃነቁ ነውና እንዴት እናድርግ? የሚል ነበር። ኮሌኔሉ አክለውም “ይህ ድልድይ በእኔ ጊዜ ቢፈርስ አባቱ በሱ ጊዜ አስፈረሰው ብለው ይዘባቡብኛል” ይላሉ። ብዙም ሳንከራከር በአስቸኳይ ወደ አንባላጌ - ድልድይ ማይክሮ ዌቭ ጦር እንድንልክ ትዕዛዝ ይሰጡኛል።

በትዕዛዙ መሠረት ጦር ወደ ቦታው ለመላክ ተሽከርካሪ ለጊዜው ስላልነበረ ችግር ይገጥመኛል። ጭነት ጭነው የመጡ የንግድ ተሽከርካሪዎችን ዋጋቸውን ለመክፈል ተስማምተን እንቅስቃሴው

ይጀመራል። እነዚህ የንግድ ተሽከርካሪዎች መንገድ ቢፈርስ ወደመጡበት መመለስ እንደማይችሉና እንደሚቸገሩ ገልፀን ስላንባባናቸው ሾፈሮቹ ችግሩ እነሱንም እንደሚመለከት ተረድተው በፍጥነት በማሽከርከር ጦሩን ቦታው ላይ ያደርሱታል።

በመቶ አለቃ (በጎላ ሻለቃ) ጫላ የሚመራው ሁለት የመቶ ጦር ቦታው ላይ የደረሰው ተቃዋሚዎቹ ፈንጂ ከማጥመዳቸው በፊት ሁኔታውን ሲቃኝ ነበር። ተቃዋሚዎቹ ቆመውም ሳይዋጉ ሸሽተው ያመልጣሉ። የመቶ አለቃ ጫላ ለመከተል ሞክሮ ነበር። አብሯቸው የመጣ የጠላት ኃይል ካለ ደፈጣ ውስጥ እንዳይገባ ከትትሉን አቁሞ ጥበቃውን እንዲያጠናክር አዘዝኩት። የአምባላጌ መንገድ ጠመዝማዛ ከመሆኑም በላይ ጣሊያኖች በርሜሎችን አሸዋና ሲሚንቶ በመሙላት እየካቡ የሰሩት መንገድ ነው። ተለዋጭ መንገድ ለመስራት ቢታሰብ እንኳን የማይቻል ከመሆኑ አንፃር በመቶ አለቃ ጫላ¹⁴ የሚመራው ጦር ከፍተኛ ተግባር አከናውኗል ማለት ይቻላል። ከአምባላጌ መንገድ በተጨማሪ የማይክሮ ዌቭም ላይ ጥቃት ቢሰነዘር ኖሮ እስከ ኤርትራ ያለው ግንኙነት ሊቋረጥ ይችላል ነበር።

በወቅቱ የነበሩት አስተዳዳሪ ኮ/ል ቃለ-ክርስቶስ አባይና የፖሊስ አዛዥ ኮ/ል ገብረመድህን ሀገስ በትግራይ ውስጥ በጣም የተከበሩና የተወደዱ ነበሩ። ከደርግ ተጠሪዎችና ከፖለቲካ ካድሬዎች ጋር በመታገል አንድም ሰው ያለአግባብ እንዳይታሰርና እንዳይገደል ያደርጉ ነበር። በዚህም የትግራይን ህዝብ አክብረውና አስረክበው ቆይተዋል። ከእነዚህ ሰዎች ከቦታው መነሳት በጎላ ግን በዛ ያሉ እኔ የማውቃቸው አውራጃ አስተዳዳሪዎች፣ ፖሊሶች፣ መምህራን፣ ተማሪዎች፣ የመንግስትና የግል ሠራተኞች እንዲመቱ በመደረጉ ግድያ ሸሽተው በሚሄዱና ሥራ ባልነበራቸው ወጣቶች ህ.ወ.ሐ.ት ለመጠናከር በቃ።

ትግራይ ውስጥ ተመድቤ በሰራሁበት ጊዜ የህዝቡን ጨዋነት፣ ሰው አካባቢነትና አገር ወዳድነቱን አይቻለሁ። ደስ ተሰኝቼ ከሠራሁባቸው አካባቢዎችም አንዱ ነው ብዬ አምናለሁ። ሕዝቡ እንዴ ከወደደና ካመነ መጥፎ ነገር ቢነገረውም የማይቀበል ታማኝ እንደሆነ ተገንዝቤአለሁ። ህዝቡ በአገር ወዳድነት ተነሳሰቶ ስላቋቋመው ስለ ዘንዶ ህዝባዊ ሠራዊት እዚህ ላይ መተረኩ ተገቢነት ያለው ነው።

¹⁴ የመ/አ (ሻለቃ) ጫላ በጠባዩም ሆነ በወቅቷርነቱ የሚደረግ የሚከራበት ወታደር ነበር

ዘንዶው ሕዝባዊ ሠራዊት

“ዘንዶው” የተባለው ሕዝባዊ ሠራዊት የተቋቋመው የህ.ወ.ሐ.ትን የመገንጠል ዓላማ በሚቃወሙ የትግራይ ተወላጆች ነው። በትግራይ ውስጥ ካሉት ከመንግሥት ሠራተኞች፣ ከአስተማሪዎች፣ ከተማሪዎች፣ ከነዋሪዎች የተወጣጣው ይሄ ሕዝባዊ ሠራዊት የአካባቢውን አቀማመጥና የህዝቡን ባህል ጠንቅቀው ስለሚያውቁ ውጤታማ ነበሩ። የሚፈልጉትን መረጃ ሳይዛባና ሳይጭበረበር የማግኘት ዕድላቸውም የሰፋ በመሆኑ እንቅስቃሴያቸው ጥርጣሬ የሌለበት ነበር። ስለዚህ ህ.ወ.ሐ.ትን ያለበት ቦታ ድረስ ሄደው በመምታት ረገድ ከመደበኛ ጦር ይልቅ በተቃዋሚዎቹ የሚፈሩ ነበሩ።

“ዘንዶው ሕዝባዊ ሠራዊት” ከህዝቡ መካከል በራሳቸው ፍላጎት ተመርጠው የወጡ በመሆናቸው በሥነ-ስርዓት የታነፁ፣ በህዝቡ የበላይነት የሚያምኑና አነሱም በህዝቡ የተከበሩ ናቸው።

የትግራይ ዘንዶ ሕዝባዊ ሠራዊት ከኩናማ ሚሊሺያ በአንድነት ሆነው ከወጊያ በኋላ

እንግዲህ በአንዳንድ ባለስልጣኖች ስህተትና የጭፍን እርምጃ ይሄንን ውጤታማና ታማኝ ህዝባዊ ሠራዊት ለማጣት በቃን። በኮ/ል ቃለ ክርስቶስ አባይ ምትክ በደርግ የተሾሙት አስተዳዳሪ ከሻምበል ደስታ ጋር በመሆን የአውራጃ አስተዳዳሪዎችን፣ አስተማሪዎችን፣ ተማሪዎችን፣ ፖሊሶችንና ከህዝቡ መካከል እየለቀሙ ቀይ ሽብር ያፋፍሙ ጀመር። በዚህም ያ አገር ወዳድና ወገን አፍቃሪ የነበረው ሕዝባዊ ሠራዊት በመከፋት እየከበለለ ወደ ጫካ እንዲገባ አደረጉት። ሻምበል ደስታ የዚያው ክፍለ ሀገር የውቅር ተወላጅ፣ የፖሊስ ሠራዊት አባል፣ የህዝብ ድርጅትና በጋላም የኢ.ሠ.ፓ አባልና ካድሬ የነበረ ነው። እንግዲህ በዚህ ግለሰብና በአዲሱ አስተዳዳሪ የቀይ ሽብር ምክንያት አካባቢውን ለቆ በወጣው ወጣት ህ.ወ.ሐ.ት ተጠናክሮ ለአሁኑ ውጤት በቅቷል።

“ዘንዶው ሕዝባዊ ሠራዊት” እንደ ተለምዶ የሚቆጠር ተጋድሎ ባለታሪክ ነው። አባሎቹ ወጣት ወንዶችና ሴቶች ለአላማቸውና ለተልዕኳቸው ፍንክች የማይሉ ነበሩ። አንድ ጊዜ የዘንዶው አባላት መረጃ ደርሷቸው ህ.ወ.ሐ.ትን ለማጥቃት ይንቀሳቀሱ። አላቸ ቦታ ላይ ውጊያው ተጀምሮ እንደቀጠለ አንድ የዘንዶው ህዝባዊ ሠራዊት አባል በጥይት ይቆስላል። አጠገቡ የነበረችው ጓዱ የህክምና ባለሙያ “ቆስለሃል” ትለዋለች።

“ደህና ነኝ” ይላታል የቆሰለው። “እሾህ ነው”

“ደምህ እየፈሰሰኮ ነው”

“እሾህ ነው አልኩሽ - ደህና ነኝ!” መዋጋቱን ቀጥሏል።

“እሾህ አይደለም፣ ጥይት ነው” ትለዋለች።

“ለእውነተኛ ዓላማና ለአገር ሲዋጉ መቁሰል ከእሾህ የበለጠ አይጎዳም” ይላታል። የህክምና ባለሙያዋ በመጨረሻ በግድ ለምና ስታከመው ያሳያሉ።

ትግራይ ውስጥ በተካሄደው ቀይ ሽብር ሳቢያ ያጣነው ይሄን ቆራጥ ሕዝባዊ ሠራዊት ነው። ቀይ ሽብር ትግራይ ውስጥ ባይፋፋም ኖሮ ህ.ወ.ሐ.ት እንዲህ ሊጠናከርና እዚህ ሊደርስ አይችልም ነበር ብዬ አስባለሁ።

በ1969 ዓ.ም መገባደጃ በነሐሴ ወር ላይ ከትግራይና ከነበልባል የዝውውር ትዕዛዝ ደረሰች። በዝውውሩ መሠረት እኔ አዝዘው የነበረው

2ኛው የነበልባል ዕዝ 6ኛ የነበልባል ክፍለ ጦር በመባሉ ለጓደኛ አለቃዬ ለኮ/ል (በጊላ ሜ/ጀ) አስራት ብሩ እንዳስረክብ ታዘዝኩ። በእንግሩ 7ኛ ክፍለ ጦርን ደግሞ ከጓደኛ አለቃዬ ከኮ/ል (ሜ/ጀ) መርዕድ ንጉሴ እንድረክብ ትዕዛዝ ደረሰኝ። ኮ/ል መርዕድ ንጉሴ የሰሜን ዕዝ ምክትል አዛዥ ሆነው ተሾሙ። የዕዝ ቦታ ቦታውን የያዙ ሁሉም የኮርስ ጓደኞቼ ነበሩ።

ክፍል አምስት ኢርትራ እንደገና

የሰባተኛ ክፍለ ጦር ውጥንቅጥ

ወደ ሰባተኛ ክፍለ ጦር ተዛውራ ዕዙን ተረክብኩ። በመጀመሪያ በክፍለ ጦሩ የመምሪያ መኮንኖች ስለ ኤርትራ ጠቅላላ ወቅታዊ ሁኔታና ስለተቃዋሚው አሰላለፍ ገለጻ ተደረገልኝ። ክፍለ ጦሩ 2ኛ ክፍለ ጦርን ለማጠናከር ኢርትራ ውስጥ ሁለት ብርጌዶችን አሰለፈ። አንዱን ብርጌድ ደግሞ በዚሁ በሰሜን ዕዝ ሥር በሆነው በጎንደር አስተዳዳሪ ሁመራ ላይ አሰፈረ።

በጥቅምት 1970 ዓ.ም ነው፤ ብርጌዶችን ከመጎብኘቱ በፊት አንድ ችግር ተፈጠረ። ይሄ መላው ክፍለ ጦሩን ውጥንቅጥ ውስጥ የከተተው ችግር የተከሰተው በአንድ አጋጣሚ ነው። በቺፍ ካሣዬ የሚመራው የአስመራ የህዝብ ድርጅት መስሪያ ቤት ለመኮንኖችና ከየክፍሉ ለተውጣጡ የጦር አባላት አንድ ጉብዣ ያቀርባል። ጉብዣው በቃኘው ጦር ሠፈር ውስጥ የመብቃ ዝግጅትና ትምህርታዊ ትስቀሳ መደረጉን የሚያስተላልፍ ነበር።

በተባለው ቀን በጥሪው መሠረት ሁሉም ተሰበሰቡ። የመብቃ ዝግጅት በመቅረብ ላይ ሳለ በመካከል ቺፍ ካሣዬ እና አንድ ሲቪል የሥራ ባልደረባው ጣልቃ ገብተው ንግግር ያሰማሉ።

“የጋራ ጠላታችን የሆነውን ገንጣይ ቡድን ለማሸነፍ ከንጻችንን በአንድ ላይ እናንሳ!!”

“ፀረ አንድነት ቡድኖች በመካከላችን ሰርገው እንዳይዝቡ እንጠብቅ!!” “እናጋልጣቸው!!” በማለት ተምህርት በመስጠት ፈንታ በሠራዊቱ ውስጥ መከፋፈል የሚፈጥር፤ መኮንኖችን ከወታደሮች የሚለያይና የሚያታኩስ ንግግር ያደርጋሉ። በወታደሩና በመኮንኖቹ መካከል ትንሽ መደናገጥ መጣ። መኮንኖቹ ሁኔታው ስላላማራቸው

መሣሪያቸውን ያዙ። ሁኔታው ከፍተኛ አደጋን ሊያስከትል የሚችል አስፈላጊ መሆኑን የተረዱት የመ/አለቃ ቡልቲ አያና የአስር አለቃ (በጊላ ብ/ጄኔራል) ግርማ አየለ (የደርግ አባል) በየተራ በመንሳት ሁኔታውን ለማረጋጋት ይሞክራሉ። የመ/አለቃ ቡልቲ የሰሜን ዕዝና የአየር ኃይል 2ኛው መደብ የፖለቲካ ባልደረባ ነው። “ማንም በሰላላ ‘ሆ’ ብሎ መነሣት ከሠራዊቱ የሚጠበቅ ምግባር አይደለም!” በሚል ለጦሩ ገለጻ አደረገ። በዚህም ውጥረቱ ቀንሶ ሁኔታው ረገብ ማለት ጀመረ።

እነዚህ ካሳዩ ሐሳባቸው ቢሳካ ኖሮ ብዙ እልቂት ይከሰት ነበር። መኮንኖቹ ራሳቸውን ለመከላከል ብዙ ጉዳት አድርገው ሊያልቁ ይችሉ እንደነበር አይጠረጠርም። በዚህም ጦሩ አመራር ሰጪ በማጣት አሥመራ ከተማ በተቃዋሚ ቡድኖች እጅ ልትወድቅ ትችል ነበር። ጦሩን አረጋግቶ ይህንን በመኮንኖች ላይ የተቃጣውን ከፍተኛ አደጋ እንዲቀዘቅዝ ያደረገው የመ/አለቃ ቡልቲ አያና እጅግ የሚደነቅ ነው። በሳል፣ ብልህና ለስተዋይ ወጣት መኮንን መሆኑን አረጋግጧል።

የእነዚህ ካሳዩ ደባ በዚህ አላበቃም። እኔም ላይ ተመሳሳይ አደጋ ለመፍጠር ከመሞከር ወደጊላ አላለም። በሰሜ ኮ/ል እስጢፋኖስ ብሎ በመጥራት “አየር ኃይልንና አየር ወለድን አጣልተው አሁን ደግሞ የሰባተኛ ክፍለ ጦር አዛዥ ሆነው በመሾም መጥተዋልና እርምጃ መውሰድ አለብን” ብሎ ሰፈረ። ይሄንን ሰላማ እጅግ አድርጎ አዘነ። አየር ኃይልና አየር ወለድን ሁለቱንም በደንብ የማውቃቸው፣ ለሁለቱም ክፍሎች ቅርበትና አክብሮት ስለነበረኝ ለግልግል መካከላቸው ገባሁ እንጂ መጣላቸውን የምፈልግ አልነበርኩም። የረጅም ጊዜ የሀክምና አረፍቱን በማቋረጥ በሁለቱም ወገኖች ተሰሚነት ያላቸውን መኮንኖች አነጋግራ እንዲሰማሙ አደረኩ እንጂ ጠብና መቃቃር አልፈጠርኩም።

የእነዚህ ካሳዩ አላማ እኔን በማዛቸው ማስመታት ነበር። ሃገር ግን እኔን የወነጀሉበት ቃል የአራሳቸው አላማ ሆኖ “ፀረ እንድንቶች” ሆነው ተገኙ። በቋጠሩት ሽምቀቱ ውስጥ ገብተው ተመቱ። “ሥራ ለሰራው እሾህ ላጣራው” የሚባለው ይሄው አይደል? በገዢ ክፍለ ጦር ውስጥ ተፈጥሮ የነበረው ውጥንቅጥም በዚህ ተደመደመ።

በክፍለ ጦሩ ልዩ ልዩ መምሪያዎች ገለጻ ከተደረገልኝ በጊላ የመጀመሪያውን ጉብኝቱን 16ኛው ብርጌድ ላይ አደረኩ። ብርጌዱ ባሬንቱ ላይ በሻዕቢያ ተከብሮ ባለበት ሁኔታ ነው የጎበኝሁት።

16ኛ ብርጌድ በሌ/ኮ ሰለሞን ወልዴ እየተመራ ኤርትራ እንደገባ የተመደበው በሻዕቢያ በተከበበው ባሬንቱ አውራጃ ላይ ነው። አላማውም 8ኛ ብርጌድን እጠንክሮ በጥበት የተያዘውን ቦታ ማስፋት ነው። ተቃዋሚውን በማራቅ፣ የባሬንቱን ሕዝብ ከከባድ መሣሪያ ርቀት ውጭ በማድረግ በየዕለቱ ነዋሪው ላይ ይደርስ የነበረው አደጋ ማስቀረት ተጨማሪ ተልዕኮው ነበር። ብርጌዱ ይሄንን ግዳጅን ከመወጣቱም በላይ ባሬንቱን ከማይደረፉት ከተሞች አንዷ አድርጎት ቆይቷል።

የኤርትራ ሁኔታ እየተባባሰ በመምጣቱ ክፍለ ሀገሩ ላለው ጦር ስንቅ ማቀበል ከባድ ሥራ እየሆነ ሄደ። የስንቅ ማቅረቢያ መንገዶች ተደጋጋሚ ማጥቃት እየተሰነዘረባቸው ይዘጉ ጀመሩ። በዚህ የተነሣ የአስመራ ምፅዋን መንገድ ለመክፈት አንድ ጦር ማዘዝ ግድ ሆነ። በዚህም 8ኛ አግረኛ ብርጌድ በረጅም ጊዜ ልምዱና በውጊያ ብቃቱ ተመርጦ ግዳጁ ይሰጠዋል። ስለዚህ 8ኛ ብርጌድ ወደ ምፅዋ እንዲንቀሳቀስ ሲደረግ በሁለት ብርጌዶች ሽፋን ይጠበቅ የነበረው ሠፊ ቦታ ለ16ኛ ብርጌድ ኃላፊነት ትተው 16ኛ ብርጌድ ከኤርትራ የተቀነሰለትን የፈጥኖ ደራሽ ሻለቃ፣ የአውራጃውን ፖሊስ ከኩናማ ሀዝባዊ ሠራዊት ጋር በመሆን ባሬንቱን ተረክቦ ብዙ ፈታኝ የሆኑ ውጊያዎችን በብቃት ለመወጣት ችሏል።

16ኛ ብርጌድ ልክ እንደ ናቅፋ 15ኛ ሻለቃና የአየር ወለድ ሻምበል በሻዕቢያ የተከበበ ጦር ነበር። ከናቅፋው ይዞታ ይልቅ ደግሞ ባሬንቱ ለተጠናክረ ማጥቃት አመቺ የቦታ አቀማመጥ ስለነበረው አደጋው የከፋ ነበር። በዚህ መካከል ለሠራዊቱም ሆነ ለከተማው ነዋሪ ሀዝብ ድርጅት የሚቀርብላቸው በአውሮፕላን በፓራሾት እየተጣለና አልፎ አልፎ በሄሊኮፕተር ነበር።

እዚህ ላይ የድርጅት ማድረስ ጉዳይ ከተነሳ መዘንጋት የሌለባቸው ዘጠኝ ሰዎች አሉ። እነሱም ኮ/ል ታምራት በቀለና ሻምበል ቴዎድሮስ ኤርኔስት አብራራዎች እንዲሁም ማስተር ቴክኒሺያን አየለ ታደሰና ጀንዮር ቴክኒሻን አብዱ ኢብራሂም የበረራ ቴክኒሺያንና ሱድ ማስተር ሲሆኑ፣ በአየር ወለድ አዘዋወሮች በኩል ደግሞ የአስር አለቃ (ሻለቃ) ጌታሁን ማሞ፣ የአስር አለቃ (ሻምበል) ገስጥ አሰፋ፣ የአስር አለቃ (ሻምበል) መሐመድ ሀሰን፣ የአስር አለቃ (መ/አ) ተስፋዬ ታዩ፣ የአስር አለቃ ጌታቸው ታደሰ ናቸው።

እነዚህ ዘጠኝ ሰዎች ለባሬንቱ ጦርና ለነዋሪ ሀዝብ ድርጅቶችን በማመላለስ ላይ ሳሉ የሚያበሩት ፌወርፕላን ይበላሽባቸዋል። ከአስመራ

ተነስተው ወደባሬንቱ የሚጓዙበት ሲ-119 አውሮፕላን ብልሽት እንደ ገጠመው ሲያውቁ በተለይ አብራሪዎችና ሁለቱ ቴክኒሺያኖች እንዲሁም አንድ አየር ወለድ እዘላይ የአስር አለቃ ጌታቸው ታደሰ በፓራሹት ዘለው ለመውረድ የማይችሉበት ደረጃ ላይ ነበሩ። “ደህና ሁኑ” የሚል መልዕክት ለሁለተኛ አየር ምድብ አስተላልፈው ለቆሙለት አላማ መስዋዕት ሆነዋል።

አብረዋቸው ያሉት አራቱ የአየር ወለድ እዘላዮች ከአውሮፕላኑ ዘለው ሊወጡ የሚችሉበት ቦታ ላይ ስለነበሩ በጋላ በር በኩል በነፃ ዝላይ በፓራሹት ወርደው ከአደጋ ድነዋል። መሬት እንደደረሱም አደጋው በደረሰበት ቦታ አውሮፕላኑ እየተቃጠለ እያለ ለሥራ ወደ ባሬንቱ ደርሰው ሲመለሱ የአየር ኃይል ሂሊኮፕተር አብራሪዎች ኮ/ል ተስፋዬ መኮንን፣ ኮ/ል ክብሩ በተለና የበረራ ቴክኒሺያኑ ሻለቃ ነጋሽ ማሞ በቦታው ላይ አራቱን እዘላዮች በማየታቸው አደገኛነቱን ቢያውቁም በድፍረት ወርደው እዘላዮቹን በሻዕቢያ ከመማረክ አድነዋል።

ኮ/ል ለላማን ወልደ የተጽጋሪዎችን ለራ ካሸዙ በጋላ ከባሬንቱ ኦቶላት እንደገቡ

የ16ኛ ብርጌድ ከባሬንቱ ድል በጋላ ለኤርትራ አሥፖ ተጠሪ በሊካል ለላማን ወልደ የምርኮ መሃሪያዎችን ሲያስገቡ

ከባሬንቱ ድል በጋላ የ16ኛ ብርጌድ ምርኮውን ሲያስገቡ

16ኛ ብርጌድ በተደጋጋሚ ከባድ ውጊያዎች ገጥመውታል። ብርጌዱ እዚያው ኤርትራ ውስጥ ባቆየው ልምዱና በመንፈስ ጠንካራነቱ እንዲሁም በማይበገር ኃይሉ እየመታ ሲመልሰው ቆይቷል።

ለእርዳታ ከመጣለት ከሁለተኛው የአብዮታዊ ሠራዊት 502ኛ ግብረ ኃይል ጋር ከመገናኘቱ አስቀድሞ ሻዕቢያ ባሬንቱን ለመቆጣጠር ያለ የሌለ ኃይሉን አሰባስቦ ማጥቃት ይከፍታል። ማጥቃቱም ለተከታታይ ቀናት ባለማቋረጥ ይቀጥላል። ሌ/ኮ ሰለሞን ወልዴ 16ኛ ብርጌድን ካልተሟላ ፈጥኖ ደራሽ ሻለቃና ከኩናማ ሕዝባዊ ሠራዊት ጋር በማቀናጀት ይህንን አስደንጋጭ ውጊያ ይገጥማል። እልህ አስጨራሽ ውጊያውን በመቋቋም ባሬንቱ ሊይዝ ቆርጦ የመጣውን የሻዕቢያ ጦር አሳፍሮ እንዲመለስ አድርጎታል። በጠላት በኩል የደረሰው የሰው ኃይል ጉዳት ከፍተኛ ሲሆን በወገንም በኩል የተከፈለው መስዋዕትነት ቀላል አልነበረም።

ከባሬንቱ ድል በኋላ ለኃላ ሰለሞን ወልዴ የኦርትዶ ሊባኒ ተጠሪ ከገድ ውጪት ደሰ አጅ የድል ሰንደቅ ዓላማ ሲተብሉ

በዚህ ውጊያ ላይ የብርጌድ አዛዥ ሌ/ኮ ሰለሞን ወልዴ የመቁሰል አደጋ ደርሶባቸዋል። ከውጊያው በኋላ በአካባቢው ሠላም ሲለፍን ለህክምና አሥመራ ቢጠሩም ሌ/ኮ አሻፈረኝ ይላሉ። “የአካባቢው ሁኔታ

ሳይረጋገጥ ይዘው የመጣሁትን ጦር ትቼ አልሄድም። ቁስሉ ለክፉ የሚሰጠኝ ባለመሆኑ እዚህ እታከማለሁ” በማለት መልስ የሰጡ ጀግና መኮንን ናቸው። እንደ ጠንካራ አመራር ሰጪነታቸውና የሥራ ውጤታቸው ሲደረግላቸው የሚገባው ሁሉ አልተደረገላቸውም። እኔ በመጀመሪያው ጉብኝቱ ቦታው ላይ ተገኝቼ በተደረገልኝ ገለጻና በደረሱኝ ቴሌግራሞች ስለ 16ኛ ብርጌድ በአጭሩ ይሄን ተረድቻለሁ።

በባሬንቱ ውጊያ ላይ ከመደበኛ ጦር ያልተናነሰ ትንትንቅ ያደረጉት የባሬንቱ ነዋሪ ህዝብና የኩናማ ጎሣዎች እዚህ ላይ መጠቀስ ይገባቸዋል። እነዚህ ነዋሪዎችና ጎሣዎች ከጦሩ ሳይለዩ መሣሪያቸውን አንግበው ሻዕቢያንን የተፋለሙ በኢትዮጵያዊነታቸው ጥርጥር የሌላቸው ህዝቦች ናቸው። በተለይ የኩናማ ህዝብ እስካሁንም በኢትዮጵያዊነቱ በማመኑ ሥልጣን ላይ ያለውን የሻዕቢያ መንግሥት መሣሪያውን አንግቦ በመፋለም ላይ ይገኛል።

የባሬንቱን ህዝብ በኢትዮጵያዊነቱ ጠንካራ እምነት እንዲኖረው ያደረጉት የአውራጃው አስተዳደር የነበሩት ኮ/ል (በኋላ ደጃዝማች) ገብረ ቃል ናቸው። የባሬንቱ ህዝብ ከጠንካራ ኢትዮጵያዊ መንፈሱ ባሻገር ጠንካራ የጎሣ ወገንተኝነት ያለው ህዝብ ነው። ከጎሣው አባላት ሌላውም ህዝብ ሊማር የሚገባው ወገንተኝነታቸው በትምህርት ላይ የተመሠረተ ነው። የጎሣው አባላት አትማቸው በፈቀደላቸው ደረጃ ተምረው ከጨረሱ በኋላ ቅድሚያ የሚሰጡት በትውልድ ጎሣቸው መካከል ሆነው መስራትን ነው።

“እኔ አካባቢዬን ካለማሁ፣ ሌላውም እንዲሁ ቢያደርግ አገር በአጠቃላይ ትላማለች” ይላሉ። በቅድሚያ ሳይማሩ ያስተማሩኝን መርዳት አለብኝ የሚል ጠንካራ አቋምም አላቸው። የማስትራት፣ የዶክትሬትም ሆነ የሌላ ትምህርት ደረጃ ከደረሱ በኋላ የትውልድ አካባቢያቸው ላይ ሄደው መስራትን ይመርጣሉ። ለምሳሌ ብርሃነ መስቀል እና ሲድራክ ሕዝቅኤል የተባሉ ወንድማማቾችን ማንሣት ይቻላል። ከፍተኛ የትምህርት ደረጃ ላይ ደርሰው ሌላ የተሻለ ቦታ መስራት ሊችሉ እዚያው ባሬንቱ ተቀምጠው ህዝቡን በማስተማር እያገለገሉ ነበር። ሌሎችም ብዙ አሉ።